

De bestemming

Raoul Vaneigem, *De la destinée*, 2015, *Le cherche midi*

Voor Eléni, haar liefde geeft mijn bestemming haar vervulling.

Achter elk vensterglas ligt een bestemming op de loer, achter elke deur gebeurt iets menselijks ...

*Stefan Zweig, *Het steegje bij maanlicht**

Achterflap

Het stadium van verloedering waarin een beschaving terecht komt die door de mens en tegen de mens is gemaakt, verraaft het bedrog van een systeem dat werd gebouwd op de inversie van de mens en van het leven. Iedereen is nu geroepen, met zijn specificiteit van menselijk wezen, een potentieel aan creatie te herontdekken dat het geloof in zijn statuut van slaaf hem ervan weerhield op te eisen.

Lot en bestemming staan tegenover elkaar. Lekenversie van de Voorzienigheid wordt het lot gelijkgesteld met het toeval, met de fataliteit, met de noodzaak, er wordt niet aan ontkomen. De bestemming brengt de creatieve mogelijkheden van de mens ten uitvoer, in zijn wording van menselijk wezen, in zijn mogelijkheid zichzelf te scheppen en weer opnieuw de wereld te maken. Tegendraads van de mechanismen van het functionele en het gerentabiliseerde lijf, neigt de bestemming ernaar voorrang te geven aan het lichaam dat wordt bewogen door een vitale energie die gedurende eeuwen werd opgezogen om te worden getransformeerd in arbeidskracht.

Het opbouwen van de eigen bestemming maakt de realiteit van een authentiek leven waar, bevrijd van de toestand van overleven waar het vegeteerde. Alles wijst op een beschavingsmutatie naar een maatschappij waar het aan ons is om het gedrag van de predator uit te roeien door de voorrang in te stellen van het leven en van het menselijke bewustzijn.

RV

Inhoud

1 Prolegomena

2 Het existentiële labyrint is het parcours van het gealiënerde bewustzijn

3 Het menselijke bewustzijn en de alchemie van het ik

4 Begeerte en intentionaliteit

5 De wezensdrang van het mensworden, houdt het einde in van het perspectief van de dood en het ontluiken van een levensstijl.

Het eigen leven maken en daarbij opnieuw de wereld maken.

Zich buigen over het mysterie en de arcana (geheimen) van de bestemming is niet zonder risico noch gevaar. Wie onder het broze schuim van de dagen, die vaak worden aangevoeld als een onbenulligheid zonder bekoring, tussen verblinding en waakzaamheid, de hachelijke bark van zijn dagelijkse bestaan stuurt, beseft vaag dat er een afgrond gaapt onder het vredige water waarin de kiel zijn gewone spoor trekt.

Uit onze emotionele dieptes, voortgestuwd door één of andere onvermoede uitbarsting, wellen angsten op, verdriet, ziekelijke wanen, opflakkeringen van geluk, lawines van genot of tegenslag, in grote zintuiglijke wanorde.

Alleen de poëzie is in staat de ondoorgrondelijke krachten te peilen die ons doordringen. De bangeriken van een leven dat hen in die mate fascineert dat ze er op hun hoede voor zijn, verlaten zich liever op diepzeeduikers – psychoanalisten, godgeleerden, sociologen en andere dode-zieltjes-knijpers – door winstbejag en arrogantie gedreven tot het uitstellen op de toonbank van hun twijfelachtige bekwaamheid, van de flarden die ze zonder bezwaren uit het levende lijf van hun patiënten rukten. Hoe zouden die boekhouders van gedane zaken zich niet wentelen in het aanzien van diegenen die gewoon zijn zichzelf te bedotten?

Iedereen weet nochtans dat het onder de loep nemen van het eigen plezier en het eigen leed, de absolute eenzaamheid belooft, een stilte door het uitwendige rumoer amper beroerd. Niemand anders heeft het vaak angstaanjagende voorrecht, de spiegel in te stappen, de brug over te steken de machten tegemoet, die je nu eens met de gratie van de voldane begeerten verlichten, dan weer met gefrustreerde verzuchtingen bezoedelen. Er komt geen enkele hulp van buitenaf als je er op voorhand niet de

gebruiksaanwijzing van kent, als je niet leert de diversiteit die je te beurt valt, ten gunste van het leven te keren, zodat dankzij een amper merkbaar voortschrijden, alleen jou te beurt valt wat jouw leven verrijkt en bevoordeelt.

We blijven ommuurd door een microkosmos die meer over ons heerst dan wij over hem. Dat is zo sinds een antieke terreur ons het recht en de mogelijkheid ontzegt, te worden wat we zijn. We zijn bang deze spelonk, waarin we gehoorzamen aan schijngevechten, aan schaduwen uit verre werelden, verder te ontdekken, we beven van angst om het kolkende magma te ontdekken van de sinds de oorsprong in ons verborgen geheimen.

De mythe van Orpheus heeft me altijd achtervolgd, het verhaal van een man die door zich met zijn wording te verzoenen, de wortels van het echte menszijn terugvindt, dat van een wezen dat maakt en zichzelf maakt. Er bestaat geen andere radicaliteit dan een poëtische.

Na met zijn kunsten de bloeddorstige wachters van de Erebus te hebben bedaard, dringt Orpheus de onderwereld binnen, het nachtelijke rijk van het verbod. Hij bereidt zich voor zijn vrouw Eurydice, de vrouw die de liefde van zijn leven belichaamt, terug te brengen naar het daglicht. Een liefde zonder voorbehoud, een absolute liefde? Helaas niet, want Orpheus, aan twijfel ten prooi, keert zich om, én naar Eurydice én naar het verleden toen hij haar dood niet heeft kunnen voorkomen. En hij herinnert zich dat verleden waar de liefde faalde en gaat ten onder in tegenspoed. Hij verliest Eurydice op de door zijn twijfels overschaduwde weg naar het licht. Hij komt om, levend verscheurd door de menaden, uteriene schepsels die zich laven aan een onverzadigbare haat, opgezweept door een onbevredigde dorst naar liefde.

De Goden, zegt men, hebben Prometheus gestraft omdat hij de mensen het geheim bezorgde van een technologie die hun oppermacht bedreigt, hen een toontje lager doet zingen, hen het recht op een alleenheerschappij over het heelal betwist. Maar, vanuit het standpunt van dat menselijke wezen dat er naar hunkert in te staan voor zijn eigen bestemming om daarbij de wereld opnieuw uit te vinden, is het een armtierige en gemene uitdaging van Prometheus om de mens aan te sporen een goddelijke tirannie te trotseren die net ontstaan is uit de tirannie van het werk! Door zich de vruchten van de aarde toe te eigenen heeft de Prometheusmens slechts het lef de concurrentie met de Goden aan te gaan.

Als er al, ondanks de oeroude oorlog die hen tegenover elkaar stelt, een stilzwijgend akkoord zou bestaan tussen verdrukkers en onderdrukten, dan is het wel dat ze de

mens de mogelijkheid ontkennen zijn eigen bestaan, die naam waardig, te smeden met als enige bijdrage de vitale energie waarmee het lichaam zich voedt.

Gekneed door een schuldgevoel, nog aangewakkerd door de nostalgie naar een onherroepelijk verloren gouden tijd, heeft de mythe van Orpheus geen enkel bezwaar om de dichter verantwoordelijk te stellen voor zijn eigen leed. Zelfvoldaanheid over de eigen poëtische kracht stelt altijd bloot aan falen. De verwaandheden van de triomf geven de twijfel de kans de hele onderneming te gronde te richten. Inderdaad, maar het is onaanvaardbaar dat het godsdienstige denken een fout maakt van wat hooguit een verbeterbare vergissing is, een dwaling die door het menselijke bewustzijn rechtgezet hoort te worden.

De vergissing van Orpheus is dat hij het rad van welslagen en tegenslagen niet gebroken heeft, het rad dat wordt aangedreven door de geest van de predatie en al draaiende individuen en maatschappijen ontaardt.

Lang voor het christendom zijn hemelse banderilla's in het lichaam van de mens geplant en hem gekrenkt en ontdaan van zijn creatieve krachten, knechtte aan de goddelijke voogdij, hadden de eerste religies al het dogma bevestigd van een originele fout van de man, van de vrouw, van het kind, met als doel ze tot de kruiken te verplichten uit het handeltje van de priesters en de prinses – slaven van denkbeeldige lijkvampieren, zwelgend in ellende en bloed.

In gang gezet door de filosofie van de Verlichting en de Franse Revolutie geeft de ontkerstening aanleiding tot de ondergang van de godsdiensten. Nu die religies, gevild en ontweid door de oecumenische cultus van het geld, zo goed als mogelijk de idee van het tranendal in het verleden opbergen, waar heil en verdoemenis afhankelijk zijn van een buitenaardse macht, blijven ze ondanks alles de oorspronkelijke onmacht van de mens bevestigen en dogmatiseren – tot in het atheïsme toe.

De Goden zijn dood, maar hun kadaver blijft de planeet verontreinigen. Hun geur dringt door tot de meest weigerachtige neusgaten, tot de best gewaarschuwde tegen de rottende geur van het hiernamaals.

Hoewel de vastberadenheid om de mens van zijn onmenselijke omstandigheden los te rukken, gebruik kon maken van de bevrijdende adem van de Franse Revolutie en van een manna aan bezielende beloftes, bleef die mens, onder de plak van de vooruitgang, van verloochening naar tegenslag lopen. Er komt geen enkele oplossing van buitenaf,

ons lot is uitsluitend in handen van het menselijke wezen, solidair met een leven in en rondom hem.

Fourier, de enige om het project vorm te geven, van een wezen dat in staat is zijn bestemming te volbrengen terwijl het zijn begeerten harmoniseert, begint amper interesse op te wekken. Anderzijds illustreert de geschiedenis ten overvloede de monsterlijke gevolgen van de vergissingen van Marx en de dubbelzinnigheden van Nietzsche.

Het verheerlijken van de arbeid die, volgens Marx, de wereld verandert door de natuur te ontginnen en de nietzscheaanse neiging de oppermens op te hemelen, waren het éne en het andere, *Te Deum* en *De profundis* voor de fascistische en bolsjewistische staten zowel als voor de verdorven democratieën. Het meest verontrustende is niet de opzettelijke corruptie, de manipulatie, de recuperatie van een uitspraak, wel het aangrijpingspunt dat aan een mogelijke vervalsing wordt geboden.

Hoewel de marxistisch-leninistische ideologie zonder tegenspraak een ruwe karikatuur van Marx is, blijft het zo dat zijn gedachtegang van oorsprong barsten vertoont die de usurpatoren tot brede scheuren uitdiepten om er hun weerzinwekkende misverstaan in op te bergen.

Het *Amor Fati* van Nietzsche lijdt aan dezelfde ambivalentie als de wil tot macht waarvan de filosoof zich het toonbeeld maakte. Inderdaad, het *Amor Fati* verbiedt elke verwarring met het fatalisme. Het roept niet op tot knielen voor wat de atheïsten met "het Lot" en de religieuze geesten met "de Voorzienigheid" aanduiden. Het confronteert de mens met een labyrintische realiteit waar iedereen hoort te knokken om te worden wat hij is.

Prima! Maar wat is die oppermens die Nietzsche uitwerkte? Een predator met menselijk gezicht? Een mens die, in het stadium van de zuivere dierlijkheid, zijn natuurlijke functie aanneemt van eten en gegeten worden? Een schepsel dat, omdat het zijn bestialiteit niet heeft overstege, een hybride blijft, een onafgewerkte miskraam met een lijf dat deel uitmaakt van de materialiteit, terwijl de geest zich te buiten gaat aan een God die hij een gezag over zichzelf en de anderen verschuldigd acht? Eén enkel bewijs stuurt de overdrijving van dergelijk oordeel bij: de menslievendheid en de vrijgevigheid waarvan Nietzsche in zijn dagelijkse leven altijd getuigde. Maar welke waarheid zit er in een gedachte die, los van het leven, alleen de vreugden van de geest ophemelt? Bezeten zijn door het Lot is niet hetzelfde als het leven liefhebben.

Gaat men alleen aan de vervalsingen van een voor het nazisme gewonnen zuster, toeschrijven wat de predator uitvergroot, de rol van de leermeester tot een deugd maakt, de fatale uitbuiting van de mens door de mens vergoelijkt, en daarmee ook die onmenselijkheid waarvan het veelzeggend symbool een kadaver is dat het kruis verheerlijkt waaraan het hangt?

Het grote lijden van de ontmenselijkte mens heeft Nietzsche, zelf vergeven van de pijn en het lijden, begeesterd tot een zalige verdoemenis waarvoor hij buigt. Is die oppermens nu niet bij uitstek de omgekeerde mens, de mens volgens de geest, zich uitslovend het lichaam in toom te houden en het lichaam oproepend de geest te onderwerpen? Rekenend op een dierlijkheid die de economische rede overstijgt en ontaardt, is zijn heldhaftigheid, heiligheid bijna, geen blijk van een strijd voor het overstijgen van de mens, het is een pleidooi voor zijn regressie. De oppermens is de bovenste vorm van de ontmenselijkte mens. De tragikomische vorm van de lach van Zoroaster.

Paradoxaal, want zo geeft Nietzsche gelijk aan dat joodse christendom dat hij verafschuwt en geheel terecht beschuldigt van het verderf van het leven van de mensen en van de aarde. Hoewel God in zijn visie als een uitwerpsel wordt afgestoten, is die visie er toch van doordrongen en wasemt ze de stinkende geur van het bederf. De zoektocht naar aards geluk als bezigheid misprijzen, niet verenigbaar vinden met het noodzakelijke tragische lot van de "oppermens", verspreidt tegen wil en dank de krochtlucht van een ascetisme dat dan al heidens mag zijn, het is er niet minder tegennatuurlijk om.

Het ophemelen van de oppermens doet niets anders dan de Bijbelse strijd tussen Jacob en de engel van een nieuw laagje vernis voorzien. Het verheerlijkt de existentiële strijd die de mens aangaat om er door te worden gebroken. Begrijp dat hij die strijd aangaat omdat – zoals hij wel weet – hij gebroken zal worden en uit die nederlaag dermate sublieme geloofsbrieven zal puren om op de erelijst van de traditie te komen. Achter de wijsheid van Zoroaster schuilt de prozaïsche vaststelling dat meesters en slaven elk hun deel hebben: hoe ijdel de revolte hoe mooier.

Wel, ik ontzeg me dat ziekelijke verbond tussen prooi en predator. Ik verzoen me niet met een lot dat, me bevelend te verzaken aan het genot van een ongebreideld leven, me bovendien aanspoort me te verzoenen met een realiteit van obstakels, tegenslagen, ergernissen, die, toppunt van ironie, net voortkomen uit die verzaking.

Voor mij maakt de formule “Wat me niet kapot maakt, versterkt me” geen deel uit van een gevecht tegen wat me kapot maakt, mijn gevecht vindt haar zin in de strijd voor een intenser leven, bewust van een uitbundigheid en een creatieve rijkdom. Ze houdt het einde van de predatie in, ze staat voor het overstijgen van de mens, die zich eindelijk vereenzelvigd met zijn *specifiek* menselijk worden. Wat de mens sterker maakt, is het levende deel in hem en het voorrecht dat hij heeft het aan zijn gelijken te kunnen aanbieden, zonder enige tegenprestatie.

Mijn betoog, zoveel is duidelijk, heeft niet tot doel om de verantwoordelijkheid voor de twee meest schrikbarende regimes van de twintigste eeuw, het bolsjewisme en het fascisme, bij de leer van Marx en Nietzsche te leggen. Ik kan niet beter hulde brengen aan de vrijgevige menselijkheid van Nietzsche dan te wijzen op de spijtige gevolgen van een gedachte, die gescheiden van het leven, het leven zelf onmogelijk maakt, en met de kwellingen die deze gedachte oproept, een tragikomedie componeert waarvan de geest de touwtjes in handen heeft.

Vastbesloten de vraag van de individuele bestemming en het project van een menselijke samenleving op gang te brengen, te verenigen en in overeenstemming met elkaar te behandelen, wens ik dat mijn bedoelingen in geen geval, bij gebrek aan waakzaamheid, uitmonden in het herhalen van nieuw bedrog waarvan de menselijke emancipatie, eens te meer, het kind van de rekening wordt. De traditie van teleurgestelde hoop heeft lang genoeg geduurd.

Terwijl de doorbraak van het tijdperk van de creatieve mens vaste vorm krijgt naarmate de handelsbeschaving en haar economisch, sociaal en psychologisch systeem in elkaar stuikt, staat de wil om de mens te veranderen in een volwaardig menselijk wezen nog in de kinderschoenen.

Ik stel het Lot tegenover de bestemming. Het Lot is altijd in de ban van het ongeluk. De schrik roept er begeerten van zelfgenoegzaamheid op. De bestemming daarentegen, volgt alleen de uitnodigingen van het leven. Ze is de strijd van de beeldhouwer die zijn oeuvre vorm geeft, terwijl hij in één adem ook zichzelf vorm geeft. Dergelijke strijd heeft genoeg aan zichzelf: het leven geeft er zin aan, het kent winnaar noch verliezer, nederlaag noch winst.

Het streven naar het *zijn* is een intiem proces. Er kondigt zich een radicale verandering van de zeden aan, en die omslag kan ik niet anders inschatten dan als het dagzomen van een levensstijl. Het *hebben* leren achterwege laten – terwijl het ons achterlaat op de duistere vleugels van de om zich heen grijpende verpaupering -, is niet het verzaken

aan de vruchten van de aarde, het is ze “weer natuurlijk maken” door ze terug te geven aan de wil tot leven.

Ik vorder tegendraads van diegenen die met ongeluk en haat de leegte vullen die het gemis aan geluk in hen vreet, geluk dat ze nalaten zelf te maken en te koesteren. Er bestaat voor die lui geen grover schending van het gezond verstand dan zich te verzetten tegen de welwillende onderdrukkingen van het overleven. Het is waanzin voor hen de begeerten naar de grote stroom te leiden die ze voorziet van nieuw leven en ze bevrijdt, zo niet van de dood, toch minstens van hun neiging tot verval, tot sleet, tot zelfontkenning, tot wegwijnen.

Het volstaat deze denkers van het onvermijdelijke verval en dood, af te dalen in het graf om het bewijs van hun beweringen te leveren. De argumenten van de grafdelver zijn onweerlegbaar. Omdat ik niets moet bewijzen, ontsnap ik aan de verplichting mijn betoog van een vergunning te voorzien door getuigschriften van goede gezondheid voor te leggen.

“Kom dan, sist de blindslang die zich in de kronkels van het reptielenbrein koestert, je weet best dat ook jouw laatste uur ooit zal slaan. Hoor je het sarcasme niet waarmee je dood zal begroet worden als die de slechte smaak heeft je geraaskal vroegtijdig te onderbreken?” Ongetwijfeld vrienden, maar heeft het belang? Ik heb nooit beweerd dat het eigen leven dansen, misstappen uitsluit.

Ik heb mijn experimenten uitsluitend op mezelf uitgevoerd, met het gevoel me opnieuw het pact van Faust op te leggen. Welke sarcastische entiteit kan er verschijnen om te eisen dat dit pact met mijn bloed wordt getekend? Geen spijtige duivel! Niets dan een wankelend lichaam, geobsedeerd door de geheime dromen die het bevat, hunkerend om die potentiële rijkdom te verspreiden. Niets dan een alchemistische *daimôn* waarin ik me zonder moeite herken.

Ieder van ons, of hij dat wil of niet, is betrokken in een intiem proces dat we altijd alleen trotseren, tussen solipsistisch delirium en gevoelige intelligentie. Geen enkele van de wetenschappen, die uitsluitend in hun mechanistische concept universeel zijn, kan ons helpen onze raadsels op te lossen. Onze wetenschap kunnen we slechts puren uit het particuliere, uit ons eigen vlees en bloed.

Ik heb alleen geschreven om te leren leven, moeite gedaan om met treffende woorden te komen tot dat brandpunt waar – zoals ik snel aanvoelde – het leven “vanzelf” gaat. In die zin kan ik het bevestigen: ja, ik schrijf alleen voor mezelf, niet voor de anderen. Dat

mijn koppige zoektocht naar een menselijke radicaliteit – de stam van het particuliere en het gedeelde – de interesse wekt van wie beseft een gelijkaardig proces door te maken, bevestigt gelukkig de stelling: het leven schenkt wat je het schenkt.

Niets is meer ontroerend, meer te duchten dan een dialoog met zichzelf. Men is er in de greep van een menigte die door geen enkele tirade te bedaren valt, een massa waar iedereen tekeer gaat, of erger, zwijgt. Een uitputtende eenzaamheid. Totale vervulling en leegte vermengen zich in een koud en vurig magma waar het bewustzijn zich een weg baant tussen smarten en plezier.

Wat heb ik, sinds de redactie van *Handboek voor de jonge generatie* anders gedaan dan mijn existentiële malaise ausculteren en moeilijke relaties met mezelf en met de wereld aan het daglicht brengen? Ik gehoorzaamde vooral aan de drijvende wil te ontsnappen aan de neerslachtigheid en de verwarring. Ik hoopte de wereld te bereiken die de dromen uit de kindertijd en de adolescentie vorm geven, een wereld waar de barbaarsheid is verbannen, barbaarsheid die het kind, de vrouw, de man, de dieren, de landschappen, de natuur te beurt valt. Een barbaarsheid die ik onverdraaglijk vond. Dat was, doorheen de verscheidenheid aan aangeboorde onderwerpen, mijn voortdurende leitmotiv. Het is nochtans in *De bestemming* dat ik de obsessie om me te bevrijden van de vooroordelen uit het verleden het verst heb gedreven, om te wroeten (in de zin van verlossen) aan het voetje voor voetje opbouwen van een bestemming toegewijd aan de begeerte naar een volwaardig en waarachtig leven. De levensstijl zal op een dag mijn betoog banaliseren en bijsturen door een beschaving in te luiden die radicaal verschilt van de handelsbeschaving.

Ik heb amper illusies (en ben er spijtig noch bitter om): het heeft meer dan vijftig jaar geduurd voor de nieuwe generaties de mogelijkheden ontdekken van het *Handboek voor de jonge generatie*, opgedragen aan de jongeren uit de jaren 1960. Alles wijst erop dat mijn overwegingen over de bestemming een vergelijkbare tijdspanne zullen nodig hebben om hun weg te vinden. Er zijn decennia nodig vooraleer radicale ideeën hun spoor trekken in de vruchtbare gronden van de intelligentie, in een totale breuk met de moderniteiten die, eeuw na eeuw, hun ergste ouwe rommel met nieuwe maskers bedekken. We hebben tot vandaag alleen maar veranderingen gekend binnen het onwrikbare.

Het heeft geen belang! Ik zet in op de gevoelige intelligentie, die vindt de tijd van de berekende en sluwe intelligentie slechts de “kinderlijke keerzijde van de dingen”.

Ik besef dat ik tienduizend jaar aan overtuigingen en gedachten omverwerp, die voor eeuwig gehouden waarheden hebben gebouwd op het dogma van het tot overleven gereduceerde leven. Wel, hoe tegenstrijdig ze ook zijn, ze verheerlijken allemaal het *hebben* ten koste van het *zijn*.

Ik heb in twee opzichten een onaanvaardbaar boek geschreven. Niet alleen vraagt het niemands mening, maar de opinies die zich erover zouden ontwikkelen, kaatst het terug naar de bedenker en die probeert, zoals iedereen, te leven. Ik handel niet uit verwaandheid of misprijzen voor wie ook. Omdat ik alleen ben om het experiment te leiden gedurende de hele loop van mijn eigen bestaan, vind ik dit onderonsje – zo intiem dat het dikwijls niet mee te delen valt – vrijgesteld van elke rechtvaardiging.

Ik heb het geschreven in het besef het te beleven om nog beter te leven. De lezer die er in vindt wat hem in een gelijkaardig experiment waagt, zal zwijgen. Over de anderen maak ik me geen zorgen. Haat me maar wie brandt en zich verbrandt om diamant te worden, ze zullen nooit meer dan as zijn! Ze weten het omdat ze in hun roemrijke ransel nooit meer hebben gestoken dan de ambities van de macht.

Het zou me dus sterk verwonderen om mijn tijdsgenoten plots, alsof er niets aan de hand is, de ommekeer van perspectief te zien aannemen die mijn absolute keuze voor de zijde van het leven inhoudt. Als ik inzet op een revolutie van de zeden, die zich langzaam losrukken uit het *no man's land* van de handelswaarden, dan is het wel ten gevolge van een persoonlijke optie. Ik verkies te leven in het perspectief van een individuele en sociale vernieuwing, eerder dan in het marasme en de wanhoop die neerbuigen op een lucide kijk op de wereld en slechts gehoorzamen aan de manipulaties van een chaotische economie.

Wanneer de concepten die hier worden ontwikkeld in de harten en het bewustzijn de bakens hebben gezet *van een evidentie in wording*, zal er niets meer overblijven – behalve in het weifelend geheugen van de volkeren – van de ideeën die de aarde in rouw stortten door er zoveel bloederige sporen in te graven. De mens heeft een dusdanig paroxisme van ordinaire barbaarsheid bereikt dat het zwarte gat van zijn verwoestingen hem fascineert en aantrekt. De partij van de lemmingen predikt haar zelfmoordenaarslogica met de voor de hand liggende luciditeit van de lemmingen. Het is desalniettemin toegestaan om, met een andere luciditeit, niet te vallen voor de zelfopofferende daden van de militantenrevolte.

Ik ben niet van het soort om een lange agonie te herkauwen, alsof de dood, die eeuwenoude banaliteit, zich niet al lang de onvergankelijke fonkeling van het leven had toegeëigend, de mens verstarrend in de ijstijden van het onvolbrachte.

Ik spreek vanuit de onbevangenheid in te zetten op een grote heropflakking van de kracht van het leven. De mens van de oude wereld is stervend. De levende mens maakt zich op voor zijn geboorte.

1 Prolegomena

Samenvattende beschouwing van de stellingen waarop ik het project vestigde van een menselijke samenleving, ontvoogd van de onderdrukking van de handel.

1 Het moet gedaan zijn met de vooroordelen uit het verleden. De ondergang van de handelsbeschaving valt samen met de opkomst van een nieuwe beschaving. Wie eindelijk inziet dat deze tijd wankelt tussen nacht en licht, heeft als eerste taak het herroepen van de postulaten en vooroordelen die de oppermacht van de oude wereld in ons verankerden en waarvan het verval ons nu verplicht ze uit te roeien. Die taak, binnen ons bereik, is eenvoudiger geworden nu de ondergang van de patriarchale en handelswaarden de leugen alle overtuigende redenen ontnemt die haar zo lang met het masker van de waarheid hebben opgetut.

2 De mythe van de ontologische verdoemenis. Zonder twijfel één van de meest nefaste van die gangbare meningen is dat de mens een schepsel Gods is, die hem een oorspronkelijke inferioriteit opspeldt, een soort congenitale afwijking. Uit dit soort ongenade volgt de endemische malaise waar het individu en de maatschappij onder lijden. Volgens de publieke opinie legt de ontologische vloek – een vloek van de mens – hem een status van debiliteit en onmacht op, neigend tot zelfvernietiging en tot vernietiging van zijn gelijken. Maar de zonet beschreven mens is niet de mens die uit de natuurlijke evolutie komt, hij is een hervormd product uit de beschaving van de handel, een arme verminkte sukkelaar, verscheurd, veroordeeld om zijn lot van prooi en predator te ondergaan.

3 Het verzwijgen van de oorsprong. Er is niet één mythe die er niet met groot misbaar van dogma op los hamert dat de mens een miserabel schepsel is, de grootsheid die hij zichzelf toeschrijft onwaardig. Uit zichzelf is hij niets. Hij heeft een Voogd nodig, een Meester, een Vader waarvan de broodnodige bescherming wordt betaald met een plicht tot absolute gehoorzaamheid. Volgens de mythes van het ontstaan is de oorzaak van zijn ongeluk toe te schrijven aan verre voorouders, schuldig omdat ze het hemelse juk

wilden afwerpen. Hij ondergaat de straf voor hun ongehoorzaamheid. Ontzet uit zijn menselijke aanspraken is hij nu veroordeeld tot eeuwig werken, weg te kwijnen op een ongastvrije en steriele aarde. Zijn fout verbant hem uit het paradijs van het echte leven. Vanaf nu komt hij er niet meer in tenzij over de drempel van de dood, en niet zonder eerst hier, laag bij de grond zijn werk van bloed en tranen te hebben volbracht. Wel wel, waar komt dat vandaan, die opvatting alsof de mens niet in staat is zijn aardse bestemming op zich te nemen, dat fabeltje, door de godsdiensten eeuwige waarheid toegeschreven? Met één historisch fenomeen de natuurlijke evolutie van de menselijke soort een halt toe roepend?

4 *Het filosofische bedrog.* Zeker, de verlichte filosofen bespotten de legendes van de Val en de goddelijke straf. En dan! Ze vinden het genoeg om de meedogenloze Goden te vervangen door een niet minder wrede Natuur. Als ze het hebben over de “natuurlijke” neiging van de mens tot predatie, tot macht, tot oorlog, tot zelfvernietiging dan is hun leugen nog schandaliger. Want die zogeheten menselijke natuur – zo onwezenlijk onmenselijk dat zelfs de meest deugdzame moraal er niet in slaagt haar verschrikkelijke uitwassen binnen de perken te houden – is slechts het resultaat van een ontaarding die werd veroorzaakt door een onvoorziene bocht in onze evolutie, door een perfect dateerbare historische omwenteling. Het metafysische bedrog van de *manke mens* verduistert nog altijd een acht- tot tienduizend jaar oud verschijnsel, al naar gelang de gebieden waar het opduikt. De opkomst van een economisch en sociaal systeem dat zich overgeeft aan het plunderen van de vitale rijkdommen heeft de mens ontaard. Het stichten van een hiërarchisch georganiseerde maatschappij die werk maakt van het uitbuiten van de aarde en haar levende krachten, heeft de ontwikkeling van een menselijke specificiteit in de weg gestaan.

5 *De ontmenselijking van de mens* is het gevolg van een historische oriëntatie die de beschaving van landbouw en handel heeft opgelegd aan de menselijke soort door de in gang zijnde evolutie van koers te brengen om ze te onderwerpen aan een economisch en sociaal systeem dat haar enkel naar een impasse kon leiden. Deze omleiding zit in de genese van een geschiedenis van de mens als niet los te koppelen uitvoerder en slachtoffer, een geschiedenis “door hem en tegen hem”. Het duidelijke failliet van het systeem van uitbuiting van de mens door de mens legt haar originele fouten bloot. Tezelfdertijd maant het ons tot voorzichtigheid tegenover de sociale vernieuwing die, door de fouten te reproduceren, de menselijke beschaving die we willen opbouwen, met dezelfde vergissingen riskeert te belasten.

6 *Historische bronnen van de gouden tijd.* De beschaving van de landbouw en de handel, waar we nog steeds schatplichtig aan zijn, heeft moedwillig zowat twintigduizend jaar bloeiende beschavingen uit het paleolithicum verdrongen naar de duisternis van een opzettelijke onwetendheid. In naam van een geschiedenis gelijkgesteld met de mercantiele verovering van de aarde, heeft ze een maatschappij, waarvan de levenswijze nu pas de potentiële rijkdommen vrijgeeft, misprezen als haast bestiaal.

7 *Het verbond met de natuur en het overstijgen van de dierlijkheid.* De paleolithische beschaving van het Magdaleniaan laat ons toe de hypothese te bevestigen van een menselijke soort, die zich over de millennia langzaam onttrekt aan haar dierlijkheid. Ze evolueert in symbiose met een natuurlijke omgeving waarvan ze de kunst verstaat de rijkdommen te oogsten terwijl ze haar bestaanswijze verbetert. Het overwicht van een verzamelaareconomie, het ontbreken van sporen van oorlog en trauma door wapens, een kunst die het psychologisch en sociaal belang van de vrouw onderstreept, een algemene robuuste staat waar geen ziekten of lichamelijke afwijkingen opduiken (die wel voorkomen vanaf de ontwikkeling van de intensieve landbouw), het nomadisme en de zoektocht naar een overvloed die past bij een zorgeloos leven (zoals aangetoond door Marshall Sahlins in zijn *Stone age economics*), zijn evenzoveel eigenschappen die wijzen op een evolutie waarbij de *Homo sapiens* zijn echte specificiteit van menszijn ontdekt: zelf zijn leven maken door de voorwaarden te scheppen die er gunstig voor zijn.

8 *Een breuk met de natuur en met de natuurlijke evolutie.* De opkomst van de agrarische maatschappij is een voortdurende breuk met de levenswijze van de verzamelaarmaatschappijen. Het individueel en sociaal gedrag van een gemeenschap, opgebouwd rond het oprapen en het verbeteren van de natuurlijke rijkdommen, verschilt radicaal van de zeden en gewoonten die worden opgelegd door een economie gericht op de uitbuiting van de natuur, de notie van profijt en het bestaan van een monetair ruilmiddel. Want dat zijn de beperkingen waaraan de landbouw- en handelsmaatschappijen zich onderwerpen om tegemoet te komen aan de behoeften van het overleven (zich voeden, huisvesten, verplaatsen, verzorgen, bekwamen).

9 *Toe-eigening, macht, hiërarchie.* Tijdens het Midden-Neolithicum verschijnen de eerste stadstaten en met hen, een hiërarchisch gestructureerde maatschappij. De dominantie van een heersende klasse ontwikkelt zich onder de hoede van een tijdelijke en spirituele chef, een gewijde koning waar het gebroed van prinsen en priesters zal uit voortspruiten. Gedurende eeuwen zullen generaties predators zich beroepen op een

hemels mandaat om zich de mensen en de dingen toe te eigenen. In eindeloos geruzie verdelen en betwisten ze mekaar de macht, slaven van een angst die ze gedoemd zijn over te dragen op de grote massa tot slaaf te houden. De menselijke evolutie slaat dan een radicaal andere koers in dan de oriëntatie die de beschaving van het Magdaleniaan schetste op haar hoogtepunt. Zo'n zesduizend tot achtduizend jaar voor de zogeheten "christen" tijd, leggen nieuwe principes de basis van een beschaving die, vandaag uiteenvallend onder het gewicht van haar oorspronkelijke absurditeit, een kleine tienduizend jaar nodig had om aan te tonen dat ze niet leefbaar was.

10 In de evolutie van de mens stelt de landbouw-handelsbeschaving slechts een korte periode voor in vergelijking met de dertig- tot veertigduizend jaar van de belangrijkste beschavingen uit het late paleolithicum (Aurignaciaan, Gravettiaan, Solutrean, Magdaleniaan) waarvan de invloed duurt tot aan het begin van het neolithicum, net voor de intensieve landbouw. De handelsbeschaving die doorgaat voor "de Beschaving" bij uitstek, duurde uiteindelijk maar de tijd van een economisch en sociaal experiment dat onverbiddelijk tot mislukken gedoemd was door de groeiende kloof tussen de technische vooruitgang en het stagneren van een bewustzijn om barbaarse gewoontes uit te sluiten. Haar opkomst heeft de blokkade veroorzaakt van een *menselijk worden* waar de mens altijd naar smachtte en waarvan de evocatie zijn dromen en verbeelding gedurig achtervolgde, terwijl de zo briljant gevierde beschaving, naar algemeen akkoord, beleefd werd als een vervloeking.

Wat zijn die *psychosociale invloeden van deze landbouwrevolutie*, zo van bloed en modder doordrongen dat ze alleen door de grote wateren van het levende van ons kunnen worden afgespoeld?

a) De opeising en uitbuiting van de aarde verplichten tot werk als belangrijkste activiteit. Het scheppende vermogen, de echte menselijke specificiteit, verliest aan belang en wordt gemarginaliseerd. Dit vermogen is onverenigbaar met arbeid want het is in het volle genot van zichzelf en de wereld, dat de toe-eigening als spirituele vorm van de dierlijke predatie, wordt herroepen. De creativiteit is voor de menselijke soort wat het werk is voor de gealiënerde mens.

b) Het werk verheerlijkt een miserabel schepsel onder de naam "mens", vernederd tot plooiën onder het juk van de omstandigheden die het zelf vervaardigt terwijl het de wereld verandert in handelswaar. "Homo oeconomicus!" Sinistere en lachwekkende miskraam, heen en weer getrokken door het lot in het geweld en de furie van de geschiedenis, ingenomen met je kracht en je beklemmende listigheid, je enige

aanspraak op roem was het verbeteren van dat vermogen tot aanpassing dat eigen is aan het dierlijke, het plantaardige, het minerale! Jij hebt op basis van je onderdrukte en ontbonden bestialiteit een rijk gesticht een *Homo predator* waardig.

c) Het werk, als dominante praktijk, eist zowel een sociale als een individuele organisatie die aan de voorwaarden van arbeid voldoen. De opkomst, in het midden neolithicum, van de intensieve landbouw en de eerste stadstaten leverde de paleoantropologen de getuigenis van de gevolgen van de mechanisatie op het lichaam onderworpen aan werk: vroegtijdige sleet, kortere levensduur, scoliose, fysiologische afwijkingen, voorheen ongekennde ziektes, hogere mortaliteit van de vrouwen, uitgeput door achtereenvolgende zwangerschappen.

d) De mens bevindt zich *gescheiden* van zichzelf en de wereld. Het individu dat in symbiose evolueert met zijn natuurlijk milieu wijkt voor een *Homo oeconomicus* die wordt weggehouden van zijn vitale driften en gescheiden van het universum waar die hun vervulling zochten.

e) Terwijl dit verbond met de natuur verdrongen wordt door een vijandigheid die haar roof en uitbuiting met zich meebrengen, maken we de uitdrijving van de vrouw mee ten voordele van de man. Door een einde te maken aan de uitstraling waarvan de vrouw genoot in de vorige beschavingen heeft de beschaving van landbouw en handel – welke graad van ontwikkeling ze ook bereikt – overal een patriarchaal systeem opgezet waar pas in onze tijd strijd wordt tegen gevoerd.

f) Op het overstijgen van de dierlijkheid, aangevat tijdens de paleolithische beschavingen, volgt – in de beweging die de levenskracht transformeert in werkkracht – een onderdrukken van de dierlijkheid, die zowel wordt ontkend als bewaard. Ontkend als natuurlijke energetische kracht, die door het werk moet worden getemd en onderworpen; bewaard in het gebruik van de predatie, waarvan het tirannieke geweld wordt overstegen door de geest van de toe-eigening. Dus, geërfd uit het dierenrijk, oefent de wet van de predatie zich uit ten koste van de mens en het dier, en ten voordele van een abstract systeem dat de één en de ander verminkt, onttaardt en ontwaardt.

g) Het herleiden van de mens tot *Homo oeconomicus* impliceert de reductie van het leven tot overleven. Het overleven is het ten voordele van hard labour geëconomiseerde leven. Het proces van de mens op weg naar een humanisering is aldus gestopt en afgeleid. Zoals vermeld in het *Handboek voor de jonge generatie*: “Overleven heeft ons tot nu toe verhinderd te leven.”

11 *Overleven is de ontmenselijkte vorm van leven.* De evolutie van de mens in zijn zoektocht naar een ware menselijkheid ondervindt een stremming. De mens in wording is een mogelijkheid gebleven. Wat zich heeft ontwikkeld onder de naam "mens" is een onafgewerkt wezen, een hybride tussen mens en beest. De opkomst van de handelsbeschaving heeft een echte regressie van de menselijke soort teweeg gebracht. De meest lucide denkers uit het verleden hebben het vaag voorvoeld. Vandaag wordt dat best en op voor de hand liggende manier bewezen door de impasse waarin het economische systeem uitmondt, de mens van eeuw naar eeuw tegen zichzelf voortslepend, hem een lot van geprogrammeerde dood voorschrijvend.

12 *Zich aan de omstandigheden aanpassen, is zich neerleggen bij het ergste.* De bestialiteit uitbuiten in plaats van ze te overstijgen, heeft de mens gedwongen het aanpassingsvermogen tot overleven te perfectioneren in een omgeving vernield door machtswellust en hebzucht. De noodzaak om de levenskracht om te vormen tot productieve kracht, bedwingt en veroordeelt de dierlijkheid van de natuurlijke impulsen van het lichaam. Tezelfdertijd wordt die dierlijkheid geherwaardeerd, vanwege haar nut als *werkkracht* die een beschaving sticht, waarvan de culturele functie als opdracht heeft de vitale uitbundigheid aan banden te leggen en te onderdrukken. Het instinct van de predator overstijgt zichzelf in een geest van toe-eigening, die aanspraak maakt op een absoluut recht om de aardse en de menselijke natuur te veroveren. Op die manier wordt de passionele mens beteugeld door de mens onderworpen aan een rede die niet meer de rede van het hart is, maar van het intellect dat de organisatie van het werk leidt.

13 *Het rijk van de scheiding en van de dualiteit.* De menswording gaat erop achteruit als de mens zich, in naam van de "goddelijke" geest waarmee hij zich lauwerd, opwerpt tot superieur dier. Hij maakt zichzelf en breekt zich weer af vanuit het dier, waarbij hij zich ervan afsplitst om het te onderdrukken. Het dogma als zou de geest het lichaam domineren, voert de triomf in van de gescheiden gedachte en sticht een beschaving die de mens uit zichzelf verbant.

14 De verbanning uit zichzelf, veroorzaakt door de uitbuiting van de mens door de mens heeft ons ondergedompeld in een wereld gedomineerd door de dualiteit.

a) Ons levende lijf heeft zowel een materiële als een energetische substantie. Maar dit lijf is vervangen door een mechanisch lichaam, een organisme gekerfd naar de maatstaf van een autonoom economisch systeem; een lichaam kapot gemaakt door het buigen voor de tirannie van het werk, van de competitie, van de concurrentiestrijd, van

de toe-eigening van de predator, van de logica van de uitwisselingen. Bijzondere historische omstandigheden hebben een nieuw tijdperk ingeluid. Ze hebben op ons vitaal lichaam – dat bedachtzaam is om de driften te harmoniseren bij het mens worden – een lichaam geënt dat wordt verplicht terug te keren naar een semi-dierlijkheid als het poogt een menselijke bestemming te leven. Zo heeft de uitbuiting van de mens en van de aarde het project om een echte menselijke samenleving te stichten, teruggebracht tot de noodzaak *more ferarum* te overleven. Uit het historische geheugen geveegd, blijft dit project rondwaren in de verbeelding als de mythe van de gouden tijd, het verloren paradijs, “de tijd toen de dieren nog spraken”.

b) De evolutie van de mens, voortgedreven door de vitale energie, is dan afgeweken van haar specifiek menselijke oriëntatie ten gevolge van het progressief opzetten van economische, psychologische en sociale omstandigheden die een volledige breuk zijn met de zeden van de voorgaande periodes. De toe-eigening van de territoria heeft de predatie, een gebruik uit het dierenrijk, gelegitimeerd in plaats van het overstijgen ervan verder te zetten, zoals tijdens de osmotische ontwikkeling van de mens en de natuur, aangevangen in de pre-agrarische maatschappijen.

c) Vanaf dan is de mens het slachtoffer van een dubbele verminking. De ene snijdt hem los van zijn levensbron, van dat deel van zijn menselijkheid dat niet te scheiden valt van zijn elementaire bestanddelen: het minerale, het plantaardige, het dierlijke. De andere scheidt hem van zijn bewustzijn. Een bewustzijn dat zowel van het lichaam afkomstig is, en er naar terugvloeit in de mentale wil tot de menswording ervan. Er wordt al eeuwen lang een misdaad gepleegd tegen het leven en het menselijke bewustzijn dat dit leven loutert, door de eenheid van het lijf en haar gedachte te vervangen door de dominantie van een uitwendige geest. Die hemels gewaande geest is de garantie voor de hiërarchische macht uitgeoefend door het hoofd – *de chef* – dat geroepen is te regeren over de vleselijke materie uit naam van een Logos, van een Werkwoord, van een economische Reden. De ontaarding van de mens dateert van de triomf van de *anti-fysis (anti-natuur)*.

15 *De sociale organisatie van het werk scheidt de mens van zichzelf en splitst hem in twee.* De voorrang van de hemelse geest op het aardse lijf geeft aanleiding tot een taal waarvan de aanspraak tot federatieve coherentie wordt gesaboteerd door de chaotische taal van de dagdagelijkse belevenissen. Dit archaische trauma geeft later aanleiding tot de mythe van de toren van Babel. Als gevolg van deze door de geest opgelegde taal wordt de landbouw- en handelsbeschaving geïdentificeerd met de enige mogelijke beschavingsvorm (De idee komt duidelijk tot uiting in het *Gilgamesj epos*).

Vanaf dan is de verwarring het licht en de leugen de waarheid. “Mens” duidt op een wezen dat onmenselijker is, dan dat het mens is; zijn ontarding doet zich voor als zijn echte natuur, die hem aanzet tot de predatie, tot de oorlog, tot de wreedheid, tot de zelfvernietiging; de spirituele activiteit verbergt en marginaliseert het bewustzijn naar de hersenen waarvan de vertakkingen nochtans alomtegenwoordig zijn in het lichaam. Het terminale stadium van de handelsbeschaving legt ons geen eenvoudige taak op: de leugen en de absurde principes bloot leggen die tot haar ontstaan leidden.

16 De moeizame arbeidexploitatie van het lijf en de aarde installeert een onderscheid tussen de *intellectuele activiteit* en de *manuele activiteit*. De een en de ander zijn het product van de splitsing tussen de mens en zichzelf, splitsing veroorzaakt door het binnenglijpen van de geschiedenis in de menselijke evolutie, die ze verhindert en omleidt. Onze dualiteit is geboren uit de samenwerking die op gang komt tussen de organisatie van het werk en de opsplitsing van de maatschappij in een heersende klasse en een overheerste klasse.

17 Met de handelsbeschaving wordt het mentale, als uiting van een gedachte die uit het lichaam komt, als het ware verbannen naar een autoriteitsprincipe, gesymboliseerd door het hoofd en geassimileerd met de geest die over de materie heerst. Deze scheiding komt tot stand met de historische ontwikkeling van een tijdelijke macht en een spirituele macht, beiden vastbesloten hun samenlopende greep op de maatschappij te verstevigen. Van toen dateert de vijandigheid tussen het heilige en het profane, tussen de godsdienst en de filosofie, tussen de priesters en de prinsen. Ze hebben nochtans, achter de animositeit die hen verscheurt, samen één gemene deler: hun fundamentele onderwerping aan de dictatuur van de geest.

18 De essentiële eigenschap van de geest is dat hij de mens een meesterschap oplegt, op zichzelf en op de anderen. Vandaar ook de neiging om de verscheidenheid aan kennis te behandelen met de arrogantie van een rede, geometrisch en als voogd. Alle kennis wordt gesmeed in functie van een fundamentele voorwaarde: de uitbuiting van het lichaam en van de aarde.

19 De tegenstelling tussen de intellectuele arbeider en de handenarbeider is het product van een hiërarchisch georganiseerde maatschappij bestaande uit meesters en slaven, uitbuiters en uitgebuiten. Ze wijst op het overwicht van de mens die ondergeschikt is aan het werk, op de mens die zich liever overgeeft aan het vrije genieten. We vinden hier een dualisme terug dat de meest uiteenlopende aspecten kan aannemen: het manicheïsme van rechts en averechts, van goed en kwaad, van

onderdrukking en van revolte, van verdringing en van uitbarsting. Zo vallen we onder de invloed van een existentiële geometrie die door geen enkele filosofische of religieuze gedachte kon worden overstegen. Hoe hadden die gedachten ook hun eigen negatie kunnen inzetten?

20 De dualiteit installeert ook een fundamentele dissociatie *tussen het mentale en de intellectuele functie*. Het mentale is het actiegebied van een bewustzijn afkomstig zowel uit de totaliteit van het energetische lichaam als uit elk van haar afzonderlijke elementen, het is de mengbeker van een soort alchemistische bewerking waar het globale bewustzijn zijn menselijke specificiteit vorm tracht te geven: de creatieve poëzie van zichzelf en van de wereld. De intellectuele functie valt onder de dominantie van de geest, die van op haar hoogte heerst over de materie, en werd bevuild door de slavernij waartoe zij veroordeeld blijkt. Een endemisch conflict stelt de gevoelige intelligentie, die hard probeert haar stem te laten horen, tegen de mechanische intelligentie die haar het zwijgen op legt.

21 *De mogelijkheid om de wereld een nieuwe vorm te geven*, is vervangen door het werk, die de wereld verandert in handelswaar. De beschavingen van de jagersverzamelaars combineerden het verzamelen van natuurlijke grondstoffen met de progressieve capaciteit van de vrouwen en de mannen om hun dierlijkheid te overstijgen terwijl ze voor zichzelf een milieu ontwierpen dat hun dagelijkse bestaan verbeterde. De oprichting van de stadstaten tekent de geboorteakte van een onmenselijke geschiedenis, gekenmerkt door het verlies van het creatieve potentieel ten voordele van een rede ten dienste van economische mechanismen. Deze Prometheusrede munt uit in het verbeteren van de technieken van het inpalmen en het uitbreiden van de handelswaar. Ze verandert de wereld terwijl ze de overlevingsvoorwaarden verbetert. Haar vooruitgang in de stilstand gaat ten koste van het leven. Haar triomfen zijn evenveel nederlagen voor de kunst van het leven en het bewustzijn ervan.

a) Door handelswaar te maken, maakt het werk van de mens een handelswaar. Het werk bevoordeelt het hebben over het zijn.

b) Veroordeeld tot overleven door zich op te offeren aan het werk, kent de mens een regressie naar een stadium van "gespiritualiseerde dierlijkheid". Zijn enige genie beoogt het beheer van de predatie, waarvan de gemeenschappelijke sociale jungle iedereen het dagdagelijkse gebruik aanleert.

c) Omdat de intellectuele aandacht in dergelijke mate wordt gemobiliseerd voor de noodzaak tot overleven, is het bewustzijn, dat geroepen is de dierlijke impulsen van het lichaam te louteren, te harmoniseren en te humaniseren, nu vervaagd en verblind. En als het leven, in zijn spontane uitbundigheid, in overvloed creëert, dan is het vroeg of laat verplicht het evenwicht te behouden door de excessen ongedaan te maken en de overvloed te amputeren, of het nu om bossen, planten, dieren of kinderen gaat. Is het niet het voorrecht van de menselijke soort om de wrede gevolgen van deze regulering, verkregen via de onverbiddelijke hardvochtigheid van de dood van plantaardige en dierlijke soorten, te voorkomen en een evenwicht te bewaren in de natuur van de mens en in de natuur van de aarde? Het is hier dat de gevoelige intelligentie ingrijpt. Als uitdrukking van een authentieke menswording heeft ze de mogelijkheid om de overbodige overvloed aan plantaardige, dierlijke en menselijke geboortes te controleren en in te perken, zodat de dood zijn rol van grote zeisman niet hoeft te spelen.

22 Een maatschappij van meesters en slaven, van wie regeert en wordt geregeerd, van uitbuiters en uitgebuiten, impliceert, door zijn hiërarchische structuur:

a) de binaire opdeling van hoofd en lichaam, die de mens ontardt;

b) een geometrisch denkvermogen, voortgekomen uit het geësurpeerde beheer van territoria. Dit ontardt de realiteit van een levende wereld, om die te reduceren tot een wereld van objecten waarvan de werktuigen van transformatie en observatie gehoorzamen aan de "objectieve" noodzaak tot berekenen, meten, klasseren, rangschikken, definiëren, ijken, wegen, beoordelen, statistisch inschatten. De economische wereldorde heeft een geëconomiseerde realiteit opgebouwd waar de geobserveerde feiten, bestudeerd door namaak mensen, zelf zijn nageemaakt. Want de geobserveerde objecten, de observators en de observatie-instrumenten maken deel uit van een aandachtsgebied waar het leven is gemarginaliseerd, ontdaan van zijn coherentie, afgesneden van zijn osmose met het levende universum.

23 Door de rede gelijk te stellen met de kennis van het besturen van de mensen en van het rentabiliseren van het terrein en het territorium, maakte het handelssysteem van de intellectuele gedachte, het criterium bij uitstek van de beschaving. De handel heeft de hiërarchie van de intellectuele gedachte van verschillende graden voorzien. Hoe verder men zich verwijderd van de hautaine verlichting van het hoofd, gemandateerd om het universum rationeel te ordenen, hoe verder men zich vastrijdt in de beerput van een met barbaarsheid geassimileerde dierlijkheid. De barbaarsheid is het voetstuk dat de geest nodig heeft voor de grondvesten van zijn onderdrukking. Het is met deze Rede,

gelijkgesteld met een geest van hemelse essentie die voorbestemd is te regeren over de materie, dat de mens doorgaat als behorend tot een superieure soort. Merkwaardig voorrecht dit afzweren van de creatieve kracht om terug te vallen op een overtroffen vorm van de predatie. Zie hier de goddelijke vonk die de mens van het beest onderscheidt!

24 Gaat dus door voor beschaafd, hij die zijn eigen dierlijkheid verdringend, zich de macht toe-eigent de dieren te onderwerpen en zijn gelijken het lot oplegt van de dieren die hij mishandelt. De beschaafde orde verzet zich tegen de wanorde van de zogeheten “natuurlijke” driften. Ze balt ze samen, ze controleert ze, ze poogt haar uitbarstingen te kanaliseren. Haar zuiverende ambitie versmacht de driften in een obscurantisme dat ze bij gelegenheid zonder bezwaren zal aanklagen met veel vertoon van verlichting van geest. De geschiedenis van deze beschaving die zo lang werd verheerlijkt door haar slachtoffers, zal in de evolutie van de mensheid slechts een aberrante uitwas zijn, waarin de mens zijn bestemming van schepper afwijst om zich te verlagen in het armzalige bestaan van met rede begaafde dieren. (Tijdens de dekolonisatie van de 20ste eeuw illustreert het eerherstel van de zogeheten “primitieve” – versta niet-technologische - beschavingen dat ze te gronde even patriarchaal, hiërarchisch en verkocht waren als die van de kolonistoren.)

25 *De hemel van de ideeën* blijft heersen tot ver voorbij de ondergang van de godsdiensten. Een rationaliteit inherent aan het beheren van goederen, aan het rasteren van territoria, aan de gewoonte van ruilen en betalen, heeft de voorrang ingesteld van een autonome denkwijze, ver verwijderd van de vitale belangen. Haar coherentie beantwoordt aan de vereisten van een klassenmaatschappij, aan de dwingelandij van een hiërarchische macht, aan de werking van een door de arbeid gemechaniseerd lijf, aan de noden van het overleven, waarvan de kennis de poëzie van het *savoir-vivre*, de levenskunst verdoezelt.

26 *Het intellect is de totalitaire vorm* die functioneel de plaats inneemt van de gevoelige intelligentie, die zelf ontspringt uit de globaliteit van het lichaam. De botsende relatie met en tegen onze levensdriften maakt er een element van onderdrukking van. De intellectuele functie vervreemdt het bewustzijn van het leven en dwingt het in een plooi van gehoorzaamheid aan de geest die, als principe van dominantie, de smaak voor macht verbreidt, de dierlijke reflex van de predatie voortzet en van generatie op generatie de eeuwige ketenen van de vrijwillige onderdanigheid smeedt. De sociale opsplitsing tussen meesters en slaven gaat gepaard met de scheiding die in het lichaam wordt ingevoerd tussen de intellectuele praktijk en de manuele praktijk. Zo structureert

zich een existentiële dualiteit waar het werkende lichaam wordt geconfronteerd met het levende lijf, dat een abstracte intelligentie heeft die tegenover de gevoelige intelligentie staat.

27 Dezelfde aliënantie – dezelfde vervreemding – dezelfde ontarding valt dus te beurt aan de intellectuele werker en aan de handarbeider. Hun lijf wordt op dezelfde wijze geconditioneerd door de vereisten van een economie die de vitale driften, de impulsen, het genot, onderdrukt. De sociale oorlog van de meester en de slaaf is dezelfde als de existentiële oorlog die iedereen in zichzelf uitvecht tussen de noodzaak tot overleven en de verleiding een gevuld en vol leven te leiden. Die intieme oorlog tussen leven en overleven wordt ons psychologisch en filosofisch slechts geopenbaard onder de vorm van een endemisch conflict tussen de geest en de materie, tussen de hemel van de ideeën en de, zoals gekend, ongevoelige aardse substantie. De Hebreeuwse mythologie illustreert goed dit heilige en kosmische karakter dat de intellectuele functie, heersend over lichaam en materie, zich toe-eigent. Volgens het boek Genesis, zweeft de Geest over de oceanische golfslag van de planetaire chaos. Hij legt aan het universum, aan de aarde, aan de maatschappij en aan het individu een voorgewende goddelijke orde op; een bedrog dat niets anders is dan de mythische uitdrukking van de strijd tussen de spirituele macht en de tijdelijke macht, tussen de intellectuele functie en de onwaarschijnlijke manuele gehoorzaamheid.

28 Het intellectualisme en het haten van het intellectualisme zijn het product van een hiërarchisch lichaam. Vandaar het mengsel van fascinatie en afwijzing dat het plebs vertoont tegenover het cynisme en de arrogantie van de meesters. Rondhangen in de hogere sferen van de cultuur leert in welke mate de minachtende hooghartigheid van de denker het sublieme habijt levert voor zijn opzet, voor zijn woorden, voor zijn doctrine. De onvermurwbare mooidoenerij van een mening kan op meer aanhang rekenen dan haar inhoud. Het recht dat we ons toe-eigenen om te bevelen, om te manipuleren, om te verleiden, verliest zijn efficiëntie zonder een voortdurend misprijzen. De massa's verdommen en omkopen zijn de onmisbare ingrediënten van de intellectuele opgang. Ze willen opvoeden en gidsen riskeert, los van de prijzenswaardige intenties, uit het zelfde vaatje te tappen. De bange arrogantie van de meesters weeft hun paradepakken, ze letten er dan ook zorgvuldig op de onderkant te bevuilen met een goedwillig vuil. "Ik ben ook van het volk", zeggen zowel de prins, de tribuun, de fascist als de linkse intellectueel. Mijters, scepters, lauweren, kepies, Frygische mutsen, proletarische klakken zijn nooit meer dan de kroon op het excrement.

29 *De arrogante Rede* ziet zichzelf als het kenmerk van een superioriteit over de natuur. Geen enkele bruto die, hoe dik ook, geen enkel schepsel dat, hoe laag ook, er niet fier op is. Van kindsbeen af leert de Rede om nooit met open vizier voort te schrijden. Dat is de wil van de geest van predatie. Haar subtiliteit gaat zelden verder dan de kunst zich te oriënteren in de sociale jungle, een terrein waar het niet past op avontuur te trekken zonder de dubbele voorzorg van dagge en schild. Zo is het brein uitgerust met twee werktuigen, het ene brengt de dood, het andere beschermt ertegen. Genoeg om zich aan te passen aan een benauwende omgeving, bezaaid met valkuilen; te weinig om eraan te ontsnappen en de immensiteit van het leven te ontdekken.

30 *Het karakteriële pantser*. Wilhelm Reich gaf Fouriers notie van opkropping haar psychologische onderbouw. Door de emoties te blokkeren en door het menselijke bewustzijn te verhinderen er volle aandacht aan te besteden en ze te louteren, worden ze ontaard door het karakteriële pantser en blijft hen geen andere uitweg dan de uitbarsting van woede. Het mechanisme van opkropping en uitbarsting van de affecten zet de beweging in gang van verdrukking en verrukking met in haar zog niets dan zwartgalligheid en wreedheid. Het niet overstijgen van de dierlijkheid vertaalt zich bij de mens door het bouwen van een karakterieel pantser. De functie van dit pantser is de mens te beschermen tegen de vloedgolf van de emotionele flux die wordt onderdrukt in naam van de geest, die haar voorrang aldus verstevigd ziet. Hoe uitgebreid de aspecten van het karakter ook mogen zijn, en Bruyère en zijn volgelingen somden ze op, door haar opbouw onderhoudt en verstevigt het karakter ons roofdierengedrag.

31 *Het algemene zelfbeheer* mag de nefaste rol van de gescheiden gedachte niet uit het oog verliezen. De tirannie van de hemelse geest over de aardse materie is het gevolg van een economisch systeem, gebaseerd op de gezamenlijke uitbuiting van de menselijke natuur en van de aarde. Het tolereren van het totalitarisme inherent aan de intellectuele functie, komt neer op het door het venster binnenlaten van wat door de voordeur buiten werd gejaagd. Hoe democratisch het zich ook moge willen, geen enkel regime zal het lot van de mens veranderen zonder eerst de eenheid te herstellen die, door te breken, de mens uit zijn vitaal centrum heeft verbannen.

32 De onzin maakt deel uit van de geest die onze dierlijke driften onderdrukt, het overstijgen ervan door het bewustzijn verhindert en het lot van de mens naar de rampspoed van de beesten verlaagt door er de mogelijke harmonisering van te beletten. Hoe briljant ook de veronderstellingen – en zelfs de waarheden - van de gedachte van de mens, in die mate van zichzelf gescheiden dat hij zijn eigen dierlijkheid

niet kent, noch de rijkheid van het overstijgen ervan, ze steekt amper uit boven de beestige gedachte, overstegen door de geest.

33 *De altijd weifelende macht van de geest over het lichaam* heeft als tegenhanger de macht van het lijf, dat zijn ontaarde dierlijkheid opeist, tegen een intellectualisme waar het “dwangmatig” aan is onderworpen. Wat is het anti-intellectualisme van de nazi’s en het populisme anders dan een partijdigheid van intellectuelen die de geest voor schut zetten door haar – zoals vulgair wordt gezegd – haar kop in haar gat te steken? Dappere Céline die, hand op het hart, van leer trekt tegen de “geschudde bokalen”, terwijl hij zich met Goebbels wentelt in de kikkerpoel van ideeën waar de gaskamers uitkomen. Als hij wraak roept en spreekt uit naam van zijn onderdrukte bestialiteit, dan is zijn taal op alle punten die van de predatie.

34 Vanuit een behoefte tot domineren, inherent aan haar functie, luidt de geest het tijdperk in van de tweelinggodheden van het gunstige en het ongunstige lot, van het eeuwige geneuk van God en de duivel. De Grieken, subtieler want gevoeliger voor de rationaliteit van de markt, openden de jacht op Apollo en Dionysius; de joods-christelijken, rustieker want meer getekend door de mentaliteit van de landman, kunnen met hun verstand slechts bij een duel in een arena, tussen een hoofd zonder lichaam en een lichaam zonder hoofd, de één als voorvechter van het hemelse koninkrijk, de ander komt uit voor de onderwereld.

35 De opstand van het onderdrukte lichaam gaat gebukt onder het zegel van de dualiteit:

a) de filosofische geest, beschuldigd van materialisme, is ontworpen als een uitwas van de aardse macht. Zij is de kwaadaardigheid van Lucifer die de theologische geest en de hemelse boodschap onteert;

b) de gedrevenheid van de onderdrukte driften, waarvan Sade zich het toonbeeld maakt, gaat de spirituele predatie te lijf met de dierlijke predatie in ruwe vorm, maar die vertaalt en verheerlijkt slechts de toestand van de ontaarde mens.

36 *Het overleven is de inversie van het leven.* Het ontkent het leven door er economisch mee om te springen. De marktbeschaving is opgebouwd rond de leugen die de realiteit verbergt van een omgekeerde wereld en van een tegendraads geleefd bestaan.

37 *Een alomtegenwoordige gekte.* De geest en de Goden die haar heilig maken, hebben chaos nodig om hun wankel troon in evenwicht te houden. Hoe kan hun koninkrijk een ander dan het absurde zijn? Door alles ondersteboven en achterstevoren

te zetten, verkondigt de politiek van de wanorde heel cynisch dat het geluk en de harmonie niet van deze wereld zijn. Dat is het argument dat voeding geeft aan de godsdienst en de filosofie. Beiden schijnbaar bezorgd met het ontwarren van de ondoorgrondelijke bedoelingen van de Voorzienigheid, van de Natuur, van de dobbelstenen, weerhouden ze zich wel eraan voorbij te gaan. Hoe kunnen ze, zonder op te houden te bestaan, zichzelf verhoren over het voorgekauwde karakter van dat mysterie, generaties lang opnieuw gewauweld, en dat met haar gemeenplaatsen zowel de cultuur van de Hottentotten als van het Parijse Piepel doorspekt? De vraag hoeft niet gesteld want het antwoord zit in een vaststelling, die van een alomtegenwoordige zinsverbijstering die eruit ziet alsof ze in alle eeuwigheid voor wet heeft doorgedaan. Enkelen hebben haar hoogstens aangeklaagd, zich verontwaardigd, zich tandenknarsend geamuseerd: Erasmus, Sébastien Brant, Shakespeare, Quevedo, Fourier, Kafka. Maar niemand heeft de akte van geboorte voor de dag gebracht van een beschaving die de foetus van een onafgewerkt menselijk wezen doopt met de naam mens. Bij die vaststelling blijven, verhindert het aanbinden van de strijd. De strijd aangaan volstaat meestal om er zijn tanden op te breken.

38 *Moge de hemel van de ideeën uit onze hoofden vallen!* De filosofie blijft onderworpen aan de hemel van de ideeën, hoe verbeterd ook ze erin slaagt de spirituele macht te betwisten, of zelfs de wereldlijke macht te bedreigen. Behalve bij Fourier, heeft haar hoogste niveau van bewustzijn nooit de drempel overschreden van het immense *terra incognita* dat het leven is, één en veelvoudig. Wie liet zijn blik waken over de territoria die zich uitstrekken voorbij de grenzen van het overleven? Nochtans bevindt zich daar een universum dat een tijdloze menselijke hunkering smacht te verkennen. En die hunkering waarvan de heropleving eeuw na eeuw niet versmacht werd door het stof van de dode generaties, beseft nu pas de pertinentie en de mogelijke verwezenlijking van haar project. Als ik ooit, zoals Pascal, zou wankelen oog in oog met de immensiteit van het oneindige, dan is het wel tegenover het bruisende leven, afkomstig uit het holst der tijden, nu op de trappen van onze best gevestigde realiteiten en klaar er binnen te dringen om het rijk van de dood in stukken te rijten.

39 De Griekse mythologie heeft rekenschap gegeven van de binaire deling die de menselijkheid van het bestaan verscheurt: de functie van de apollinische rationaliteit is het in bedwang houden en het temmen van de dionysische krachten. Die rationaliteit heeft een beschavende zending, dat wil zeggen, de lichamelijke en aardse natuur, beiden weerbarstig tegenover onderwerping, ten dienste stellen van de economie. Zo wordt ze er ook toe gebracht zich te laten inspireren door de economische Logos, die

de roeping heeft de wereld te veranderen in handelswaar, heilige zowel als profane. De voorwaardelijke vrijheid die de praktijk van de vrijhandel met zich meebrengt is in permanent conflict met het agrarische immobilisme zoals het tot uiting komt in de tirannie van de Geest die zijn dictaten oplegt aan de helse materie.

40 *De rede van het hoofd* is niet die van het hart. Ze werd ontwikkeld door de geest van de predatie met de ambitie de natuur van de wezens en van de dingen haar ketenen op te leggen. Tezelfdertijd heeft ze behoefte aan het irrationele. Het obscurantisme van het religieus geloof verhoogt de glans van haar lichten. Op die manier betaalt het geloof aan de filosofie de schatplicht van de spirituele aan de tijdelijke macht. Want zonder de tijdelijke macht is de geestelijke macht niets meer: de Franse revolutie heeft dat bewezen toen ze de monarchie bij goddelijk recht omver wierp en God heeft verbannen naar de oevers van het niets.

41 *De mensen hebben de Goden geschapen in plaats van zichzelf.* Ze hebben ze ontworpen naar het beeld van wat ze waren: wezens onttrokken aan hun eigen leven. Door zichzelf te miskennen als menselijke wezens, hebben de mensen de Goden de luister verleend van de meesters, experts in de kunst van het kruipen, die zich met herhaalde laagheden boven de anderen hijsen. Kunnen ze wat anders dan het dogma onderschrijven van hun oorspronkelijke zwakheid, van hun originele domheid, van hun ontologische debiliteit, nu ze voor altijd knielen in een opofferende instemming, veroordeeld om zich slechts op te richten in de wanhopige razernij van de voorvoelde nederlaag? Door het totalitarisme van de Goden en de heerschappij van de geest cynisch tot het belachelijke voorbestemd, is de totale mens een waanbeeld geworden. Aan het leven verzaken heeft het rijk van de dood geheiligd. Het maakte de dood tot een boodschapper van de onderdrukkende orde en van de enige gelijkheid die onder de mensen wordt toegelaten.

42 *De opkomst van de dominante kaste van prinsen en priesters* heeft de verhouding van de mens met zichzelf, met zijn gelijken en met de aarde gewijzigd. Ze heeft die ingeruild voor een verhouding, vervreemd door het conflict tussen de mens, die werd gedwongen tot onderwerping en de meester die zich beroept op een hemels mandaat. Door van de wet van de sterkste een goddelijke, eeuwige, onveranderlijke wet te maken, hebben de mensen op hun eigen ontoring een piramide gebouwd en op de top ervan, de steeds ijdelere hoogte van de geest, neerkijkend op de materie die te allen tijde, uit te buiten wordt geacht.

a) De godsdienst, als instituut, ontstaat uit de agrarische omheining. Langzaam steeds meer omgordt door muren en grenzen ontwikkelt de kraal zich tot stadstaat, tot natie, tot rijk. De agrarische productiemethode geeft aanleiding tot een op zichzelf gekeerde maatschappij. De ruilhandel is er de enige vorm van verandering. De handel is een opening binnen een gesloten systeem. De verzuchtingen naar een andere, reële en mythische wereld, gaan verloren in een spiraal van verwachtingen en desillusies. Door het immobilisme van de agrarische structuur te breken in naam van de vrije handel, zal de Franse revolutie de doodsteek geven aan het monarchistische principe en aan de tirannie van de Goden. De godsdienst, die verdwijnt als universele manier van regeren, zal overleven onder de vorm van de ideologie.

b) Wat de godsdienstige aliënatie haar kracht geeft, is het gevoel van verbanning dat de scheiding van de mens van zichzelf, in hem achterlaat. Beroofd van een levenspotentieel dat hem in staat zou stellen een wereld te scheppen die voldoet aan zijn eigen geluk, laat hij aan een buitenaardse Schepper de zorg het ongeluk te programmeren dat zijn berusting oproept.

c) Er bestaat een verbond tussen de aarde en de totaliteit van haar elementen en van haar schepsels. De term *religio* is de semantische verwijzing naar dit relationeel netwerk. De godsdienst als autonome macht is er de inversie van. Ze kluistert vast aan de hemel van ideeën en wisselt de totaliteit van de levende krachten in voor een totalitair systeem waar het lot van de mens, bezeten door het verval en door de dood, zich vastklampt aan de illusoire hoop op redding.

43 Het einde van de religieuze en filosofische oplichterij toont vandaag dat de existentiële malaise, veroorzaakt door de verbanning uit zichzelf en overgedragen van generatie op generatie, wordt verergerd door de voorrang van het *hebben* op het *zijn* en door de mechanisatie van onze laborieuze gedragingen.

a) Het hebben heeft de mens geobjectiveerd, *verdinglicht*, tot een voorwerp herleid, via het werk en de koopwaar. Getransformeerd in een object ter ruil en ter beschikking, heeft hij geen andere keuze dan zijn eigen deel aan menselijk leven op te offeren en het verlies van zijn bestaan te compenseren door het aanschaffen van eigendommen die, het levensonderhoud voorbij, zijn imago vergroten op de markt van de macht.

b) Het werk dat de mens levert, hervormt hem tot een ontmenselijkte wezen. De kwaliteit van het zijn is vervangen door de kwantiteit aan goederen die hem op spectaculaire wijze vertegenwoordigen.

44 *De handelsreflexen hebben de gedragingen van de mens gewijzigd.* Ze hebben een evolutie doen ontsporen die zich voltrok in osmose met de natuur. Ze hebben de *Homo oeconomicus* – de geëconomiseerde mens – geschapen door de overlevingsreacties te vervolmaken die de dieren zich instinctmatig eigen maken. Op basis van gedragingen die inherent zijn aan “lagere” ordes ontwikkelde zich een rationaliteit die zich beroept op het roofdiergewijs toe-eigenen, op de competitie, op de concurrentie, op de ruil, met in haar kielzog de stoet van schuldgevoelens, opofferingen, onderdrukking (van gevoelens), uitzinnigheid, frustratie, wraak. Genoeg om van het overleven een onontwarbaar mengsel te maken van tegenslagen en vluchtig genot, met het prikkeldraad van een geheime of eisende wrok omheind.

a) De predatie voert de wet in die het toelaat zich een wezen of een ding door kracht of list toe te eigenen.

b) De strijd voor het overleven maakt van de maatschappij een bloederige arena waar de competitie en de concurrentie het lot regelen van miljoenen wezens die het stempel dragen van sterken of zwakken, winnaars of overwonnenen, superieuren of ondergeschikten.

c) De ruil, gedomineerd door de balans van winst en verlies, overstemt de vrijgevigheid van het solidaire leven en bouwt het sociale contract op het schuldgevoel en de berekening. Gezien men zichzelf nooit genoeg ruilt, noch als handelswaar noch als levenskracht opgeofferd aan de omvorming tot werkkraft, brandmerken de vrees en de schuld de algemene en de particuliere zeden met hun schandelijke zegel.

d) Een rechtspraak gebaseerd op het vergeldingsrecht en op de afrekening heeft de plaats ingenomen van het bewustzijn dat uitgaat van het levende - het enige bewustzijn dat in staat is de zelfvernietigende excessen van het uitbundige en levende protoplasma bij te sturen. De misdaden van de orde en van de wanorde, van de legaliteit en van de illegaliteit vloeien voort uit het verbod dat werd opgelegd aan het menselijke leven om de uitbundigheid van het levende te regelen en opnieuw in evenwicht te brengen.

e) Met de voorrang van het hebben op het zijn, wijkt de kwaliteit voor de kwantiteit. De mens wordt niet meer gezien als een individu (FR sujet – objet) van levende vleselijke materie. Hij meet zichzelf met de maatstok van het handelsobject dat hem voorstelt.

45 De mechanisering van het leven verhindert de invloed van het menselijke leven op het universele leven. De bruuske halte die de bestemming van onze soort ophoudt,

vertoont een samenloop van verschillende historische fenomenen. Die verschijnselen in herinnering brengen is paradoxaal genoeg, de enige manier om de leugen te ontcrachten waarvan de ononderbroken herhaling de dominante gedachte en de gedomineerde gedachte al millennia formatteert.

a) De totalitaire greep van het werk van de uitbuiting veroorzaakt de involutie van het leven in overleven.

b) Bij de overname van de controle over het lichaam, overstijgt de geest van het grijpen de dierlijkheid van het predatorinstinct en zet het ten dienste van de mercantiele verovering van de maatschappij en van de aarde. De geest is een storing van de gevoelige intelligentie.

c) Het principe van de overvloed en van het geven wordt overwonnen door het commerciële beheer van de uitwisselingen volgens de wet van vraag en aanbod.

d) De creatie wordt gemarginaliseerd ten voordele van het werk.

e) De natuur die wordt behandeld als vijand, heeft de reputatie gevaarlijk te zijn. De ontaarding verspreidt het dogma van de *anti-fysis*, (anti-natuur) gemeenschappelijk aan godsdiensten en ideologieën (het marxisme ontsnapt er niet aan). Ze veroordeelt de mens tot afwisselingen van onderdrukking en losbandigheid die het genot wijzigen en de vitale drang van de driften verpesten.

f) De mens wordt getroffen door een dubbele scheiding: het lichaam als vitale materie wordt onder voogdij van de geest geplaatst; tezelfdertijd splitst het werk ter uitbuiting van het levende zich in een intellectuele en een manuele taak.

g) De intellectuele functie, als spiritueel principe, kreeg het hemels mandaat dat, net zoals de meesters en hun goddelijke afbeeldingen, toelaat het lichaam te regeren. Ze eist nu ook de regering op over de aarde en het heelal.

h) Samengevat: de evolutie van de mens die zich van zijn dierlijkheid ontdoet om zijn bestemming van mens op zich te nemen, werd verhinderd en in zekere zin opgeschort ("gefoetaliseerd", zoals Louis Bolk het uitdrukt). De *homo oeconomicus* is een schijn van een menselijk wezen. Door handelswaar te produceren en zelf een handelsobject te worden, is hij gedreven gedragingen aan te nemen die worden gedictieerd door de wetten die regeren enerzijds over de goederen die aan de aarde werden onttrokken en anderzijds die van de handel van hun fabriekstransformatie, volgens het dubbele statuut

van hun gebruikswaarde en hun ruilwaarde, namelijk als sociaal nuttig product en als bron van commercieel profijt.

46 *De mechanisering van het levende* heeft een absolute normatieve waarde gegeven aan de absurditeit van een omgekeerde wereld waar het menselijke wezen niets is en waar de mens de abstracte voorstelling is van al wat hij verzucht te *beleven* en niet meemaakt. Ontzet uit zijn creatieve mogelijkheden en herleid tot een door de geest van de predatie gedomineerde dierlijkheid, is de mens een schepsel, tot in zijn revoltes onderlegd in een reflex van vrijwillige onderwerping die aanzet tot het vereren van de tegenslagen van het lot, in het zich terugtrekken in kleingeestigheid; in het nooit durven aanspraak maken op wat de Goden zagezegd van de nodige gekte voorzien: de menselijke bestemming voltrekken.

47 *De oorlog tegen zichzelf*. Net zoals er geen meesters bestaan die geen slaaf zijn, noch slaven die hun hemel niet verdienen door nog zwakkeren te onderwerpen, zo ook is de oorlog van de mens van begeerte tegen de mens van productie gekenmerkt door een verwarring die men kan ontknopen door het conflict aan de basis aan te pakken, daarmee bedoel ik door de greep te onderzoeken die de ontaarding, veroorzaakt door de laborieuze uitbuiting van het lijf, uitoefent op de impulsen van begeerte die Montaigne de "natuurlijke vrijheden" noemt. Het is aangewezen twee gebeurtenissen die zich verweven, te onderscheiden. De eerste is inherent aan de natuur van de levende wezens, de tweede heeft te maken met de ontaarding van de mens:

a) De vitale kracht gehoorzaamt aan een cyclus van systole en diastole die zich uitdrukt in variaties in intensiteit. We zijn allen onderhevig aan fazen van uitbundigheid en van depressie, aan plotse buien van goed en slecht humeur zonder enige uiterlijke aanwijzing. Bewust worden van die afwisseling tussen het vitale hoog- en laagtij is van groot nut om ons te leiden in onze existentiële navigatie. De moeilijkheid om onze bioritmen te vatten is een gevolg van het wissen van het bewustzijn van die natuurlijke cycli door een functionele intelligentie waarvan het objectief niet het leven is, maar het overleven, niet het zijn, maar het hebben;

b) Telkens de overheersing van de uitbuitingseconomie de levenskracht omvormt tot werkkraft, ontaardt zij de natuurlijke cyclus van systole en diastole waaraan de levenskracht, als genot, gehoorzaamt. Integendeel gebaseerd op het verkrijgen, dat het genot van zichzelf en van de wereld verhindert en er het bestaan van ontzegt, heeft de werkkraft als leidraad slechts het geweld van de geest van een roofdier waarvan de onzekerheden te wijten zijn aan de strijd voor het overleven, aan de telkens

tegengewerkte noodzaak, aan de rede die voortdurend door de emotionele chaos die ze tracht te bedwingen, wordt gepijnigd. Het is deze tot het ongeluk gedoemde autoriteit die vorm geeft aan een ambivalente godheid, machtig en onmachtig, een Voorzienigheid met een onontwarbaar streven, een willekeurig Lot, onvoorspelbaar, wispelturig. De verloren eenheid van het lichaam heeft plaats gemaakt voor een zone van turbulenties, een vijandig en gekweld territorium, een echt slagveld waar de mens vecht tegen zichzelf en zijn gelijken. Dat is het oorspronkelijke terrein waar het dierlijke instinct van het roofdier, geest van het grijpen wordt en met zijn arrogantie de wegen blokkeert van een mogelijk overstijgen.

48 *De machine-mens* is het ideaalbeeld van de roofdiermens zoals hij, naar duizendjarige cultuur, wordt verheerlijkt in de krijger, de jager, de sportman, de meester, de chef, de arts hersteller van de organische tandwielen. Zo is hij ook het model voor de “Amerikaanse” selfmade man die de mens gelijk stelt met wat de handelsmaatschappij wil dat hij is: een machine voortgedreven door de drijfstangen van de competitie en de vleeshaken van de hebzucht. De onmogelijkheid van de mens om zichzelf te maken – om toegang te hebben tot de specifiek menselijke eigenschappen – is tot op vandaag een zaak van geldgewin voor de theologische, filosofische, ideologische, artistieke, wetenschappelijke, rationele, irrationele, mechanistische en mystieke gedachte.

49 *De automatismen*. Wij worden aangedreven door fysiologische automatismen die, op het eerste zicht, afkomstig lijken uit een automatisering van het lichaam. Dat gaat op voor de ademhaling, de hartslag, de verbindingen van zenuwstelsel en hersenen, de intercellulaire relaties. Maar zijn het echt mechanische fenomenen? Is hier niet eerder een obscuur bewustzijn aan het werk, ongrijpbaar in zijn complexiteit omdat de intellectuele intelligentie die de gevoelige intelligentie hindert, slechts toegang geeft tot een onooglijke glimp van de onmetelijke mogelijkheden die men onbewust ter beschikking heeft, net zoals iedereen? Is het automatisch dat ik over de straat wandel? Heb ik in mij niet een of meerdere onvermoede gezellen die me nu eens een obstakel doen vermijden, dan er me over doen struikelen? Natuurlijk hebben het onderricht en de herhaling ons een aantal reflexen ingebouwd, maar wat is daarin het deel van die vitaliteit die *natuurlijk* voortvloeit uit ervaring? De pogingen die het leven in ons onderneemt, zijn radicaal verschillend van de gemechaniseerde gedragingen die ons van buitenaf worden opgelegd, die implantaten zijn, producten van een systeem dat ons op elk ogenblik tracht te doen functioneren volgens zijn normen. De efficiëntie van de economie die ons mechaniseert, vereist onze daadkracht, onze onderdompeling in de sociale jungle van predators, van schuldigen, van ruilhandel, van opoffering, van

vrijwillige onderwerping en van revoltes van wraakzuchtige onmacht. Hier is het dat we de “obstakelkoers” ondergaan die zijn pertinentie bewijst door ons verantwoordelijk te maken voor ons mislukken of welslagen. Buiten een dergelijk systeem, “werkt dat” niet. De functie maakt het orgaan niet, het is het orgaan en zijn bewustzijn die ons verlossen van de functie die we opgelegd kregen.

De artsen weten het wel: onverwachte genezingen bestaan. Eén of andere ziekte, weerstand biedend tegen het meest gesofistikeerde therapeutische arsenaal, bezwaard door de groeiende schaduw van de agonie, maakt zich plots los uit de greep van de dood om zich weer te laten leiden door het leven, waar men niets meer van verwachtte. Deze terugkeer van de gezondheid wordt door de experts liever met “mirakel” aangeduid dan dat men de rijkdom onderzoekt die door de vitale krachten van onze driften en onze begeerten ter beschikking wordt gesteld. En die kracht zit in ons. We slaan de kansen af er nog maar de mogelijkheden van te ontdekken, want we worden ervan ontraden door een systeem van voogdij dat zijn inkomsten haalt uit de bescherming die moet worden betaald.

50 *De bevredigingen volgens de geest.* De orde van de geest spiegelt de mens van het overleven troostende privileges voor, waarover hij zich vergist en waarvan hij het schadelijke en vernietigende karakter te laat beseft.

a) Het recht op predatie dat zijn statuut van superieur dier hem verschaft, verleent hem het recht een tirannie uit te oefenen op de inferieur geachte wezens en op zijn eigen instincten. Hoe lang nog vooraleer men er unaniem van uit zal gaan dat er, overduidelijk, geen vrijheid is tot doden, tot uithongeren, tot onderdrukken, tot uitbuiten? Dat een predator zich niet als een mens gedraagt?

b) Door de driften te onderdrukken met een karakterieel pantser dat er het overkoken van controleert, voedt de koude *kapitale* intelligentie de illusie de bestialiteit te bedwingen en te verdrijven naar de onderwereld, ze dompelt ze onder in de ketel van het kokende *emotionele magma*.

c) Het in bedwang houden en het onderdrukken van de driften gebeurt ten koste van een onophoudelijke en meedogenloze strijd, die zich vroeg of laat in de sociale relaties laat voelen. Elke barbaarse daad, hoe klein ook, maakt deel uit van de onmenselijkheid veroorzaakt door het leed van het overleven, door de existentiële pijn ten gevolge van de scheiding met zichzelf. De interne verbanning is de morbide stam van alle ziekten. Hoe kan het leed van het overleven zich anders troosten dan door de sociale verplichting, door de norm te worden die de mens “an sich” definieert? Dat is de harde

absurditeit die ons regeert en die voortaan, voor iedereen, de degradatie van een maatschappij toont waarvan het menselijke bewustzijn op drift is en die moeite heeft te ontdekken welke rijkdommen het leven haar aanreikt.

d) De ijdelheid en de giftigheid van dit gladiatorenengevecht waar goed en slecht verwisselbaar zijn, verhogen de angst gedistilleerd uit een overleven, veroordeeld zich te herhalen zonder zich ooit te overstijgen, in weerwil van de uitnodigingen van het genot en van de wil tot leven die haar voeden.

e) We bereiken een zodanig gebrek aan *zijn* en een zodanig zelfvernietigende woeker van het *hebben* dat het vandaag door een systematisch afwijzen van het leven is, dat zelfs het overleven van de mens en van de aarde worden bedreigd.

51 *Economie en organisatie van de pijn*. Beroep doen op onverschilligheid en op ongevoeligheid beschermt ons tegen de dagelijkse vloedgolf van een ondraaglijke realiteit. Elke seconde worden vrouwen verkracht, mannen vermoord, kinderen en dieren gemarteld. Hoe kunnen we lachen, slapen, vreedzaam praten, komen en gaan, een biertje drinken, de schoonheid bewonderen zonder dijken van ons sombere egoïsme op te werpen tegen die branding van afgrijselijke kreten die er zich hopeloos op breken? Als we ons afsluiten van het leed van de wereld, hoe moeten we ons dan beschermen tegen de onverschilligheid en de ongevoeligheid die overal het rijk van de horror versterken? Heeft de ervaring ons niet geleerd dat zich pantseren tegen de eigen emoties gelijk staat met het inenten van het virus van de wrekende dood?

52 *De alomtegenwoordige wreedheid is niet te wijten aan het leven, maar aan haar afwezigheid*, aan de afwezigheid van die primordiale vreugde die ons gedurende heel ons bestaan wordt afgenomen. De voorrang van het leven op het overleven herstellen, is ons inwijden in de kunst van het louteren van onze emoties, ze verhelderend met een menselijk bewustzijn dat in staat is het roofdiergedrag uit te roeien zonder de vitale kracht te wijzigen die onze residuele dierlijkheid uitstraalt. De eenheid van het lichaam herstellen door het verbond met de vitale substantie nieuw leven in te blazen.

53 *De voorrang van het hebben op het zijn* gaat gepaard met het verbod van de mens om zichzelf te scheppen. De hoeveelheid goederen poogt de leegte te vullen die het gebrek aan levenskwaliteit opwekt. Het is een bodemloze afgrond. Het toe-eigenen is onvereenigbaar met het genot, dat geen doel heeft en, hoogten noch laagten kennend, afgronden negeert.

54 *Hebben en zijn.* De aristocraten hadden uit zichzelf een zodanig middelmatig bestaan dat ze behoefte hadden aan een naam en een afkomst om de indruk te hebben te *zijn*. Magere troost, maar door de moeite te nemen geboren te worden, *waren* ze. De bourgeois daarentegen, opvolgers en overwinnaars van de adel, hadden slechts hun *hebben* om die illusie van het bestaan af te kopen. De eersten beroemden zich zonder moeite op weinig, de opvolgers werkten hard om niets te zijn. Het overstijgen van het proletariaat en het einde van de klassenmaatschappij hebben tot doel het plezier voluit te beleven en het bestaan te bereiken dat de echte bestemming van de mensheid is. Exact het tegengestelde wordt ons voorgeschoteld bij het begin van dit derde millennium: een proletariaat verpulverd in het consumentisme waarin zijn bewustzijn begraven ligt en dat zijn bestaan verloren heeft in de hopeloze zoektocht van het hebben.

55 De bezettingsbeweging van Mei 68 sprak uit naam van het zijn en van het leven, zijn afwijzing uit van het hebben, waarop de projecten van het consumentisme en van de “welvaartsmaatschappij” zijn geschraagd. De terugval veroorzaakte een regressie in het denken en de zeden vergelijkbaar met die na de Franse Revolutie. Wat gaat er gebeuren nu het financieel kapitalisme, terwijl het zijn zelfvernietiging programmeert, de aarde in een woestijn verandert en de hele planeet met een groeiende verarming bedreigt? Zij die weigeren zich te laten meeslepen in het debacle, hebben die een andere keuze dan op zichzelf en op hun eigen creatieve rijkdom te betrouwen om tegemoet te komen aan de groeiende tekorten van de economie van de consumptie?

56 *De haat en het zelfmisprijzen* zitten zo diep in ons ingebakken dat we er beducht voor zijn die grot te vinden en te ontdekken waar onze rijkdommen liggen, alsof een schrikbarende hydra ons de toegang ontzegt. En dat beangstigende monster bestaat wel degelijk, het komt voort uit onze frustraties, uit onze onderdrukte emoties, uit onze gestremde passies. Toch kan de poëzie van Orpheus haar gunstig stemmen. De liefde voor het leven en de geneugten die eruit voortvloeien hebben hetzelfde voorrecht, toegekend niet uit machtswellust maar uit levenslust. Het is een land dat de kinderen uit verwondering ontdekken vooraleer de verwijten van een zwaarwichtige traditie hen verouderen onder de mokers van de rede en vooraleer de ontgoocheling de aantrekkelijke oevers waar het leven zonder ophouden begint, verandert in helse oorden – *loci terribiles*.

57 Hebben is de noodzaak die, verdwaasd door het fortuin, sinds millennia een onfortuinlijk bestaan bepaalt. Het aan het hebben opgeofferde zijn, heeft van de opofferende mismaaktheid een deugd gemaakt. Het einde van het offer zal het einde

van het roofdier en van het hebben betekenen. Er is dan alleen nog sprake van het zijn, met andere woorden van de levensstijl die de overeenstemming van de mens met zijn menswording zal betekenen.

58 *Het lot is een futloze bestemming*, van zijn levende inhoud ontdaan. De fataliteit is de vervloeking die de mens zelf gekozen heeft door zich te laten herleiden, *uit economie*, tot een toestand van foetale materie, uitgescheiden door infanticide Goden.

59 Opgeslokt door de gevolgen van de reïficatie – de transformatie in ding, de verdinging -, heeft de mens zijn roeping van scheppend individu laten varen om zich te veranderen in een voorwerp van overleving. Zijn gebroed houdt niet op zich volgens dit stereotype voort te planten. Hij werd gekwantificeerd, gewogen, gemeten, verkocht, gekocht, gewisseld, veroordeeld tot niets, in de handen van weerzinwekkende en meelijwekkende goden waarvan zijn debiliteit de almacht opbouwde.

60 Het werk marginaliseert de creatie zodra het mislukt haar te recupereren als handelswaarde.

61 De mensen zijn beginnen ontaarden toen ze hun scheppende kracht degradeerden tot werkkraft, het hebben producerend ten nadele van het zijn.

62 We dwalen in een omgekeerde wereld, speeltjes van een bedrog dat ons als absolute realiteit en absolute noodzaak een veld van coherentie oplegt dat tot in de puntjes afgesteld is op de omstandigheden en de vereisten van een economisch systeem dat gebaseerd is op de uitbuiting van de mens door de mens, op het zich toe-eigenen en op het ruilen.

63 Dat het fenomeen van inversie meestal geminacht werd door de filosofie geeft genoeg duiding aan het misprijzen van de gedachte voor het geleefde. Ons bestaan is gedomineerd door de leugen van het niet-zijn. Een ware mythologie heeft zich meester gemaakt van het echte leven om het te verbergen en te versmachten onder een hemels en denkbeeldig deksel. We kunnen ons terecht verbazen over de blijvende aard ervan, ware het niet dat die zich beroept op dezelfde interne coherentie als het handelssysteem dat de mens op zijn kop zet.

64 Een tot normaliteit verheven usurpatie heeft de onafgewerkte mens gelijk gesteld met het menselijke wezen. Het mensenleven, genegeerd als element van een levende totaliteit, geeft aanleiding tot een totalitaire visie waarin het individu niets is in vergelijking met wat hem voorstelt. Wat is de totale mens? Het is het wezen dat zijn eigen wording opeist, ter hand neemt en waarneemt. Deze verhinderde wording heeft

zoals de wreedheid van de geschiedenis aantoon, een rijk ingeleid van een totalitarisme dat, ondanks alle strijd om emancipatie, zich tot vandaag in stand weet te houden. Op elk moment herhaalt de handelsbeschaving haar ten grondslag liggende misdaad.

65 *De scheiding*. De strijd tussen de mens en zijn negatie heeft de materie geleverd voor de meeste werken uit de reflectie en de verbeelding van de mensen, zonder dat er ooit gezocht werd naar de oorzaak van een zo uitzonderlijke vijandigheid. We ontsnappen niet aan de sinds Gilgamesj afgezaagde kanttekeningen zolang we niet afrekenen met het oorspronkelijke gebrek van de *Homo oeconomicus*, de exponentiële dualiteit die hem heeft ontaard en die:

- a) de mens van het genot tegenover de mens van het werk stelt;
- b) een hiërarchische indeling begint tussen de intellectuele autoriteit en de manuele gehoorzaamheid;
- c) de dominantie van het intellectualisme huldigt, geïdentificeerd met een "hemelse" geest geroepen te heersen over de lijfelijke materie, terwijl haar profane en tijdelijke versie zich de roeping toe-eigent te regeren over de sociale orde en te heersen over de chaos van de natuurlijke vrijheden.

66 *De gevoelige intelligentie*. Ik noem "gevoelige intelligentie" of "het bewustzijn van het lichaam", de gedachte die opwelt uit onze energetische materialiteit en erin terugkeert als specifiek menselijk bewustzijn. Die creatieve kracht is net het onderscheid met de mens van de heerschappijen waarvan het de kroning en het overstijgen is. De dogma's van de wetenschap, geërfd van de godsdiensten, zijn volledig in het ongewisse over de intelligentie van het hart, onderwaarden het feit dat elk orgaan, elke cel, elk onderdeel van ons lichaam uitgerust is met een gedachte, over een hersenmodule beschikt, zodoende onze vleselijke totaliteit in stand houdt, onze oorspronkelijke eenheid. Ondergeschikten in een maatschappij van meesters en slaven die het individu ontleden en fragmenteren, hebben de leveranciers van de kennis het intellect in het hoofd gelokaliseerd, ze hebben de kennis in een keizerlijk en heilig paleis gelogeed vanwaar ze heerst zonder te regeren.

67 *De mentale activiteit maakt deel uit van de gevoelige intelligentie van het lichaam*. Als dusdanig bedeeft ze elk menselijke wezen met een absolute singulariteit, net zoals vingerafdrukken, waarvan de labyrintische tekening niet zonder evocatie blijft van de hersen- of darmkronkels. Hoe zou ze ook de vijandigheid niet opwekken van haar buur,

de intellectuele rede, die nood heeft aan een hiërarchische maatschappij om zich het heersrecht over lijf en aarde toe te eigenen?

68 *De gescheiden gedachte* maakt deel uit van de onmenselijke geschiedenis, door de mens tezelfdertijd te beschouwen als *handelswaar* en als een te onderwerpen dierlijk *wezen*. Het moet dus niet verwonderen dat ze uit zichzelf een principe van tirannie bezit, die haar voorbestemt zonder ophouden larven van despotisme te verwekken. Uit haar spruit het kuddegedrag dat de mens zijn individuele bewustzijn ontzegt en hem slechts een identiteit toekent in functie van de kudde waar hij om verschillende redenen bij hoort: geboorte, sociale klasse, nationaliteit, geografische afkomst of nog godsdienstige, ideologische of etnische clangenoten. De kuddemens is zowel een flauwe schijn van een mens, een gemanipuleerd voorwerp en een nijdig beest. Altijd klaar om zich te verontwaardigen en zich op te jagen over zijn welwillende onderwerping waarin hij zich wentelt en veroordeelt tot het pathetische en groteske gevecht van de predators, laat hij zich gelden door al wat binnen bereik komt te bijten. Wij vormen een universum in wording, blootgesteld aan voortdurende storingen. Daarom staat in de vulkanische diepten van onze instabiele microkosmos, een driftig en emotioneel magma altijd op het punt over te koken en ons te overweldigen met zijn lava, met zijn versteend schuim, met zijn melancholische en soms bevallige fumarolen.

a) De kuddegeest gehoorzaamt aan een panische reactie, veroorzaakt door het overlopen van het driftige magma, borrelend in de oncontroleerbare diepten van het lichaam. De opwellingen van emotionele lava kondigen een vulkanische uitbarsting aan. De hysterische crisis is de meest voorkomende individuele en sociale uitdrukking van de bestialiteit die de mens, "die zichzelf niet meer is" van zich afstoot als een demonische entiteit die zich plots van hem meester maakte. En inderdaad, de goede en ondeugende geest die de Grieken *daimôn* noemden ontaardt en wordt vals als hij onderdrukt en belemmerd is. Zoals Wilhelm Reich opmerkte is dit fenomeen verwant met de waanzin van de cellen die kanker veroorzaken.

b) Inherent aan die emotionele massa die voortdurend dreigt uit te barsten ten gevolge van de karakteriële compressie van de gevoelens, bedient de angst het ventiel waarlangs ze met geweld ontsnappen. Deze terreur van de versnippering, waarin het ik zich ontbindt, wendt zich hopeloos tot de geest voor de heilzame zorg het gerust te stellen met een ingebeelde cohesie. De kuddegeest, het samenhorighedsgevoel is geroepen die schijn van eenheid te produceren die een coherentie aan haar leugen kan geven. Het totalitaire vervangt dan de totaliteit zoals de bestialiteit het menselijke bewustzijn ontbindt. Dat is het giftig nest waar de moorddadige hysterie, de

oorlogsmanifestaties en het communautaire terugplooiën, dat de diverse vormen van het populisme voedt, waar ze worden uitgedroefd en uit voort springen.

c) De reductie van het leven tot het overleven herleidt de mens tot een semi-dierlijkheid, waar de angst en de achterdocht, inherent aan de gedragingen van de predatoren, de opleving van de menselijke solidariteit remmen. De mechanisatie van het individu en van de maatschappij leent zijn reflexen aan onze atavistische bestialiteit, die door de wetten van de concurrentie en van de competitie met de lokgewaden van de beschaving worden getooid.

69 Pascal heeft goed begrepen dat het *credo quia absurdum* ("ik geloof want het is absurd") van Tertullianus zijn oorsprong vindt in de geest, waar de intellectuele en vleeselijke dualiteit tegen en met de godsdienst en de filosofie, mekaar wederzijds bevechten en steunen. Het gevoel van absurditeit hecht zich bij elke stap aan het rationeel discours, aan het discours van de geest die geroepen is over "het beest" te heersen. Hoe kan het ook anders als, gescheiden van de emotionele chaos waaruit ze voortkomt, de koude rede niet in staat is enerzijds er de uitspattingen van te voorkomen en anderzijds een mogelijk overstijgen ervan in gang te steken?

70 *Het perspectief van de dood.* Door het leven te onderwerpen aan het overleven, heeft de uitbuiting van de mens door de mens een tijdperk geschapen dat ons bestuurt door ons tot objecten te herleiden. Het verloop van de tijd maakt deel uit van een *perspectief van de dood* waar alles moet verslijten, achteruitgaan en bezwijken. De kraal is het structureel model van een wereld waar elke verandering zich voltrekt in een gesloten ruimte, terwijl de tijd – cyclisch of lineair – *ab ovo* is, een *terminus ad quem*. De oorsprong draagt het einde in zich.

71 Het overleven is de plaats en de tijd van de alomtegenwoordige dood. Die legt de wezens en de dingen haar grenzen op.

72 Door de mens uit zichzelf en zijn levenspotentieel te verbannen, beschouwt de handelsbeschaving de tijd als een economische parameter die de functie heeft het universum te ordenen als een universum van handelswaar en van werk. Daarom ook dat in het agrarisch immobilisme zowel als in het totalitarisme van de vrije handel, wat verandert, onveranderd blijft. Het systeem van de uitbuiting van de mens en van de natuur heeft de spiraal gebroken en gefractioneerd van een leven zonder begin en zonder einde, een leven waar verleden, heden en toekomst samensmelten in een eeuwig herbeginnen en waar paradoxaal genoeg, elke gebeurtenis van een nooit te herhalen voorrecht geniet.

73 Het perspectief van de dood spruit voort uit de aliënatie van de tijd die de verovering van de ruimte en van de tijd door de handel oplegt aan de alomtegenwoordige materie van het leven.

74 De dood is het meest volmaakte model van de dodelijke abstractie. Is het geen weerzinwekkende mythe met een totaal misprijzen van de natuur en van het menselijk wezen, die het vredig einde van een leven, zich uitdovend nadat het zijn vruchten en begeerten heeft vervuld, vervangt door de zure ruis van de zeis van de schikgodinnen, de wrede pijl van een schutter uit een denkbeeldige hemel, een Jarnac steek van het Lot? Daarom maakt de dood deel uit van het religieuze dogma en van de lekenideologie, omdat ze ontaard is door een term te worden van het overleven en niet van het leven.

75 De bestemming breekt met het Lot. De bestemming, dat is het zichzelf uitvinden.

76 Zich onderwerpen aan het Lot, dat is het aanvaarden van de scheiding met zichzelf als een *natuurlijke* ongeneeslijke wonde, terwijl het een uitwas is van een ontaarding met een historische oorsprong. Het *Amor Fati* is niet meer dan de lekenversie van het *memento mori*. De gevolgen zijn nog perverser nu de lauweren van de genoegzaamheid, van de filosofie en van het sarcasme, de schedel van een kadaver tooien. Wordt het *gloria mundi* dan niet op die manier gevierd, de echte roem van de wereld? Het *Amor Fati* onderwijst geen aanvaarding, het stuwt de esthetiek van de ondergang voort. Het verheerlijkt de sublieme deugd van een gevecht waarvan de nuttelosheid de grootsheid zegent. Hoe heldhaftig zijn bestemming op het altaar van de *tragos* te offeren, het tragisch altaar, het altaar bekleedt met het vel van een arm gevild schaap waarvan we vooral het lijden niet mogen vergeten! Zoals we net zomin mogen vergeten dat de held zich in een gevecht stortte waarvan hij het mislukken programmeerde zonder erbij na te denken dat hij, op de nobele en wankelende scene van het symbool – dat rot fruit van de gedachte -, volhardt in het herhalen van het zeer vulgaire offer van de levenskracht aan de werkkracht.

77 *De voortdurende apocalyps*. Er zijn amper tijden geweest die niet galmden van gejammer, van gehuil, van apocalyptisch getier. Nu eens roept de spijt om een verleden, in het ongelijk gesteld door een gebrekkig heden, op tot de horden van de zuiverende vernietiging, dan weer verheerlijkt het gevoel van een lange agonie de deugden van een reddende dood. Het einde der tijden heeft alle keuze aan zeisen en maaiers: nucleaire catastrofe, ecologische ramp, pandemie, uitbarstingen van uitroeierende sekten, golven van collectieve zelfmoorden, godsdienstige en ideologische

kruistochten. Kortom, een ongelooflijke oorlog van allen tegen allen. Aangezien de immensiteit van de voorziene ravages in recht evenredige verhouding staat met het verhoopte heil van de voorzienigheid, heeft het einde van de wereld nooit de duur overschreden van een mode en van een zucht van opluchting. De zwarte pest en de bruine pest hebben de overlevenden niet meer energie gelaten dan nodig om zich naar andere slachthuizen te slepen. De zelfhaat leent zijn vele tronies aan de haat voor allen. Wanneer de wanhoop en de angst het lichaam in zichzelf opsluiten, levert de verveling van dit bewegende en immobiele territorium de verbeelding over aan de kwellingen van een overkokende wreedheid. Zo gaat dat met politiemensen opgesloten in interventiewagens vooraleer de opengaande deuren hen de vergunning geven andere mensen neer te slaan die ook op zoek zijn naar een minder verstikkende omgeving. De matrak van de Apocalyps en het schild van de Redding vormen in de orde van symbolen sinds mensenheugenis een koppel.

78 *De omkering van het perspectief.* Lautréamont was er voorstander van. Maar als die omkering niet gestoeld is op een procedé van transmutatie van onze dierlijke driften, dan zal die omkering in het stadium van een intellectuele pirouette blijven.

79 Er hangt in deze tijden iets vaag en toch zo waarneembaar “in de lucht”, een voorbode van een omkering van het perspectief, het afschaffen van een eerdere omkering waarin het dagelijkse leven ter plaatste heeft getrappeld onder het juk van een hemelse macht, voortgesproten uit de ontkenning van de mens door de mens. We wisten dat het overleven tegenstroom gaat van het leven en de hoop op een bestaan die naam waardig, deed niets anders dan het onherstelbare karakter van ons ongeluk bevestigen. Maar nu het overleven zelf in het gedrang komt door de globale verloedering die de planeet en het bestaan aantast, verliest het hebben zijn mogelijkheid tot compensatie, zelfs ingebeeld, van de armoede van het zijn waaraan het bezit van goederen een schrale troost bood. Het hebben kent tegenspraak noch toekomst; alleen het zijn kan ons tegemoet komen door ons de grondslagen aan te reiken van een waarlijk menselijke bestemming.

80 Om het perspectief om te keren, beschikken we over een niet te onderschatten ankerpunt: het nieuwe verbond met de natuur. Vast overtuigd een einde te maken aan de uitbuiting van de natuurlijke rijkdommen, wordt dit verbond meteen ook gerecupereerd door het kapitalisme, bewust van de handelswaarde van de ecologie. Maar de weigering van dergelijke recuperatie brengt de nood aan het licht het milieu te beschermen tegen de ruïne, veroorzaakt door de verwoestende greep van de financiële maffia's. Zo toont die weigering eveneens, *a contrario*, tot welke toekomst dit “met rede

begaafd dier” aanspraak had kunnen maken. Dier dat, in de beschavingen voor de revolutie van landbouw en handel, zich bewust werd van zijn residuele bestialiteit en zich opmaakte die te bewaren als osmotische relatie met de dierlijke soorten en ze, als soort, te overstijgen met een specifieke menselijkheid in wording. In plaats daarvan heeft de onderdrukking en het niet overstijgen van de dierlijkheid een monsterlijk wezen gebaard, tezelfdertijd gekweld door zijn lijdende dierlijkheid en door een rede die haar kwelt door zichzelf te kwellen.

81 Meer nog dan het geluk, is wat we aanduiden met de woorden “het dagelijkse bestaan” een nieuw idee in Europa. Gedurende eeuwen was de mens, als specifiek individu en uniek wezen, nooit meer dan een radertje in het universele mechanisme. Een luis in de pels van de Goden, waarvan het armtierig lot slechts interesse opwekt vanwege een onverhoedse aanval van genade die hen spaart, de tijd van een zucht, alvorens ze te verpletteren.

82 Sinds de jaren 1950 heeft het ondernemerstotalitarisme de Goden van hun substantie ontdaan en heeft het zich getooid met hun vel. Zo wordt ineens duidelijk wat zo lang verborgen was onder de plak van het obscurantisme van het agrarische Ancien Regime: zoals voorheen de Goden werden goedgekeurd en door ontwijding verraden, zo heeft ook het economisch systeem de mensen nodig. Het humanisme heeft geen andere grond. Het ziet in de mens een onmisbaar tandwiel van de economie en niet het wezen dat overweegt zich ervan te ontdoen omdat het geen tandwiel is.

83 De paradox van de economie van de consumptie is dat met het rentabiliseren van het plezier, het gedeeltelijk ontdaan werd van de schuld waarmee het in de productieve maatschappij werd verknoeid. Net zoals de economie van de productie het kritisch bewustzijn van het proletariaat wakker maakte, ziet een kritisch bewustzijn het licht bij de door het consumentisme gealiënerde massa. Men zag, tijdens de bezettingsbeweging van Mei 68, een veralgemenen van de weigering van een te betalen hedonisme. Met een schandalige familiariteit, want tot dan volkomen miskend, versmolt toen, die weigering voorbij, de openbaring van een verborgen zijde van het bestaan: het geweld van een leven dat aanspraak maakt op zijn pure kosteloosheid en bijgevolg, de idee van een genieten dat totaal onverenigbaar is met toe-eigening, met predatie onder al zijn vormen.

84 Wat me nu leidt, is de bewustwording van mijn leven en van haar solidariteit met het levende. Ik ben er laat aan toe, helaas, maar vroeg genoeg zodat wie jonger is, kan begrijpen door wat voor monsterlijke inversie – door wat voor abstractie van onszelf –

we door de eeuwen heen, als een kudde worden geleid naar de slachtbank, waarvan de bewonderenswaardige vooruitgang aan de techniek te danken is.

85 Tijdens de momenten wanneer ik een levensstijl voorvoel – een nieuw tijdperk dat zich emancipeert van het verleden door de menselijke natuur te herstellen in zijn al te lang verhinderde wording, valt me het brutale gemak op, waarmee in het meest onpeilbare van iedereen, de hartstocht voor het leven plots van boord kan veranderen, omklappen, de dood tegemoet varen met dezelfde machtige bries, komend uit volle zee. De gekwetste gevoeligheid produceert beulen, de gekraakte liefde werkt zich op tot haat, de malaise van het zijn tekent een verbond met de dood, wat het hebben wint verliest het zijn. Waarom? Hoe?

86 Het herstel van de eenheid van het lichaam en van de aarde zal het einde inluiden van het economische systeem dat zowel het ene als de andere inlijfde. Dergelijk project kan niet losstaan van het bewust worden, door iedereen, van de universele wil tot leven waarvan iedereen een actief element is.

87 De wording van de mensheid is de wereld te herscheppen met de hergeboorte van de mens als menselijk wezen. De mens is een onafgewerkt menselijk wezen. Volgens bioloog Louis Bolk heeft de ontwikkeling van de mens een achterstand opgelopen die hem in een foetaal stadium houdt. Wat Bolk niet doorhad, beperkt tot zijn biologische expertise, is dat de vertraging opgelegd aan de evolutie van de menselijke soort, wordt veroorzaakt door een sociale blokkering, een stremming die de mens in een onafgewerkte toestand heeft gehouden. De beschaving van de handel, oorzaak van deze noodstop opgelegd aan de natuurlijke evolutie van de menselijke soort, bevond zich geconfronteerd met een diepe gracht tussen het dominante overleven, in al zijn dierlijkheid, en een leven beperkt tot het principe van de hoop. We weten maar al te goed met welke theologisch-filosofische poetsvod deze barst tussen concreet en abstract, tussen hemel en aarde, werd opgelapt.

88 De menswording is het opnieuw creëren van de wereld door de mens, terwijl hij zichzelf opnieuw ter wereld brengt.

89 Toen de wil tot leven, iedereen aansporend te worden wat hij is, verdrongen werd door een hemelse wil, de mensen dwingend te worden wat ze niet zijn, werden we geconfronteerd met een voortdurende keuze tussen twee boodschappers. De ene bezorgt ons de bevelschriften van onze originele driften en van hun streven naar loutering en harmonisering, de andere staat onder de orders van een wankel maatschappij waar de trekkebenende meesters krukken verkopen aan de slaven die ze

eerst verminken. We hebben de roeping alles te zijn en we worden aangemaand niets te zijn en te bestaan in het toe-eigenen van goederen die zich van ons meester maken. Hier staan we nu neigend naar de voedende aarde met voren die ons een tombe trekken. We zijn nu eindelijk onderlegd in wat de hemel van de ideeën van ons eist en waartoe we in staat zijn: de wereld rehabiliteren door er een levensbron van te maken – de hare en de onze, onlosmakelijk. Moge eindelijk de banvloek worden opgeheven als zou het buitengewone creatieve potentieel van het menselijk wezen nutteloos en zonder effect zijn.

90 *De gewoonten en de inertie doorbreken.* Zolang het ontologische postulaat instond voor het terugbrengen van de mens tot een dubbel principe van geest en lichaam, werd de historische genese van die scheiding die het menselijke wezen verscheurt en ontaardt, verduisterd. Dat de uitbuiting van de aardse en de menselijke natuur aan de oorsprong ligt van de hybridisatie die onze evolutie heeft verhinderd en op een verkeerd spoor heeft gezet, van de agrarische en handelsrevolutie tot heden, ontsluit ook hoe de aliënering van de mens door een totalitaire economie, het buitengewone creatieve potentieel van het menselijke heeft gealiënerd van het dominante principe van de geest, dat het menselijke verkwest heeft in intellectuele macht terwijl de levenskracht gedwongen werd de arbeidskracht te leveren.

91 Aanpassen is een overlevingsstrategie geschikt voor planten en dieren. Leven, dat is het uitvinden van de geschikte middelen en voorwaarden voor een beter individueel en sociaal bestaan.

92 *Het leven is zelfscheppend.* De ketting van tegenstellingen verhindert hun mogelijke overstijgen. Zo werd de darwinistische hypothese betwist met een van dusdanig religieus cretinisme doordrongen creationistische hypothese dat een degelijke kritiek op *The origin of species* onmogelijk werd. Maar de menselijke soort als bijzondere manifestatie van het scheppende leven gehoorzaamt niet aan de voornemens, noch van een denkbeeldige God – product van een historisch perfect dateerbaar fenomeen – noch van een zogenaamd natuurlijke determinatie, vermits de zogeheten strijd voor het bestaan (die *struggle for life* die zo goed overeenstemt met de huidige ideologie van de kapitalistische concurrentie) het gevolg is van de ontaarding van de mens, beschouwd als een superieure diersoort.

93 *Het leven als permanent experiment.* De menselijke soort is een proces dat, van onevenwicht naar nieuw evenwicht, experimenteert met de evolutie van de mens in zijn

zoektocht naar zijn menselijk worden, zijn weg zoekend in de voltooiing van een steeds onafgewerkt leven.

94 Het leven is zelscheppend en maakt zichzelf steeds opnieuw. De evolutionele wording van de mens is bijzonder omdat de mens zelf wordt gedreven door een bewustzijn dat hem in staat stelt deel te nemen aan dit proces van eigen creatie. Door zich fysiologisch, psychologisch en sociaal te bevrijden van zijn dierlijkheid, gedraagt hij zich als denkend wezen dat in staat is gebruik te maken van zijn creatieve specificiteit. Dat die faculteit werd verdoezeld en dat er bressen in werden geslagen door een vergissing in de oriëntatie – een experiment dat verkeerd gelopen is (en tien duizend jaar zijn niets in vergelijking met de evolutie van de mens) – verandert niets aan de actieve aanwezigheid van het menselijke bewustzijn. Hoe verhinderd ook, het blijft onze evolutie “leiden”. Tegen het geloof in tirannieke goden, die de obscure fase van de economische greep voorstellen, onttrekt het bewustzijn de mens – generatie na generatie – aan de verdwazing waarin een aberrante beschaving hem heeft gedompeld. Een innerlijk licht afkomstig van het niet waargemaakte leven en dat zichzelf voortdurend opnieuw maakt, is wat nooit heeft opgehouden de mens te bevrijden van zijn aliënantie, zijn drang naar emancipatie aan te wakkeren. Sinds millennia is dit het licht dat de aarde, nu een massagraf van de mensenetende Goden, verborgen hield onder een opeenvolging van offeraltaren.

95 De basis van onze te bouwen bestemming bevindt zich in ons. Me vereenzelvigen met wat ik als meest levende in mezelf draag, is de enige identiteit die ik opeis, de enige ook om met zekerheid de vrijwillige onderdanigheid te doorbreken.

2 Het existentiële labyrint is het parcours van het gealiënerde bewustzijn.

De walmen van de stagnatie. Ik heb een duidelijk onderscheid gemaakt tussen leven en overleven in *Banalités de base* – en uitgewerkt in *Traité de savoir-vivre (Handboek voor de jonge generatie)*. Het was een poging een scherpknijdend en strijdend karakter te geven aan de vaststelling van Henri Lefebvre: “La vie privée, c’est la vie privée de tout” (in *Critique de la vie quotidienne*) - (*Het privé leven is helemaal geen leven*” in *Kritiek van het dagelijkse leven*).

Het ging er mij om de verstrengeling te ontwarren van een bestaan waarin predatie, werk, macht, opoffering, voordeel, competitie, concurrentie me verhinderden een authentiek geleefd leven te bereiken. Ik was het strijdtoneel van een verward gevecht tussen het zijn en het hebben, het bewustzijn en de geest. Een onheuglijke strijd tussen

de hartelijke ademhaling van het menselijke en de koude greep van de egoïstische berekening speelde zich af in mijn eigen bestaan.

Het labirint is de vorm die in mij wordt aangenomen door dit viscerale gevoel en de gewaarwording in de val te zitten. Visceraal ook zijn de meanders van een bestaan op zoek naar het echte leven en, van impasse naar impasse, slechts toegang heeft tot een afwezigheid. Hoe is het mogelijk om in die opeenvolging van “een onontvankelijk heden”, niet te merken dat de draad die ons leidt door de dood wordt gesponnen?

Het concept van existentieel labirint geeft een goed beeld van het getormenteerde parcours waar mijn overleven en mijn leven – met andere woorden, mijn lot en mijn bestemming – mekaar voortdurend bekampen.

Om daar bewust van te worden volstaat het om gedurende enkele minuten de handelingen, de bekommernissen, de gedachten, de beelden, de emoties, de gevoelens te observeren, die het hoofd als een eindeloze film afspeelt. Op dit éne verschil na: elke sequentie van onze intieme kinematograaf maakt deel uit van een multidimensionale realiteit. Ze bevindt zich in een tijdruimte waar het concept van labirint zich concretiseert door zich te vereenzelvigen met een praktische activiteit, met een opeenvolging van gewone en ongewone handelingen, met een verzameling van bezorgdheden die we fier enige coherentie toemeten.

Welke drang beweegt de meeste vrouwen en mannen ertoe om te volharden in de verstrengeling van welslagen en tegenslagen waarin ze blijven struikelen en zich verliezen? Niet de wil tot leven, maar een wil in de omgekeerde richting, een uiterlijke volharding met innerlijke uitwerking, een greep uitgeoefend op het lichaam en zijn vitale energie.

Voornemens mogen dan al mooi rechthoekig zijn, hoeken en bochten leiden ongeacht waar ze willen en niet willen. Het gemak waarmee de meest precieze berekeningen, de meest onklopbare strategieën, de best geordende verzekeringen slecht aflopen en naar een impasse leiden, bracht me aanvankelijk tot een zoektocht van een bewustzijnsniveau waar ik verslag kon uitbrengen over de hindernissen die beslissingen en begeerten tegenwerken. Ik heb getracht de netwerken te begrijpen die ons in weerwil van onszelf naar de woestijn van het zijn leiden, hoe beslist en hoe voorbereid we ons ook wagen op de geplande, redelijke weg.

Ik ben later op een tweede bewustzijnsniveau gekomen: de waarneming van een soort alchemistische reactie, van een alchemie waarin het ik zich in een proces van

transmutatie bevindt. Het eerste niveau aanschouwt het gealiënerde ik, het tweede het ik op zoek naar zijn wording.

Bij gebrek aan toegang tot een echt leven beschikt het dagelijkse bestaan slechts over een wirwar van doodlopende steegjes. Het enige belang van de analyse is de valkuilen op te sporen die worden toegeschreven aan een vermeende fataliteit, terwijl we die kuilen zelf graven iedere keer we ons meer bezig houden met overleven dan met leven.

Gescheiden van het levende bouwt de gedachte niets dan gevangenissen. Het ligt voor de hand dat als de mentale voorstelling van het labyrint geen grondiger onderzoek toelaat van het overleven, ze niet ontsnapt aan de slagkooi van het *voorwerp (fr objet)* dat zich sluit over het *individu (fr sujet)* en er de ten gronde gerichte waarnemer van zijn eigen ellende van maakt.

Alhoewel ze in een gesloten wereld draait – waar alle veranderingen zich voltrekken in het onveranderlijke -, heeft de labyrintische gedachte minstens dit belang dat haar traject vroeg of laat haar eigen aliënatie zal aanklagen. Zwerven door beloofde en altijd steriele landen wakkert de neiging aan grenzen over te steken, het ondraagbare af te schaffen, de gordiaanse knoop van een onontwarbare situatie door te hakken. Hier helpt geen enkel reinigend zwaard, alleen het overstijgen brengt redding.

Het echte probleem met het existentieel labyrint is er uit geraken, samen met het labyrint de maatschappij van de predatie en het sinistere zwerven afschaffen van een opgejaagd overleven. Het lijkt me belangrijker de middelen te ontdekken om deze rondjes van wegwijnen uit te roeien, dan om aan te tonen in welke mate het labyrint het oord van onze triomferende onmenselijkheid is.

De eerste vruchten van een nieuwe tijd suggereren dat er andere uitwegen zijn dan de vlucht van een Ikaros naar de begrafenispraal van de dood, naar de zwarte zon, naar die ster als uit een “obscuur onheil ontsproten”, waarvan het licht de melancholie van ons dagelijkse ochtendglorien belicht.

Er is niemand die vroeg of laat – zoals men zegt -, “zijn kop niet breekt” over het ontwarren van de strakke draden van de dagelijkse routine. Wie draad zegt, labyrint zegt. Maar het labyrint zit niet alleen in het hoofd, het zit ook in het lichaam. En nog eens in de maatschappij, die door haar eigenste structuur, een hoofd en een lichaam heeft.

Verschillend van de alchemie van het ik die de capaciteit postuleert het dominante perspectief om te draaien en de oude wereld te ondermijnen, reproduceert het labyrint

zich door een onophoudelijk in vraag stellen . Haar vanzelfsprekendheden onderhouden een ijdele en permanente protestbeweging die van generatie op generatie wordt verslonden en weer opgerispt. Iedere periode doet zich tegoed aan het braaksel van de voorgaande. Dat is de vooruitgang die de mens-machine voedt en het menselijke wezen uithongert.

Wat niet afkomstig is uit de levenswil voedt haar verloochening. Vraag u eens af wat nu net dwingt tot weerstand, tot verontwaardiging, tot revolte! Zich tot doel stellen de vijand neer te slaan, is voortschrijden in het ijle. Vechten tegen de dood is niet vechten voor het leven. Doordringen op het terrein van de onderdrukker is buigen voor hem. Zonder toevlucht te zoeken bij de wapens van het leven, die niet doden, maakt elke opstand de keuze van de nederlaag.

Het gezond verstand verschuilt graag haar berusting in de schaduw van haar luciditeit. Het is gemeengoed te verzuchten: "Waarom zou de zaaier hopen of wanhopen als de grond steriel is?" Als de lente van de wezens in hun handen verrot, gaat de mode naar een gelaten revolte, hoe nuttelozer hoe mooier, zoals Camus aantoonde in *L'Homme révolté (De mens in opstand)*.

Inderdaad, maar ik ben erg geneigd te denken dat het de woestijn niet wordt verboden weer op te fleuren. Wie beslist ze vruchtbaar te maken en de samenzweringen van het onmogelijke te verijdelen, als het niet de zaaier is waarvan hoop noch wanhoop de hartstochtelijke koppigheid in de weg lopen?

In een gesloten wereld is de verandering niet meer dan een ruil. Dat is de reden waarom een weegschaal, bezwaard door de angst en het schuldgevoel, de handel van de mensen en de dingen regelt. Welke vreemde aanwezigheid bepaalt mijn keuzes, op een veelsprong aan wegen, die me alle veinzen te zullen dienen en me wreedaardig verwijderen van het onverkleinbare deel van mijn leven, door me op de hielen te zitten, uur na uur? Is er erger ongeluk dan zich als een handelsvoorwerp te voelen behandeld, gemanipuleerd, beoordeeld, gepeild, gewogen, gewaardeerd, gekwantificeerd, gerangschikt? Sinds millennia zijn de bewoners van de wereld even bedrijvig als in de uitgestrekte warenhuizen die deel uitmaakten van het paleis op Knossos versierd met de tweesnijdende bijl, de labrys, in de volksmond verwant met labyrint.

Op elk ogenblik trekt het gealiënerde bewustzijn in ons, voor ons en in de wereld het labyrintisch parcours van ons bestaan. Wij zijn de meanders van wat we doen, denken, verbeelden, aanvoelen in een realiteit die ook van haar kant, ons denkt, ons verbeeldt, ons doet ageren en voelen.

De woonst van de gescheiden gedachte, het existentiële labyrint is de geometrische plaats van een door de economie hervormde realiteit die wordt geregeld door een functionele intelligentie die er het product van is.

Is wat je echt zoekt doorheen de doolhoven waar je vruchteloos naar je draad van Ariadne tast – een zin voor je bestaan -, niets anders dan een vol en heel leven? Wat is boeiender dan de ontdekking van die vlam binnenin waarvan jij alleen de vluchtige en bleke weerspiegeling kent? Wat je zoekt, ronddraaiend in je labyrint, heb je al duizend keer gevonden zonder het te beseffen, zo hard voert de aandacht die je hebt, je elders, waar je niet bent.

We overbelasten onszelf met naargeestige, rationele of waanzinnige futiliteiten, met als enig doel er genoeg coherentie en vastberadenheid in te vinden om de emotionele aardschokken waar ze aan onderhevig zijn, te weerstaan. Want een waarheid vreest de barst waarlangs ze wegvloeit. Ze vreest de vingerknip van een Lot dat die waarheid een absolute en blinde macht toeschrijft. Onze vaststaande waarheden zijn slechts leugens zonder barsten. Slechts enkele briljante wijzen uit het verleden hebben dit durven beweren. Vandaag is zelfs de minst pientere geest in staat het te vermoeden.

De voorrechten van de rede zijn de maatstaf voor de velden van coherentie die ze begrenzen. Ze slijten er hun sporen uit, zoals ook de ideologische en religieuze geloven dat doen. Wie geschokt is door de wervelingen van de onzekerheid klampt zich zo hard vast aan de ontvangen opinie, dat de minste twijfels en tegenspraak weerzinwekkend lijken, zodanig vreest men in de eigen leegte te vallen.

De macht van de inertie verheerlijkt Sisyphus en wijst de lijdzame het brevet toe van sportieve volharding en de lauweren voor ongelukkige moed.

In het labyrint van het bestaan rondwaren, dat is botsen met de dijken die ons beschermen tegen de onderdrukte driften en wijken onder het geweld van hun uitbarsting. De stroom van gewone tegenspoed overstelpt ons dan en we zijn gehouden haastig andere dijken op te werpen zowel ter bescherming als in afwachting van nakende verwoesting.

Onnoemelijke werelden bevolken me. We worden bewoond door een veelheid aan mogelijke werelden waarvan de op een kier staande deur van de droom slechts een tipje van de sluier licht. Van welke onwaarschijnlijke realiteiten ben ik het onvermoede asiel? Hoeveel passages wurmen zich van de een naar de ander, bruggetjes van de verbeelding en van de dromen die ik, onbewust van hun aanwezigheid, uur na uur

doorloop, van de ene plaats naar de andere, overtuigd te weten waar ik ben en wie ik ben?

Het bondgenootschap met het leven is een merkwaardige sleutel. Er is plots geen slot meer nodig. Vergis je niet met de loper van de kennis die amper toelaat de mysteries van de andere labyrinten te aanschouwen. De sleutel van het genieten is van een andere aard. Hij klingelt bij het ontwaken om het leven. Zijn verwonderde klanken verspreiden in mij en erbuiten een poëzie waaraan niets menselijks vreemd is.

De competitie afschaffen. Waaraan danken we het onbehagen van het dagelijkse bestaan? Grotendeels aan de predatorlogica van het lukken en het mislukken die valt onder de zwendel van de normaliteit. Vandaar een gapend gat, een te vullen leegte die als poetsvod een andere leegte opeist.

Vastbesloten me te genezen van die wonde die door de tot op heden gebruikte remedies alleen maar verzweert, wou ik ophouden er de oorzaak van te koesteren, heb ik de geest verbannen van de concurrentie, van de competitie waar de larven van de schrik en het schuldgevoel woekeren. Maar de ethiek volstaat niet. De goede bedoelingen vallen onder het voluntarisme, een wil die gescheiden is van het leven, waar de pijn van het zijn ettert.

Alhoewel de rede de ethiek graag bij de hand neemt, verdwalen de ene en de andere op de meanders van het rechte pad, daarbij hun ijdelheid bewijzend. De ethiek onthult haar ideologische karakter, ze is slechts de karikatuur van de menselijke natuur.

De ethiek is een goede raadgever wanneer ze suggereert: rechtvaardig je nooit, gedoog noch bedreiging noch verwijten! Maar tot wat dient het te waarschuwen tegen de schrik, te preken tegen het schuldgevoel. Wat door de moraal de deur uit wordt gejaagd, weet dat de venster open blijft staan.

Ik gebruik de vermoeidheid om toe te geven aan de murmelende stem: nestel je in het hart van het leven, waar alles zich geeft, waar niets verschuldigd is. Ik leg me er gelukzalig bij neer, daarbij bedruktheid, ziekte, angst, zottigheid voorkomend die me, geïrriteerd door mijn onoplettendheid, op een dag zullen opdragen me op een spijkerbed te leggen.

Om me te helpen, beschik ik slechts over het bewustzijn van een alchemie van het ik. Het zorgt voor de overgang van het intellectualisme – de gescheiden intelligentie – naar de gevoelige intelligentie van een lichaam geïrrigeerd door een vitale, universele, immanente kracht.

Terwijl zij de mens tegen zichzelf beschermt, ontraadt de rede hem zich toe te wijden aan het leven. De ethische zoektocht van de mens blijft denkbeeldig. Je hoeft, in tijden van cataclysmen, maar te kijken, vooraleer weer op stal te gaan, naar de opeenvolging van humanitaire, filantropische, verlossende fanfares.

Maar wat doe, zeg, suggereer, antwoord je dan? Welk gebaar voltooiën? Welke behoefte, welke taak aanpakken? Telkens ik gehoorzaam aan de richtlijnen van het intellect, vervaardig ik een plan volgens de rede, doe ik beroep op het gezond verstand, op de theoretische intelligentie, op een sinds zo lang geformatteerde praktijk dat ze “automatisch” mijn keuzes regelt, of die nu conventioneel, excentrisch, subversief zijn. Elk ogenblik waarop ik voorzie wat ik ga ondernemen – van een banaal gebaar tot beslissingen met zware gevolgen – neemt me op sleeptouw langs meanders waarvan ik de stroming denk te kennen en waarvan ik ook weet dat de dood de uitgangen bewaakt, met onder mijn voeten de voorbij vliedende tijd die me opjaagt en ouder maakt.

Wat schuilt er toch achter een onhandigheid die me een voorwerp of een relatie doet breken? Door welke spleten spuiten bruusk geheime, ontoegeeflijke emoties (van serpente?), die ongerijmde beelden die mijn gemoedsrust verstoren en het kompas en de gekozen richting zoek maken? Zoals een bestuurder die, aan het stuur van zijn wagen, weet dat hij overgeleverd is aan een obstakel, een ongeval, een panne, een defect, zo dwaal ik, doolhoven volgend waarvan ik de oriëntatie voorzie en waarvan ik me spoed ze te vergeten zodra ik ben aangekomen in een veilige haven. Aankomen waar men het had gewenst, is dat dan geen “mirakel” als men denkt aan de gevaren, aan wat zou kunnen gebeuren, aan de onnoemelijke voornemens die soms worden opgestoot, om de verveling te doden, door levens geïrriteerd door het geweld van de momenten zonder vreugde?

Op een ochtend in 2011, heb ik de afwikkeling van mijn dagelijkse banaliteiten prozaïsch genoteerd. Onze futilliteiten ontsnappen niet aan pathetische en belachelijke strategieën, gemaakt van aanvallende triomfen en schandalige aftochten. De ironie van dergelijke guerrilla is dat ze op identieke wijze verloopt bij de pantoffelheld en bij de avonturier. Ik heb het hier niet over de vechtlust van de ene en de bezeten ijdelheid van de andere, die zich los daarvan dikwijls overeenstemmen. Ik stel gewoon vast dat een samenzwering van twijfels, van voornemens, van hartstocht, van apathie, van onverschilligheid, van passie, het spoor bepaalt van een praktisch en onderdrukkend nep universum, laverend tussen het dynamische elan van de vrije keuze en de angsten van de impasse waarin men zich vastrijdt.

Die ochtend dus, ontwaak ik uit de zachte diepten van de slaap. Ik open mijn ogen. De nevel van de dromen lost op, me slechts fragmenten van herinneringen latend die zich verward opstapelen in mijn geheugen. Mijn hand zoekt tastend een kleine radiozender die barokmuziek uitzendt. De inspanning weegt op me, het verwachte plezier overtuigt me. Ik duik wellustig weer onder het dekbed genietend van een deuntje van Mozart of een concerto van Locatelli.

De beslissing om uit bed te stappen, komt plots. En dan is het oppassen de katten die naast me slapen niet te storen. De tijd op het toilet gunt me een gedeeld ogenblik met mijn plicht tegenover de te verzorgen dieren en de genegenheid die ik voor hen voel. Een beetje water op mijn gezicht, een paar properheidsrituelen als prelude voor een andere reinigingsbeurt: de keuken ontdoen van de half opgegeten muizenkarkassen (aanval van medelijden, korte grafrede voor de ongelukkigen, overbodige berispingen voor de katten). Daarvoor was er, uiterst voorzichtig, de afdaling van de trap met de dwanggedachte aan vallen. Ik dwing me het beeld van mijn bang en kreupel lichaam, te vervangen door dat van een “door mijn levenswil gedynamiseerd” lichaam.

De dode muizen waardig ter aarde besteld, groet ik de bomen en de bloemen van de tuin. De dialectiek van de noodzaak en het plezier bepalen mijn voedingsprogramma. Eerst de katten eten geven. Ze slaan me gade met een intensiteit in de blik die in mij de oude walmen van de schuldgevoelens weer opwekken – dat is hun bedoeling niet, maar is dat zo zeker? Het koor van kattengespin haalt het als ik mijn luiheid en afkeer van karweitjes opschort.

Nu ben ik eindelijk vrij mijn ontbijt klaar te maken: de dosis koffie schatten voor het Italiaanse koffiezetje en de hoeveelheid melk in de kop ter compensatie, voor een harmonieus evenwicht, van de bitterheid van het sterke brouwsel. Daarna het brood snijden, de boter op de boterhammen smeren, ze opmaken met charcuterie, confituur, of look en honing.

Het moment van het toehappen is een korte onderbreking in de labyrintische opeenvolging van gebeurtenissen en gebaren. Een stemming scheppen lijkt inderdaad op de constructie van een situatie. Midden het mooie landschap van *les Collines* in gezelschap van het *Farnace* van Vivaldi, geniet ik van mijn ontbijt terwijl ik Marai, Giono, Féval, Wilkie Collins, Mankell lees. Muziek en lectuur brengen me naar de computer, waar mijn te schrijven boek op mij wacht. Op de ontbijttafel geeft mijn notaboek de bekommernissen aan die mijn aandacht zullen vergen tot de middag, het uur om het aperitief te smaken, de maaltijd klaar te maken en, hoe weinig inventief hij

soms is, hem te nuttigen – niet op een diefje, maar me overgevend aan de geneugte van een moment dat, uit zichzelf, smacht om nooit te eindigen.

Prozaïsche waarheid, eerlijke vaststelling, zeker. En toch leugenachtige waarheid, geknotte waarheid, want de realiteit waarin ik me voortsleep, ernaar strevend er plezier in te vinden, is een manke realiteit: een economische realiteit waar het menselijke wezen slechts mag binnendringen door een volwaardig leven op te geven.

Waarom zou de oppervlakkigheid van mijn observaties me niet opvallen? En met “oppervlakkig”, bedoel ik niet de gebreken van mijn opsomming of van mijn analyse. Waar het hier om gaat is de bewuste waarneming door de geest, het werk van het intellect. Hij ziet slechts en laat me slechts het dagelijkse zien in de vorm van ogenblikken die mekaar opvolgen langs een vluchtlijn van de tijd: een gedachte komt bij me op, ik heb dit of dat gedaan, ik heb er de gevolgen van ondergaan, mijn zwervende begeerten zijn voortdurend koortsachtig op zoek naar een plaatsje om uit te rusten.

Er is hier sprake van een coherent en radicaal fout gedachtenstelsel. De realiteit waarmee ik word geconfronteerd, is niet mijn globale realiteit maar een geometrische reductie. Ik ben de gevangene van een plaats en een tijd, gekalibreerd tegen de maatstok van het materiële en spirituele profijt die de mens meet op zijn marktwaarde. Ze verdringen de plaats en de tijd waar de onstuimigheid van mijn vitale krachten liever hun vrije gang mochten gaan. Hoewel ik me, meestal uit inertie, schik naar de dagelijkse opeenvolging van de oorzaak en van zijn gevolgen, huiver ik, ik voel het wel, om mijn bekommernissen te laten plannen volgens een parcours waarbij de winst en het verlies de meanders vormen.

Of we nu vooruit gaan dan wel achteruit te midden van onze doolhoven, zijn we niet onherroepelijk verloren tussen “niet weten wat we willen” en “willen wat we denken te weten”?

Er is niet één gedachte, één beeld, één gebaar, één gevoel, één gewaarwording die niet in een tijdruimte passen waar alles me vreemd is omdat ik vreemd ben voor mezelf: geëconomiseerde tijd, geëconomiseerde ruimte, geëconomiseerde realiteit, levensgebied herleidt tot zijn economische noodzakelijkheid. Daar is het dat het bestaan verwelkt en uitdroogt, architecturen van het niets viert, opgericht door het dodelijke gejubel van de zelfmoordenaars.

Elk lot is het residu van een geaborteerde bestemming.

Het kind inwijden in de ambitie en de loopbaan – waarvan men het cynisme heeft te beweren dat ze zich voor hem opent -, dat is maken dat het leven in hem zich terugtrekt en toeklapt. Dat is het kind overleveren aan de noodzaak tot overleven, die hem zijn toekomst zal ontfutselen door hem langs de sporen van de seculiere routine te slepen. Vol diploma's, promoties, lauweren, prestige, specialisaties, autoriteit, met hoeveel rafelen ze zich niet uit jaar na jaar in de tentakels van de wegen van het niet-zijn, waar de inktvis met de zijdezachte blik hen omarmt. Tenzij de intelligentie zich te onttrekken aan de absurde arena's van een zinloos bestaan in hen wakker wordt.

Hoe kunnen de pacifisten de gewelddaden en massamoorden blijven afkeuren zonder op de oorlog te wijzen die de mens tegen zichzelf voert, zonder een eind te maken aan de vijandigheid waarmee hij zichzelf belast? Hoe de vrede en het bondgenootschap herstellen, ik zeg niet met de mens, maar met *het menselijke wezen in wording* – dat, sinds lang, zijn verstekeling is?

Zoals we weten uit het labyrint, sluit de verbanning van het leven elke vorm van vrede met zichzelf uit. Overleven is een staat van endemische oorlog. Een gevecht zonder staakt-het-vuren is in ons gaande tussen de overweldiging van een barbaars verleden en de wankele vrijheid van een heden gretig naar geluk. Horen we in onze intieme kakofonieën niet hoezeer de wanklanken van de angst, de vertwijfeling, de horror, de schuld, de schuchtere modulaties van het geluk overstemmen?

Ik oefen me in het achterwege laten van berekeningen, tactieken en strategieën die het veld van coherentie betonneren met het truweel van het voluntarisme. Ik verkies me te richten op het ontwikkelen van een alchemistisch proces dat de emotionele energie terug zal brengen naar de wortel van het leven waaruit ze werd ontrukkt. Mijn alchemie bekommert zich niet over rechtvaardigingen noch over pertinente redenen. Zij weet niets over de gemillimeterde projecten, de programma's, de voorspelbare reisroute. Zij is het licht van het donkere, ze neemt mee zonder te leiden. Haar poëzie wapent me tegen de verderfelijke leegte die de pijn van het overleven met zich meebrengt.

In tegenstelling tot de alchemie die een zelfbevestiging inhoudt, waarvan de collectieve resonantie in staat is het dominante perspectief op zijn kop te zetten en de oude wereld omver te werpen, is het labyrint een van aardsschokken doorheen geschudde realiteit die ons destabiliseert zonder wat dan ook in vraag te stellen. De vaststelling van die stand van zaken wordt door de luciditeit slechts gebruikt om, klagend, een ruïnelandschap te herstellen.

Tegenover de ordinaire hel die de slaven van de fabriek en het kantoor te beurt valt, heeft mijn overleven onweerlegbare voordelen van comfort en acclimatisatie. En dan! De gevangensmuren opfleuren met levendige kleuren doet de tralies niet verdwijnen. Het rondje ogenblikken zonder kwaliteit is een opsluiting waar de goesting om te leven afgedaan wordt als een ongerijmdheid, waar het genot allures van onbetamelijkheid krijgt. De argwanende blik van de doeltreffendheid blijft bestaan, hij port ons aan zodat we verloren lopen.

Als de rede dikwijls in militaire pas loopt, dan is dat omdat ze het instrument is van een realiteit die de mens en de aarde uitbuit. De gescheiden gedachte – het intellect – is het ferment van het despotisme in al zijn vormen. De oude aristotelische logica opent haar poorten slechts op het onveranderlijke.

Het overleven overstijgen, is zich ontdoen van de labyrintische ketenen die ons redelijkerwijze verstikken.

De geest vordert slechts van overwinning naar nederlaag. Met de teerlingen van welslagen en tegenslagen wint alleen de weerzin, en de wrange smaak van de dood.

Het Don Quichot gevecht van de blinde vrijheid tegen de molens van het determinisme verdoezelt de labyrintische realiteit waar de mens achterwaarts vordert, “het” waarmaakt door zich kapot te maken, zich verbiedt te leven door te overleven.

De metafysica is geboren uit de narcistische spiegel waar de geest zich in stilte bewondert. Uit dit spel van weerspiegelingen komt het gekibbel tussen het determinisme en de vrije keuze. Welke aandacht moet ik besteden aan een principe dat, in naam van een hemels mandaat, zich de bedwingende macht toe-eigent op mijn begeerten en passies, macht waarmee dit principe de wezens en de dingen belast?

De galei van het bestaan heeft niets metafysisch, ze legt de harde realiteit van het voortdurend roeien op, en van het koers houden met een gehavende helmstok en afwijkend roer.

Buiten het labyrintische universum houdt de filosofie op met bestaan. Het ene verlaten, is de andere overstijgen.

Gevolmachtigd door het intellect gaan de ideeën, de beelden, de gebaren recht vooruit. Een hogere motivatie smeedt hun zelfzekerheid: de doeltreffendheid. De gewoonte een doel te bereiken ontslaat hen van elke andere bedenking. Het bewustzijn sluit de ogen

voor wat zich afspeelt in het kielzog van die gedragsmechanismen waarvan de efficiëntie voor transparantie doorgaat.

Wie onzeker is vaart laverend van zekerheid naar onzekerheid. Voor het eigen geluk en verdoemenis. Door mijn wet op te leggen aan het labrynt, aanvaard ik impliciet dat ze de hare aan mij oplegt. Zelfs vooringenomen door voorbije en komende successen, haalt de meest zekere beslissing zelden haar gram zonder irritatie en onrust. We zijn altijd in afwachting, gehaast, gespoed. Onze labryntische dwalingen worden met de snuit aangepord door wat het "Amerikaanse" utilitarisme *stress* noemt, die uitzinnigheid van de actie, die agressieve en ijselijke passiviteit die van een levensdronken mens een naar rendement dorstende dronkaard maakt.

Het labrynt helpt me beter te doorzien aan welke vallen ik me blootstel, zelfs wanneer ik het vaste voornemen koester eraan te ontsnappen. De projecten die de verwaandheid hebben een doel te bereiken, wijzen al met de neus in de richting van de dorre regionen waar ze te pletter zullen storten. Hoeveel weksignalen van klaroen en tamboer blazen niet de aftocht?

Ik verwerp het principe van de doeltreffendheid, niet uit morele deugd maar omdat die, vertrekkend uit de competitie, onverenigbaar is met het voldoen van de wensen van de hartstochten.

"Ik doe dus ik ben", zo stelt het principe van de doeltreffendheid, maar wie ben ik "doende" zijnde? Achter de futilliteit van de dagelijks geritualiseerde, gemechaniseerde, ontvleesde handelingen, vermoed ik een geheime, occulte, vergeten, onderdrukte betekenis die als een indringer verborgen zit in die uithoeken van mijn lichaam die men me ontmoedigd te verkennen. Geen enkele daad, gedachte, beeld, fysiologische reactie noch hydra van mijn geheime emoties bespiedt ze. Dat volstaat om me te beduiden dat, in de opeenvolging van wegjes en steegjes, "iets anders" rondwaart en dreigt, iets dat redelijkheid noch onredelijkheid kunnen verjagen.

De rede volgens de geest zou de mens van het beest onderscheiden. Maar werden de slaaf, de proleet, de gekoloniseerde, de volkeren ongevoelig voor het *laudamus* van de technische vooruitgang, niet met het beest vergeleken? Trouwens, dezelfde rationele arrogantie ontleent zonder bezwaren, uit de losbarstingen van de onderdrukte bestialiteit de pertinentie van coherente systemen. De onmenselijke geschiedenis van de mensen gaf haar volmacht aan de inquisitie, aan het nazisme, aan het stalinisme, aan het islamisme, aan het tribalisme, aan etnische en ethische zuiveringen, aan de ergste barbaarsheden, waarvan de doelmatigheid dienst doet als voldoende reden.

De berekening en de drijfveren die de handelingen en de bedenkingen leiden van de zakenman, van de politieman, van de politicus, van de maffioso, van de geestelijke, van de libertijn verschillen zeker van de concentratie van de schilder voor zijn doek, van de schrijver die zijn gedachten probeert uit te drukken of de lezer te bekoren, van de revolutionair die mediteert hoe de wereld te veranderen. En toch worden ze geopend en opgesloten met éénzelfde sleutel: de heilige nuttigheid en haar tegengestelde mechanisme wel te verstaan.

Elk gespecialiseerd domein vormt een veld van coherentie. Het lijkt op een beroep, een vak dat competentie en kennis vereist, hoe eng ook. De velden van coherentie bestaan naast elkaar, volgen elkaar op, stapelen zich op, passen de ene in de andere, botsen soms met elkaar. Om te beginnen geven we er ons aan over als aan een kinderspel, ons vereenzelvigend met avontuurlijke personages: wandelaar, tuinier, dromer, dichter, kok, militair, verleider, minnaar, mythische held. Later doodt de volwassene het kind dat hij in zich draagt, met een onontbeerlijke ernst houdt hij zijn rol in het bal van de aaseters, waar prooien en predators verbijsterd een zin zoeken in hun bestemming.

Vanwaar dat voorbijvliegende engeltje, die plotse stilte in een gesprek? Je bent in een zwaar gesprek verwickeld over de toekomst van de wereld terwijl je niertjes klaarmaakt (en, trouw aan een goed afgelijnd veld van coherentie, let je erop ze niet langer dan drie minuten te braden), een budget van een onderneming aan het opstellen, een strategie aan het verfijnen, de gevolgen van een beslissing aan het inschatten, wanneer de herinnering aan een onbetamelijk kinderwoord of aan een liefdevolle omhelzing, je beroert en verwacht.

De banaliteit van het fenomeen heeft niet opgehouden de kunst, de literatuur, de psychoanalyse, de roddel te voorzien van een overmatige en overschatte voeding. Van mijn kant verkies ik het te zien als de ongewone verschijning van een boodschapper, een door het leven afgevaardigde “engel” – geenszins een hemelse – die tezelfdertijd in mij als rondom mij waart. Deel uitmakend van zijn obscure en verlichte voornemens, heb ik toegang tot een “lichaamsdiscours” waar de eigenschap om te ontvangen en uit te zenden zich loutert, eigenschap die het intellect, geconfronteerd met het mysterie van de creatieve handeling, “intuïtie” of “inspiratie” noemt.

Als die *angelos*, door de antieke Grieken *daimôn* genoemd, ons nu bizar lijkt, dan is dat omdat we vreemden zijn geworden in zijn universum. Het is nochtans het onze. Alleen de tirannie van de dominante realiteit, van de noodzaak en van zijn psychosociale raderen houdt die rijkdom buiten ons bereik.

Het moet gedaan zijn met de dictatuur van de noodzaak en de frenesie van het hoogdringende. Er is altijd een vergetelheid recht te zetten, een hemd te strijken, een factuur te betalen, een brief te schrijven, een taak te volbrengen. Het intellect werkt onophoudelijk aan het uitwerken van specifieke velden van coherentie, waarvan de gemakkelijk te spotten elementen de ordinaire aliënatie met vertrouwde kledij tooien.

Welke apathie, welke berusting in die frenesie die ons op elk ogenblik door de doolhoven van een bestaan jaagt waar tegenslagen, ziekten, mislukkingen het avontuur wat piment geven – helaas is het nooit meer dan de verveling die van ongeduld opveert alvorens weer stil te vallen en ineem te krimpen in de sleur!

En toch komt er een *ogenblik* dat, bezeten door passie, een *moment* wordt. Alles begint of eindigt dan naargelang een keuze die iedereen maakt tussen het seculiere *memento mori* (“vergeet niet dat je ooit sterft”) en de drang van het *memento vivere* (“vergeet niet nu te leven”)!

Genoeg klaagmuren! De geest van het labyrint moedigt ons aan onze eigen valstrikken te spannen, de vleeshaken op te blinken die ons kreupel maken, animositeit op te wekken bij vijanden klaar tot handgemeen, bedreigingen uit te vinden (zelfs al heeft schrik ook een signaalfunctie) en de ergste gevaren op te roepen.

De aaneenschakelingen doorbreken. Er zit waarheid in de zinsnede van het verongelijkte kind dat, om een belediging te beantwoorden, niets beter vindt dan het magere: “wat je zegt ben je zelf!” Het is geen vergissing dat de minachtende zichzelf misprijst, maar het kind, zonder de klinkende verve, gaat verder, zonder het te weten doorbreekt het de vangnetten die het verstrikken. Door het gewicht van de luidruchtige vijandigheid over te brengen op de vijand, zadelt het hem op met de taak zich eruit te worstelen, ontsnapt het aan de predatorlogica van het labyrint en, hoewel onwetend over het bereik van zijn reactie, heeft het al een andere wereld gekozen, de arena van de opgegeven wetten van de kracht en de list voorbij.

Ik herroep de noodzaak door haar te onderbreken. Ik ontken de kinderachtigheid niet van de viscerale reacties die me plots, als in een handomdraai, de beperkingen doen wegvegen, de mechaniek van de verplichtingen doen vastlopen, de raderen, die het routinedeel van mijn bestaan doen draaien, achteloos doen vastlopen. Ik kom tot de diepe overtuiging dat, terwijl ik de spot drijf met de doeltreffendheid en de nuttigheid, door een kinderachtige en bewuste breuk, mijn leven opeens “van zelf gaat” met een allure die naar best vermogen de problemen, die mijn zorgen en mijn angstige bezwaren alleen maar verergeren, zal oplossen.

Helemaal zot wie deze wil tot opnieuw “aarden”, die een constante moeite vereist, reduceert tot wat “recepten voor het welzijn”. Ze is de vrucht van een geduldig ontwaken dat tot in mijn diepste slaap doordringt. Willen dat mijn toekomstige geluk mijn heden voedt is geen ijdele dromerij. Het is een oefening in bewustzijn en concentratie. Alleen de intellectuelen, de versteenden van geest, vinden “mystiek” in mijn wil om de eenheid te herstellen van de materiële natuur en de energetische materialiteit, die het bestaan uitmaken.

Wij stemmen er sinds al te lang mee in te “functioneren” in plaats van te leven. Het lichaam houdt nochtans niet op met tegenpruttelen tegen elke dwang, met het saboteren van mechanismen die de gehoorzaamheid in stand houden. Net zoals de aarde, herinnert het er met seismische schokken aan dat niets het ongestraft kan onderdrukken. Het lichaam is meestal slechts een kreet van protest en ontredding, tussen twee zuchten van verlichting. Het hart slaat op hol, de darmen ledigen zich, de ademhaling stokt, de hardheid van een orgaan, het voortdurende tumult van de emoties, de overdreven hartstocht van de getreiterde, gefrustreerde, losgelaten, verzadigde passies, een gevoel van kou, warmte, plezier, afkeer, de wreedheid of de gunsten van een omgeving die de deur van ons dagelijks bestaan openbreken om ons onder te dompelen in de promiscuïteit van het misnoegen. En in datzelfde strijdgewoel, de opwelling van leven strijdend tegen opgelegde dictaten, het gevecht van de schuwe obsessie om toegang te krijgen tot *mijn* bestemming tegen de kracht van de inertie van de oude fatalistische determinaties.

Spoed is een slechte raadgever. Hij verhindert de ademhaling van de gedachte en verwacht zelfs rendement van het kuieren.

Alleen en solidair handelen. Doorheen de labyrinten die mijn schuit meetrokken, ontging het me niet dat ik, tegen alle verwachtingen in, bij wijlen een waanzinnig uitmuntende stuurman kan zijn, in staat me tegenstroom te wagen, de bedding van de stroom te verleggen en de lof van het landschap te zingen. Die wil me te veranderen en de wereld te veranderen, niet in mijn voordeel maar in het voordeel van het menselijk wezen dat ik was, bracht me tot het voelen van dat universele hart – dat de mystieken die het vleselijke vergoddelijkten, vermomden als “de ziel van de wereld” - die wil dus was uit zichzelf reeds verandering en transmutatie in levend oeuvre. Ik was het eens met Machado: “Wandelaar, er is geen weg. De weg vormt zich wandelend.” Het was al gaande dat ik er toe kwam over te stappen van de labyrintische weg op het alchemistische proces.

De meest toepasselijke illustratie van het Lot is de groep blinden die Breugel schilderde. Onder de leiding van één van hen gaat heel de groep vol vertrouwen naar de afgrond. Het absurde van zo'n gedrag is dat het zich beroept op een luciditeit die de blindheid van geest overheerst. Wie vastbesloten is de ogen te openen die halsstarrig gesloten zijn voor de sprankels van het levende, bemerkt duidelijk zowel de ongelukken die op hem afkomen als de uit te voeren parade om ze te ontwijken.

Je kan zeggen dat onze ondernemingen een geheim gif meedragen dat hen vergiftigt, maar het is wat anders te ontdekken hoe we het ons zelf indruppelen; hoe we een absurde, afmattende, wrede en tergende strijd voeren tegen onze rijkste, vrijgevigste natuur.

Het verzet is een dwaling in een gesloten omgeving. Revoltes geven gesloten samenlevingen de illusie zich te openen en aan de opstandelingen de hoop te overleven in afwachting van de dood. We hebben slechts labyrintische revoluties gekend.

Mijn zoektocht naar zingeving is die naar een centrum. De zin gaat verloren in het labyrint. Het centrum zit in mij. Het ontsnapt aan de dwalingen die worden opgelegd door de absurde berekeningen van het overleven. Het centrum is een plaats van overstijgen.

De versnippering van het ik is een verscheuring die slechts kan worden genezen door de eenheid te herstellen van het lichaam in de alliantie met het aardse leven. De indruk die ik heb me voortdurend uiteengedreven te voelen, spoorde me aan op zoek te gaan naar een ankerpunt – of het me in te beelden –, een centrum dat, hoewel gesitueerd in mijn lichamelijke labyrint – en dus in het labyrint van de wereld -, nochtans ontsnapt aan de logica van het erratische zwerven, omdat de aanwezigheid van dit centrum me opent voor een levenswil die de zin is van mijn bestemming.

De gedachte, met de meest diverse argumenten, gemanipuleerd te worden door een noodzakelijkheid die me mijn levenstijd afneemt, was me ondraaglijk, en meer nog de voorwendsels van de zogeheten revolutionaire goede doelen waar de verminking opgelopen door de vereiste opoffering de verminking van het zijn verdrijft.

Engagement, militantisme, inlijving waren ooit de sleutelwoorden die het zich openstellen voor het leven blokkeerden. Het enige dat veranderde was de manier waarop men wegvlochtte van zichzelf door zich in een godsdienst te werpen, een ideologie, een geloof, een plausibel voorwendsel om ver van zijn lichaam te zijn, om

zich voort te bewegen in een eeuwige verbanning van zichzelf. De woorden van vroeger zijn in verval geraakt, het zelfmisprijken is gebleven.

Het vastleggen van een verzamelpunt beschermt me tegen het absurde en afmattende heen en weer, verkleed als “Lot” of “Voorzienigheid”. Ik vind er mezelf weer, als levend wezen, geconfronteerd met wat ik ben en met wat ik wil zijn. Het enige centrum waar ik me kan herstellen, me concentreren, is mijn lichaam, heel en al vibratie van de aanspraken waarmee het weergalmt.

Zich op het verzamelpunt herstellen. De wijzigingen in emotionele flux – net zoals de effecten van alcohol – omgeven mij met een mistig landschap waarin met een paradoxale klaarheid de fragmentatie doorschemert van mijn ik, verbrokkeling die ik toeschrijf aan de scheiding en aan de dualiteiten die ons treffen. Dergelijke ogenblikken van verwarring, samenlopen van onzekerheden en bewustzijn van kloven, brachten me ertoe te experimenteren met een lichaamsvoorstelling geïnspireerd door Reich.

Die situeert een verzamelpunt van emotionele omwentelingen ter hoogte van de plexus solaris. Volgens hem diffundeert de lichaamsenergie van daaruit en, als ze niet kan circuleren, blokkeert ze, stroomt ze terug en inverteert zich. Dat is inderdaad de plaats waar de opstuwung van de energetische kringlopen zich op de meest efficiënte wijze uitoefent, hun vlucht belemmerend, een emotionele blokkering uitlokkend, onder de domper van de angst het bewustzijn verduisterend dat als enige de verderfelijke effecten ervan kan voorkomen.

Ik onderschat het kinderachtige van mijn lichamelijke verbeelding niet. Het kinderachtige zit niet alleen in de uitdrukking van een solipsistische subjectiviteit, het is ook de plaats van een archaïsch geheugen – die kennis waarvan de kinderlijke onschuld het geheim heeft – en de wortel van een “uiterst gevoelig” geheugen zonder hetwelk het menselijk worden dode letter blijft.

Onder de indruk van een *intentie* die ongetwijfeld sinds lang in mij verankerd zit, heeft mijn verbeelding me dit brandpunt aangewezen als een verzamelcentrum van mijn affecten, me een directe toegang biedend tot een verbond met de wil om te leven – zo aanwezig en zo vluchtig – dat als enige in staat is ze te louteren en te harmoniseren. Inzettend op een verbeelding van het zijn, en niet van het hebben, bedaarde ik duizelingen, angsten, tachycardie, plots onbehagen en gaf ze, met een onberedeneerde mentale richtlijn, de opdracht zich naar het verzamelpunt te begeven en er zich te vestigen. Het is alsof ik die tastbare plaats assimileerde met een zwaartepunt waarrond in relatieve harmonie de melkwegstelsels draaien waaruit ik

besta. Ik onderhield het bewustzijn en het onderbewustzijn van een subjectieve macht die mijn inwendige zonnestelsel afstemde op het wijde wentelen van het universum. Ik ondervond een kinderlijk geluk me in een galactisch lichaam te vestigen. Hersteld in hun originele materialiteit, vond ik er de migratie van de zielen terug, boventoon zingen, de planetaire tijdperken, primordiale elementen waaraan de gnostische speculaties een lichamelijke oorsprong toekenden, nog voor de opkomst van mythes en religies.

Labyrint en karakterieel pantser. Wilhelm Reich heeft getoond hoe de controle van de geest over het lichaam een karakterieel pantser vormt dat het geweld van de driften aanwakkert door ze onder druk te zetten. Daar worden de ziekelijke verbeeldingen geboren, de vluchtige angsten, het grillige misnoegen die over de kerkhoven van onze begeerten waren. We omgeven ons met wraakgeesten die hun schandvlek opleggen aan zij die, van verdringing naar verdringing, de cyclus van geprogrammeerde vernietiging voortzetten.

Er is een rechtstreeks verband tussen de structuur van het labyrint en het karakterieel pantser. Het zijn besloten ruimtes waar wat beschermt, dodelijk is, arena's waar de gekwetste gevoeligheid beulen fabriceert, waar de dwalenden die het zich laten welgevalen, wegzinken in de bitterheid, de verveling, de haat en de weerzin.

Om te ontsnappen aan het labyrint van het dagelijkse overleven, moet men het pantser dat onze dierlijkheid bedwingt, verergert en ontaardt, leren doorbreken. Maar hoe kan dat karakterieel pantser afgeworpen worden zonder het risico te lopen plots weerloos te zijn als de sociale jungle ons langs alle kanten en op elk moment werft voor een uitputtingsoorlog?

Waar de competitie, slagen en tegenslagen heersen, wordt "gebrek aan karakter" gezien als een teken van zwakte en de eerste de beste predator zal er voordeel uit halen. Wat anders in de plaats stellen van dat leeg fort dan een innerlijke macht, een creatieve kracht, een straling van de levenswil in staat ontradend in te werken op bedreigingen, ongelukken en tegenslagen? Een doorleefde poëzie is niets anders dan de macht van de vitale vrijgevigheid. Door te ontsnappen aan elke vorm van opoffering en dwang, bereikt ze een vermogen van protoplasmatische resonantie.

Waarover gaat het dan? Over het bevrijden van de vitale substantie van de vorm die haar beteugelt.

Vrij spel geven aan de uitpattingen van de gekooide emotionele driften is al even te duchten als toegeven aan de koude rede die volhardt ze in te dijken. De uitpattingen

van het lichaam zijn niet minder vernietigend dan de repressieve vermaningen van het intellect. “Alle touwen los” is een kreet van woede en revolte waarvan het sporadische en vluchtige karakter de onderdrukker geruststelt. Geconfronteerd met een oproer dat zichzelf bevredigt, wacht de macht tot de brandjes vanzelf blussen om zich vervolgens met ijzeren hand op de oproerkraaiers te storten. De macht weet dat, door de uitdaging aan te gaan en te kiezen tussen de overwinning of de dood, de opstandelingen van bij het begin gekozen hebben voor de nederlaag en de dood.

Met het oog op een gevaar, een bedreiging, een teleurstelling, voorzie ik dat beducht zijn voor het aangekondigde onheil, het risico ervan alleen maar verhoogt. Ik doe dan beroep op een oorspronkelijke woestheid, op het irrationele en niet te onderdrukken geweld – voor de oude Grieken *hubris* -, dat het onheil verwijdert, van mijn weg veegt, het vernietigt en ervoor zorgt dat alleen het beste me overkomt, dat het geluk in het leven voortspruit uit de macht die ik het geef. Wat er dan gebeurt, is dat ik ontsnap uit de greep van het labyrint. Ik ben dan in osmose met de alchemie van het ik waar de voortdurende fermentatie van de emoties de weg zoekt naar het oceanische leven dat er verder zorg voor zal dragen. Deze opening is mijn uitweg van het labyrint. Als ik het alchemistische proces niet volg, als ik in de wirwar van de dominante rationaliteit blijf, listig en berekend om alle tegenwerkingen en obstakels te omzeilen, dan zal het kleine serpent van de boosaardigheid mijn moeite belachelijk maken, de zwakheden van mijn goede bedoelingen doorboren. Tegen de woede van wat zich beroept op de triomf van het leven, is die machteloos. De slang die kruipt en doodt is niet dezelfde die vervelt en in het hart van mijn begeerten danst.

Net zoals bij natuurlijke catastrofes – lawines, aardbevingen, vulkaanuitbarstingen -, draaien onze dagelijkse wegen van de haast en de nonchalance op rood alarm ten gevolge van de ontaarding en de opstuwung van de emoties. Het is niet moeilijk te begrijpen dat de wilde kracht in ons zich tegen ons keert als we er niet aan werken die voorbij te streven, haar te integreren in een proces van harmonisatie, opgeroepen door de kreten van een onophoudelijk, door de fragmentatie en het gebrek aan overeenstemming, mishandeld lijf. Ten gevolge van de gesloten structuur waaruit het is opgemaakt, is elk veld van coherentie deel van de karakteriële functie die filtert, controleert, onderdrukt.

Het bewustzijn van het emotionele magma. Joyce heeft in *Ulysses* het onontwarbaar mengsel van gevoelens, bewegingen, gedachten, beelden, acties, dat ons in een onophoudelijke flux overspoelt, onder de aandacht gebracht. Het geraas van de resonanties die ons intern discours opmaken vullen niet alleen het heen en weer van

het existentiële labyrint, ze tekenen er het tracé van. Gesterkt door de decreten van de rede die ons leidt, komen we van onbelemmerde wegen in onvoorspelbare doodlopende steegjes. Valstrikken duiken plots op voor onze voeten, we staan voor narigheden waarvoor we liefst op de vlucht gaan. Het is een opeenvolging van idyllische en duistere landschappen, vredige wegen en gevaarlijke kruispunten, in een kakofonie van geruchten waar mijn verantwoord gedrag zich ontdebelt in een gedrag dat geregeld wordt door ik weet niet wie, beslissend over ik weet niet wat. Heb ik dan helemaal geen macht over die duivelse ketel die in mij kookt, die ik voeding geef – maar welke ik? Hoe weet ik wat ik ben en wat ik wordt?

In een hysterische reactie ontsnapt het lichaam, ontaard door het karakteriële pantser, slechts even aan de greep ervan, om het weer op te bouwen. Als de uitspatting blijft duren, vormt die op zijn beurt velden van coherentie. De emotionele pesten – nationalisme, fascisme, stalinisme, integrisme – bewezen het door zich rationeel te structureren. De haat, de angst, het misprijzen voor zichzelf en de anderen, hebben amper moeite hun arme wanen vol pertinentie te stouwen.

Het karakteriële pantser maakt deel uit van het *hebben*, niet van het *zijn*: het weerhoudt, behoudt, bewaakt, beschermt. Alleen het *zijn* kan het karakteriële pantser doorbreken, want niet het *hebben* maar wel het *zijn* wordt tegengewerkt in het zich in volheid openbaren. De verwarde macht, de wilde kracht van het leven, het *zijn* heeft de intentie niet die de muilkorven, binnen de perken te houden, te temmen. Haar oorspronkelijke gulheid koestert alleen het project die te louteren, menselijker te maken.

Vanuit karakterieel oogpunt is een mens zonder karakter een zwakkeling, een minderwaardige, een prooi voor de predator, een kleintje dat de groten zullen opeten, als hij zijn minderwaardigheid niet compenseert met list. Het is tegendraads met het menselijke dat de initiatie in de sociale jungle leert zich te hoeden voor gevoeligheid. De dominante wereld verkiest de sentimentaliteit boven de gevoeligheid. Onverbiddelijke moordenaars laten gewillig hun tranen vloeien, dat is alom bekend. Maar de kracht van het *zijn* zit hem net in een gevoelig en sensueel vermogen dat in een exponentiële verspreiding in staat is de kettingreactie van een menselijke gulheid te ontketen, een vloed die de ethische ideologie wordt omgevormd tot een armtierige en druilerige solidariteitsplicht. Deze nieuwe onschuld zal de wereld heroveren zonder ze zich toe te eigenen. Daar bevindt zich het enige geweld dat me aantrekt, het geweld van de mens die zijn ketenen breekt.

Het emotionele is het *no man's land* van het bewustzijn. Zelfs als ze vreugde uitdrukt, is de emotionele reactie in beginsel, altijd wild, beestig, overdreven. Ze confronteert me met een magma dat, naar ik vermoed, de substantie van het Lot zelf is, een protoplasmatische materie, blind ondanks de ontelbare ogen waarin de geheime werelden fonkelen die onze dromen beroeren en die we op een dag zullen ontdekken.

De emotionele verwarring werpt me in de kerker die, vanuit de aangewezen verre hoeken wordt beheerd door de fiere burchten van de transcendente beschaving. Daar paren en planten de schepsels zich voort die Bosch en de visionairs van het onderhuidse inspireerden. Daar rotten de mismaakte kinderen van de ontaarding. Sade heeft ze wreedaardig belicht. Ze hebben niet opgehouden de opvolgers te zijn van dat blinde geweld op zoek naar het minste voorwendsel – heilig, profaan, politiek, etnisch, juridisch, psychologisch – om de barbaarse logica te rechtvaardigen. Het zijn ook deze schepsels die Fourier terug wou geven aan een leven en regenereren door de poëzie van een universele harmonisatie. De handelsmaatschappij geeft nog steeds Sade gelijk. Ik reken erop dat de nieuwe maatschappij, in haar moeilijke dracht, Fourier zal herkennen als een van haar voornaamste voorgangers.

In haar stadium van hyperesthesie is de gevoeligheid een gevaar waaruit – vermoed en hoop ik – voordeel kan worden getrokken. De dreiging zit in de emotionele onderdompeling. Om niet onder te gaan in een overvloed aan viscerale reacties, reageert de overgevoeligheid door zich te amputeren van haar overschot en door tegenover zichzelf blijk te geven van een hardvochtigheid die ze tegen de anderen keert. Ze sluit zich op als een belegerde citadel. Haar oorspronkelijke zachtheid wordt onbarmhartige stijfheid. Met het bloed van haar wonden cementeert ze de barsten in het karakteriële pantser waartegen ze in opstand is.

Het is het menselijke bewustzijn daarentegen toegestaan de radeloze overgevoeligheid niet wanhopig te laten stormlopen tegen de karakteriële muur die haar verdringt en verandert in destructieve macht. Het kan ze ter harte nemen, ze herbronnen, ze concentreren als pure energie, ze herinvesteren in de drang van het leven, naar het voorbeeld van de verwoestende overvloed van een overstroming die wordt verdeeld over een geheel van irrigatiekanalen bedacht om velden en moestuinen te bevoeien. Een ramp omzetten in heilzaam manna, ja, ik denk dat het menselijke bewustzijn dit voorrecht, waarvan de uitoefening haar zo lang werd ontzegt, bezit.

Ontdaan van de karakteriële stollingsgesteenten die haar versmachten, en teruggegeven aan de intelligentie van het lichaam, waarvan het de oude ontvanger en

uitzender is, beschikt de gevoeligheid over een slagkracht die door haar onwrikbare alomtegenwoordigheid in staat is de gewelddadigheden die haar bedreigen, uit te roeien. Dat is volgens mij de gok van het leven.

Waar komt die blijvende onwetendheid vandaan waarvan we maar niet gedaan krijgen dat ze onze dromen verlaat? Waar komt die versperring vandaan die ons ervan doet afzien alles erover te weten te komen? Van de aard van de vreemde en wonderlijke werelden die ze in ons scheppen, alsof in meditatie om ons al dan niet de *terrae incognitae* te ontsluiëren die zich openen voorbij onze kneuterige en ondermaatse overleving? Of van onze angst ze te ontdekken omdat het spectrum van onze seculiere hersenschimmen door de nacht van het onderbewustzijn waart en het beschamende masker van de nachtmerrie boven de weelderigheid van de dromen plaatst?

Het veelvoud aan parallelle werelden die ons bewonen, spuit voort uit het kosmisch tumult waarvan we een niet verwaarloosbaar deel uitmaken. Daar verstrengelen en ontknopen zich de wegen van het gealiënerde bewustzijn, van het lichaam dat tegen de geest in opstand komt, van de dronken vitaliteit die haar menselijkheid wil herstellen.

Hoe lucide ook mijn bewustzijn van het labyrint, het neemt niet weg dat het een ongelukkig bewustzijn blijft. De vaststelling is niet belangrijk, wel het breken van de ketenen. Wat het bewustzijn voorschrijft en niet waarmaakt dwingt tot kiezen: ofwel in het stadium blijven van het gealiënerde bewustzijn en zich vol zelfbeklag gadeslaan; ofwel aan haar overstijgen werken.

Of ze verstart in het keurslijf van de intellectuele functie, of ze verbreekt die en geeft de gevoelige intelligentie het voordeel. Of ze houdt de totalitaire tijdruimte van het labyrint in stand, of ze stapt er uit en bedenkt een situatie waar de bestemming zichzelf maakt zonder uiteen te vallen.

De dobbelstenen van het Lot laten niets aan het toeval over. Ze maken deel uit van het spel van het labyrint volgens de regels die het labyrint hen voorschrijft. Ze maken deel uit van de relatie tussen de observator en het geobserveerde voorwerp, met dien verstande dat ik de een en de ander ben, en dat zich tussen de subjectieve observator en het geobserveerde voorwerp een symbiose vestigt waar de een de ander beïnvloedt.

Ik heb het gevoel dat een organische gedachte, waarvan we amper het bestaan beginnen te vermoeden, het lichaam doorkruist, zijn aanwezigheid overdraagt op elk element (hart, longen, nieren, lever, ...), elke cel, elke fysiologische functie. Waarom zouden de engelen, die volgens Swedenborg, ingenieur en mysticus, op het Geestelijke

vlak de elementen die onze vleeselijke materie samenstellen, dienen te harmoniseren en te overstijgen, zich niet reïncarneren in ons als boodschappers van ons eigen lichaam, dat zowel materie als energie is? Is het niet aan ons om opnieuw een globaal bewustzijn te maken dat in staat is de diversiteit aan “elementaire” intelligenties die zich in ons voordoen te verenigen?

Ieder tekent zijn eigen labyrint en doolt erin, beladen met de ogenblikken en de momenten die zijn voorouderlijke geschiedenis van generatie op generatie in hem of haar heeft opgeslagen. In tegenstelling tot de ogenblikken, die verdwijnen in het verleden, bezitten de momenten een niet te evenaren gratie: die van een te herbeleven heden.

Mijn lichaam zit in de lange opeenvolging van de tijd die de geschiedenis van de wereld bevat. Mijn gedachten, mijn gedrag, mijn karakter, mijn emoties zijn het product van een evolutie waar de immensiteit van een verleden in millennia zich concentreert in een kern waarrond zich de elementen van mijn lichamelijke materie schikken. De plaats die ik inneem te midden van deze chaotische viscositeit, immer in alle opzichten driftend en uitglijdend, is nochtans verre van te verwaarlozen. Daar bouw ik mijn mentale architecturen, daar baan ik me de wegen waar mijn begeerten dartelen, werp ik bruggen, graaf ik doorsteken, ontwar ik mijn vertakkingen en mijn ondergrondse wegen. Achter en in mij bevinden zich duizenden godsdienstige of filosofische geloven, karkassen van eertijds fonkelende en te duchten ideologieën die de zeden bepaalden met een wrede strengheid en een ontstellende zin voor het absurde.

Het verleden, waarvan we het kronkelende gewriemel van barbaarsheid en menselijkheid ontwarren, staat ten opzichte van de collectieve geschiedenis zoals de emotionele materie zich verhoudt ten opzichte van de individuele geschiedenis. Het is niet zonder legitieme vervoering dat ik tracht het punt van fusie en distillatie te bereiken waar de chaos van ons verleden en het magma van mijn persoonlijke emoties samenkomen voor een gemeenschappelijke transmutatie. Daar waar mijn menswording opgaat in de wording van de menselijkheid.

Er bestaat naar alle waarschijnlijkheid een oorspronkelijke vorm van het labyrint, voorafgaand aan haar in zich zelf gekeerd zijn, een *Urform* waar de mens op zoek naar zijn menselijkheid de sporen liet van de erratische experimenten die hem verwijderden van zijn oorspronkelijke dierlijke toestand. Die kronkelingen van onze lichamelijke substantie, als waren het zangsporen, die met tentakels van een zich louterend bewustzijn de omgeving aftasten om er de gunsten van te verzoeken. De ontwikkeling

van deze gevoelige intelligentie – geopend naar zowel de omgeving als voor diegene die zich in die kennis verdiept – heeft noodgedwongen vorm gegeven aan de zenuwcentra waarmee de verschillende delen van een lichaam zich verrijkten, lichaam dat de plaats was geworden waar de mutatie van superieur dier naar menselijk wezen zich voltrok. Deze mutatie was ook niet zonder invloed op onze hersenkronkels – in vele opzichten nog steeds *terra incognita* -, op onze ingewanden, die op analoge wijze verwant zijn met de hersencircuits, of zelfs met de afdrucken van onze vingers die het denkorgaan waarover de menselijke hand beschikt, verwezenlijken.

Misschien is het existentiële labyrint slechts een mechanische reductie, een geëconomiseerde versie van de veelheid aan zenuwcentra en -netwerken waarmee ons lichaam bezaaid is. Het centrum in ons hoofd is het enige niet. Het psycho-fysiologische belang mag het hoofd dan wel op de voorgrond hebben geplaatst en ge vulgariseerd onder de noemer van “grote computer”, het blijkt echter dat cellen, ingewanden, nieren, longen, hart, geen enkel samenstellend deel van het lichaam of het is niet in het bezit van hersenen, van een centrum voor ontvangst, voor uitzending, voor resonantie, voor harmonisatie. De hersenen van de ingewanden hebben hun paspoort al verkregen. De te leveren strijd dient niet tot een paspoort voor allen te leiden maar de paspoorten af te schaffen en het onderzoek en de kennis te ontvoogden van de economische greep die ze aan het profijt vastketent.

Het labyrint staat onder het gezag van het perspectief van de dood. De hoop en de wanhoop begeleiden de stappen die onze wegen zich banen. De dood als enige uitweg en enige redding, is dat niet het leidmotief van tienduizend jaar cultuur? Tienduizend jaar, o beschaafden, waar je van generatie op generatie voortdurend hetzelfde liedje herhaalt. Geen enkele van je filosofen, bekende of obscure, die de stokoude lofzang van Atropos niet opwarmt aan de vlam van de ontgoocheling.

Wanneer zal je vastberaden genoeg zijn om al die monumenten ter ere van de dood, die je beschaving blijft oprichten op het diskrediet van het leven, omver te werpen? De meester en slaaf, inderdaad, aanbidden tezamen de grote Vilster die de angst die ze voor elkaar ervaren, bekroont, opneemt en wegneemt.

De dood is vervelend, ze doet niets. Haar enige overwinning is dat ze ons het leven ontraadt.

Wat zijn “ongelukken”, “tegenwerkingen”, “noodlot”, “tegenvallers”, “tegenslagen” anders dan een branding van opgestuwde, teruggedrongen, onderdrukte, omgekeerde lusten, die de opwellingen van vitale energie waar ze geen gebruik van durfden te

maken, in golven brakke waters uitstorten? Waarom klagen over de mislukkingen van je ondernemingen als je winst en verlies voor rechtvaardig houdt?

Het negatieve regelt ons dwalen door de toegang tot een mogelijk overstijgen te blokkeren. Daarom ook dat de aasgieren zo uitbundig de schoonheid van de ijdele revolte vieren, de geste van Sisyphus herhalend die de ijdelheid van de wezens en de dingen verheerlijkt. De Parken vroegen zoveel niet.

Ik heb me dikwijls met toewijding op projecten gestort die de verwarringen van de kindertijd en de adolescentie in mij vormden. Ze liepen over van gevaarlijke tegenstrijdigheden waar de wil om het geluk van de mensheid te verzekeren, de intentie niet uitsloot om er de helft, het leven onwaardig, van om te brengen. Haal ze allemaal over de kling, de revolutie zal de hare wel herkennen! De heersende ideologieën wisten voordeel te halen uit de verwarring waarvan het manicheïsme de teugels manipuleerde. Enkele ideeën waren onze waarborg. Hun radicalisme sprak ons vrij van het verwijt van onmenselijkheid en spoelde de vlekken van intellectueel bloed weg.

Het radicalisme is het bedrog van de radicaliteit, de uitwas van die rotte subversie die de volgelingen van de gerationaliseerde revolutie en de populistische embryo's, voortgebracht door de chaos van de oude wereld, naast elkaar in de partij van de dood inlijven.

De uitdrukking "bekeken met het verstand" betekent heel precies dat de geest de ogen van mijn bewustzijn met een doek bedekt. Hij gebiedt zijn visie van een realiteit waarvan de architectonische platen zich opstapelen, de een op de andere glijdend, zonder op te houden te bestaan, zelfs als ze tegen elkaar botsen en breken, een visie van dominante stereotypen, vormen die voortkomen uit de heerschappij van het intellect op het lichaam.

De begeerte, altijd opnieuw berispt en gebroken in het labrynt; altijd herbegonnen in het alchemistische proces.

Wij zijn sinds de kindertijd doordrongen van de gedachte dat uitbundigheid verwelkt zodra ze bloeit. Het genot wordt geassocieerd met de angst, met het verbod, met het lijden. Meegevoerd door de onweerstaanbare drang naar plezier, bevinden we ons verstrengeld in een wirwar van verloochening en van mislukking die ons domweg heeft overtuigd van de onmogelijkheid van het geluk.

3 Het menselijke bewustzijn en de alchemie van het ik.

Wat is het menselijke bewustzijn?

Het menselijke bewustzijn is een creatieve kracht die, afkomstig uit ons lichaam, in staat is op ons in te werken. Met de mogelijkheid op het ik en op de omgeving invloed uit te oefenen, is ze de menselijke specificiteit bij uitstek, onderscheidt ze de mens van de andere soorten.

Het menselijke bewustzijn is de levende gedachte die op het leven inwerkt. Ze komt uit de gevoelige intelligentie waarvan de evolutie werd misleidt en verhindert door de historische omstandigheden die haar marginaliseerden ten voordele van een intellectuele wijze van aanpakken. In de collectieve geschiedenis zowel als in de persoonlijke geschiedenis van elk individu, wordt het menselijke bewustzijn verplicht de macht te trotseren die de geest zich toe-eigent over de lichamelijke en aardse materie. Het beschikt daarvoor over een geheim wapen, buiten alle verdenking voor de slaapogen van de dominante orde: de gave tot loutering van de permanente verzuchting van de mens om zijn dierlijkheid te overstijgen, om zijn eigen bestemming vorm te geven, om in zichzelf en in de wereld een nog niet zo lang geleden gebroken eenheid te herstellen.

De samenzwering onderzoekend van hinderlagen, van valstrikken, van wolfjizers waarop mijn begeerten en projecten stootten, kwam ik tot het onderscheid, in mijn bewustwording, van drie waarnemingsniveaus:

a) Het gemechaniseerde lichaam is de hervormde levende materie, gereorganiseerd door de alomtegenwoordigheid van het werk. Het gehoorzaamt aan de intellectuele functie, aan die allerheiligste rede waar de ergste idioot fier op is en waardoor het er zich op toelegt zijn dierlijkheid te bedwingen en de andere soorten te onderwerpen aan zijn antropomorf despotisme. Die rede, veroorzaakt door de opdeling van het werk, verleent onze daden een kunstmatige coherentie. Onze daden, onze gedachten, onze woorden slepen ons mee in een labyrintisch traject dat onze persoonlijke geschiedenis, verwerkt in de collectieve geschiedenis, ons oplegt terwijl ze ons tezelfdertijd de verantwoordelijkheid voor onze beslissingen toeschrijft. De idee van een gevangenis waarvan de meanders afgebakend zijn door de dood, haar enige finale uitweg, heeft zijn religieuze en filosofische uitdrukking gevonden in de problematiek van de voorbestemming en van de vrije keuze: een God waarvan de grillen vergeving en tirannie doen samengaan, verleent zijn schepsel de keuze zich te redden of zich te verdoemen. Hij vindt, van kruispunt naar kruispunt, voldoening de weg te kiezen die hem verlies of winst zal schenken. Inderdaad, de “vrije” keuze waaraan we

onderworpen zijn, volgt het principe van de meevaller en van de tegenslag. Spiritueel of tijdelijk, de geprogrammeerde toekomst is schatplichtig aan de wetten van de concurrentie, van de competitie en van de intelligentie van predatie die ze oproepen. Hoe kan je het spel betwisten eens je het schaakbord en zijn regels hebt aanvaardt?

b) Onvoorziene elementen dwarsbomen mijn opeenvolgende actieplannen – beter gezegd in elkaar verstrengelde. Het omgestoten glas, het voorval dat de hele dag in de war stuurt, de droom die me uit mijn slaap haalt, een plotse pijn, een ontmoedigde begeerte, een affectieve tegenslag zijn tekenen van verstorende elementen die mijn meest verbeterde vastberadenheid doen wankelen. Hier sta ik tegenover het interne magma, een altijd actieve vulkaan, me kwellend met zijn lavastromen en zijn ongelegen uitbarstingen. Geheime gedachten, sombere, vrolijke, ongerijmde beelden stichten verwarring in de mooie ordening van een rationeel gedrag, redelijk tot in zijn wanen. De meesten lijken ons zodanig onuitspreekbaar dat de geest ze schraapt en in plaats van ze uit te wissen, worden ze verdrongen naar de lades van het *Es*. Ze zullen er nog agressiever weer uit komen. Het zijn de mismaakte kinderen van een monsterlijke moeder, die in ons woont en die, onder de vleugels van de angst en het schuldgevoel, wordt bezwangerd door de sombere schepsels uit onze diepten. Het is daarentegen ook via die wervelende duisternis dat, met de klaarte van een onzeker ochtendgloren, een bewustzijn zich aankondigt dat zowel de kookketel van emoties ontdekt als het karakterieel pantser dat dient om er het overlopen van te onderdrukken om dan plots toe te geven aan hun fatale uitbarstingen. Het is daar dat het *karakter* – waarvan La Bruyère de verscheidenheid uitvoerig beschreef – verschijnt als beschermend doek en als compulsieve reflex die de emoties onderdrukt. De notie van emotioneel magma leidt op zijn beurt naar een derde niveau van bewustzijn.

c) Ik ontdek mezelf – of ik vind mezelf uit – als de plaats waar een alchemie gaande is waarvan ik zowel de athanor als de magister ben. Ik zet ze aan het werk telkens ik die dierlijke drang tracht te overstijgen die op zichzelf draait en aanwakkert tot een uitbarsting van woede, histerie, emotionele verwarring, losbandigheid. Van zodra ik dit emotionele magma identificeer met de *materia prima*, het nigredo van mijn existentiële alchemie, heb ik de indruk die transmutatie aan te wakkeren die toelaat om van het overleven naar het leven over te stappen – project dat ik gelijkstel met de bestemming van de menselijke soort. Daar oefent zich ook het voorrecht uit van de mens die zijn menselijkheid terugvindt: verhinderen dat het uitbundige leven door een overstroming wordt meegevoerd en teruggevoerd naar een toestand van overleven en zich gedwongen ziet zijn overvloed te vernietigen door zelfregulatie.

In zijn eenvoudigste stadium uit het menselijke bewustzijn zich als een triviale reactie van afwijzing, van weerzin, van afstand nemen telkens het geconfronteerd wordt met een barbaarse daad, een wreedheid, een mensonwaardig gedrag. In een spontaan verwerpen van de horror, wakkert het sprankeltje leven aan dat volhardt ons bij te lichten, hoe verduisterd ook in ons, het blijft bestaan. En toch, in plaats van het slapend vuur te koesteren en aan te wakkeren, is het de as van een ethisch discours dat we, met een hypocriete beleefdheid, vergaren op de kooltjes.

Het bewustzijn schept een afstand tussen zichzelf en de emotionele reacties. Ze neemt de tijd om de natuur van de dingen die ze voorgeschoteld krijgt, van hogerop te beschouwen. Deze gang van zaken blijft nochtans niet van dubbelzinnigheid verstoken. Onder haar oppervlakkige gelijkvormigheid schuilen twee wegen die van oorsprong en van intentie verschillen. De afstand die het mogelijk maakt de complexiteit van een ontroerende situatie te vatten en te ontwarren is een functie van de gevoelige intelligentie en is niet te verwarren met de redelijke afstand die de “beschavende” geest oproept om ons te vermanen, ons te wijzen op respect en beleefdheid; kortom, ons met zachte dwang te controleren en onze emoties te beheersen.

Terwijl het bewustzijn het emotionele magma onderzoekt om het te kunnen overstijgen – zoals Fourier voorstond om de druk op de passies te laten ontsnappen – kent de geest integendeel helemaal niets van het proces van openen en overstijgen. De geest blokkeert de emoties, kooit ze en voedt zich met hun wild gespartel.

De afstand die het bewustzijn in acht neemt ten opzichte van het emotionele tumult is radicaal verschillend van de ethische berispingen die de dierlijke driften kooien, en waaraan vroeg of laat toch volmacht dient verleend voor een uitspatting.

Het bewustzijn oefent de overeenstemming tussen de gedachte en het levende. “Zijn wat mijn gedachte is” heeft niets gemeenschappelijk met de manier waarop het hoofd het lichaam beveelt, manipuleert als een machine. “Zijn wat ik denk” doet beroep op een poëtisch proces waarin de gedachte lijfelijk wordt, waarin ze sprankelend tot leven komt in het lichaam. Ze wijst op de invloed van een katalysator in het vitale fenomeen: de creatieve kracht van de mens die zijn menselijke specificiteit, zijn bestemming, op zich neemt. Die kracht oefent zich uit door het langzame doordringen van een begeerte die, in rationale termen geformuleerd, zich van die rationaliteit bedient om ze te overstijgen. De gedachte wordt lichaam en het lichaam wordt gedachte. De intentionaliteit is de geïncarneerde begeerte; de vrijwilligheid is niet meer dan de onzekere macht van de intellectuele waarneming.

Wat eigen is aan het mens zijn is het louteren van de mens om zijn dierlijkheid te overstijgen zonder verlies aan wilde energie. Die wil tot loutering krijgt een tijdruimte toegewezen. Daar neemt de gevoelige intelligentie, geconfronteerd met de chaos van onze driften, de nodige afstand om ze uit te klaren en te harmoniseren.

Het belangrijkste is niet dat onze begeerten zich verwezenlijken, wel dat de mens van begeerte zich in ons verwezenlijkt.

Groddeck heeft aangetoond met welk gemak een vluchtige gedachte, afkomstig uit het Es, er toe komt zich *letterlijk* uit te drukken in een gebaar, een lichaamshouding, een gedrag. Het gevoel “te veel te moeten (ver)dragen” riskeert, zoals wel bekend, ofwel de nieren ofwel de wervelkolom te belasten; “kwaad bloed zetten” is niet zonder verband met het opkomen van een leukemie. De angst van de val heeft de eigenschap de val te veroorzaken. Er bestaan gedachten die het uitglijden bevorderen en beenbreuk tot gevolg hebben. Alsof de hersenen een alarmsignaal registreren, erop antwoorden door het geduchte gebaar uit te voeren en ze allebei behandelt als één geheel, vooraleer het bewustzijn – misschien versuft, of niet dusdanig geneigd, het gevaar kan voorkomen.

Nu deze vaststelling aanvaard is, waarom dan niet toegeven dat het omgekeerde ook waar is? Niets verhindert me nu uitdrukking te geven aan de gedachte van een expliciet geformuleerde begeerte die, zich in het lichaam incarnerend, er tezelfdertijd een lichaam van begeerte van maakt dat in staat is de raderwerken van het gemechaniseerde lichaam waarvan we de slaaf zijn, op te lossen.

In het dagelijkse labyrint, waar de gedachte slechts een list is, zwelgt het monsterlijke oor de woorden vanuit een hinderlaag. Wie dacht zich te verheffen wordt gehangen. Spoed heeft verschrikkelijke gevolgen.

Zonder toe te geven aan drugs, aan waanzin, aan het gezochte delirium, wens ik een toename van de staat van bewustzijn in de praktijk te brengen die door volgende woorden wordt samengevat: ik ben wat mijn begeerte denkt. Het gaat hier geenszins om een metafysisch postulaat, noch om een speculatieve stelling, noch om die therapie van het onbehagen die aan de afgematte arbeiders, aan de sportlui, aan de gedeprimeerden, aan de zieken, aan de militanten, aan de oudjes, het analgeticum van de hoop uitdeelt.

De gewone sterveling gedooft zonder al teveel migraine de wig die hem het hoofd wordt ingeklopt door het onophoudelijk getimmer van de leugen van de wederzijdse toestemming, van de traditionele opinies, van de eeuwenoude vooroordelen, van de

groteske paringen van het conformisme met het nonconformisme. Hij is zo gewoon te worden gehersenspoeld dat hij zich amper kan voorstellen dat een nieuw idee niet tot in een, op het aambeeld van het werk herschape hoofd raakt. Zijn karakteriële stijfheid is wars van een libidineuze opwarming die dreigt de stijfheid te doen smelten en hem zijn zwakheid openbaart. Hoe kan hij begrijpen dat de vernieuwende radicaliteit zit in de aspiratie tot terugkeer naar de lichamelijke materie waar vernieuwende radicaliteit ook uit voortkwam? Waarom proberen hem te overtuigen van iets waarvan alleen mijn persoonlijke ervaring me heeft overtuigd: een radicaal idee herhalen en onder verschillende belichtingen onder de loep nemen helpt bij de goede vertering door het lichaam?

Een ontdubbeld bestaan

De uitbuiting van de mens door de mens heeft ons vervreemd van ons eigen bestaan. Ze heeft ons ondergedompeld in een wereld van dualiteiten. De scheiding tussen de mens aan het werk en het wezen beziel van het vrij genieten komt overeen met de tegenstelling tussen de intellectuele arbeider en de handenarbeider. Vandaar ook een manicheïsme van recht en omgekeerd, van goed en kwaad, van onderdrukking en revolte, van verdringing en bevrijdende uitbarstingen. De geschiedenis heeft niets anders gedaan dan de wanverhouding tussen het opborrelen van het leven en de realiteiten van geometrie, psychometrie en oorlog die ons beheersen, te overdrijven en weer af te zwakken, afwisselend.

We hebben twee lichamen, een levend lichaam dat zowel materie als energie is, en een mechanisch lichaam dat de eigen historische omstandigheden op het eerste entte.

Voordat zijn specifiek menselijke *zin* de verkeerde weg opging, werd de natuurlijke evolutie van de mens aangedreven door zijn vitale energie. Door de predatie te aanvaarden heeft het toe-eigenen van gebieden de osmotische ontwikkeling van de mens en de natuur onderbroken. Daarom impliceert de nieuwe alliantie met het leven het uitroeien van de reflex van de predator.

De gevoelige intelligentie is de uitdrukkingwijze van het vitale lichaam.

Het lichaam van de mens is niet de som van de elementen waaruit het is opgebouwd. Het is een geheel. In elk van zijn delen schuilt een totaliteit waarop het leven haar kracht overbrengt. De analoge relatie is de wijze van communiceren van de melkwegstelsels die zich in ons voortbewegen.

Het bewustzijn is alomtegenwoordig. Elk orgaan zendt een gedachte uit die de gevoelige intelligentie voedt – met andere woorden, de globale intelligentie – op hetzelfde moment dat de gevoelige intelligentie de organen voedt. Paracelsus had het begrepen voor Swedenborg. Hij schrijft de “elementalen” een realiteit toe die hij, de vooroordelen uit zijn tijd volgend, in de geestelijke sfeer situeert. Hij verplaatst een absoluut materiële realiteit naar een mystieke visie. Er bestaat een cellulaire gedachte, een fysiologische gedachte, een hersengedachte, evenals die van de nier, de maag, de longen, de huid, het oor, de darmen, de cellen. Die elementale gedachte zit in onze blik, ons gehoor, onze reukzin, onze aanrakingen, onze smaken. Ze maakt deel uit van het natuurlijke verband die het leven legt tussen het deel en het geheel, tussen het lokale en het globale, in de microkosmos van het ik zoals in het macrokosmische universum.

Het menselijke bewustzijn maakt deel uit van de totaliteit van het lichaam. Het heeft het voorrecht het wezen te bevrijden van de totalitaire greep van het geëconomiseerde lichaam, herleidt tot zijn functionaliteit. Het opent het lichaam zodat het zich niet met slaande deuren in zichzelf hoeft op te sluiten. Dergelijke opening behoedt het emotionele magma voor het overkoken in besloten kring: dit is de grondstof van de materia prima van een alchemie van het ik, de lava van de emoties, gegrepen door een beweging die ze van stagnatie weerhoudt, ondergaat het werk van de transmutatie.

Het globale bewustzijn van het levende is de stroom met ontelbare zijrivieren die onze elementaire gedachten vormen, hersendivertikels inherent aan de organen waaruit we bestaan. We moeten veel verder gaan dan de geneeswijzen die zich door middel van mechanische werkwijzen richten op de harmonie en op het herstellen van de evenwichten van de lichamelijke energieën. Hoe met een kunstgreep het onwelzijn verzorgen dat alleen verlicht kan worden door voorrang te verlenen aan de wil tot leven, aan de begeerten waarmee die zich uit, aan de globale omverwerping van de oude wereld die dit impliceert?

Mijn begeerte verlangt naar het bereiken van een energetische volheid van het lichaam. Er bewust van worden, doet de kreet van instemming met mijn levenswil in mij weergalmen. Zo ontsnapt een schicht van eeuwigheid uit de uitzinnigheid van een moment. De gedachte an sich is geen vuurwerk. Wat in mij schittert, geeft geen enkele glans aan de mise-en-scène van de schijn.

Het bewustzijn, dat de mens loutert, behoort aan de natuur en aan het ontwerp van de menselijke soort in de mate dat ze het overstijgen impliceert – het behoud en de negatie – van de minerale, de plantaardige en de dierlijke soorten. In afwezigheid van dit

menselijke bewustzijn begint het leven te woekeren en verpietert het naar een staat van overleven.

Het verschijnsel van het spontane overdrijven is zowel universeel als bijzonder. Ik verkneukel me er de effecten van te ondervinden in de buitensporigheid die me ertoe brengt het glas te veel te drinken, me nog eens te bedienen van een schotel waarvan ik voldaan ben, mijn krachten te overschatten, tot het spelen, in weerwil van mijn weigering van rollen, van de brasser en drinker die voor niets stopt. En heb ik het niet tot in het belachelijke gedreven door te snoeven met de bewering van een Kretenzer vriend dat ik zo goed overweg kon met raki dat de reputatie van zijn grootvader erbij verbleekte, hoe solide die ook was? Het overkomt me, tussen onzin en beestigheid in, de aantrekking te ondergaan van die uitzinnige opwelling die me dreigt te bedelven. Ik geef me dan over aan een tomeloze uitbundigheid, me volstoppend met overdadige voldoeningen die het weer in evenwicht brengen van de mishandelde natuur tot mislukken zal veroordelen. Als het menselijke bewustzijn het vermogen bezit de zelfvernietigende effecten van de spontane proliferatie te vermijden, dan heeft het mijne, in dit geval, het vermogen tussenbeide te komen en de schade te beperken, versta de evacuatie van de overmaat, door het lichaam meestal uitgevoerd door over te gaan tot braken, maag-darm ontstekingen, een kater, maagpijnen, meestal verergerd door de schrik en het schuldgevoel, die spectrale gezellen van de mishandelde matigheid. Ik heb vastgesteld dat, net zoals de slok olijfolie ter voorbereiding van overdadig drinken, het obsessionele idee om voedsel en drank op te lossen vooraleer ze opstuwen en een ongesteldheid veroorzaken, in mij een zeker evenwicht hersteld waardoor ik niet hoeft over te gaan tot de brutale eliminatie van het teveel. De uitleg heeft niets dat niet heel natuurlijk is. Op die manier weiger ik me te onderwerpen aan het schuldgevoel dat ik uitsloot, van een ongemak waarmee ik me in staat achtte alleen in dialoog te gaan, ik experimenteerde mijn verbond met de organen van mijn wat mishandelde lichaam; het is aan hen dat ik trouw bleef. Het bewustzijn van een in mij werkzaam alchemistisch proces, hielp me tezelfdertijd de wervelende krachten die daaruit ontstonden, aan te pakken en ze naar de vitale energie terug te leiden.

Het aanzetten tot overschrijden van de grenzen van de harmonische uitbundigheid is niet verstoken van een zekere kwaadaardigheid, de voorbode, niet zonder ironie, van het kwaad dat het onevenwicht veroorzaakt. Mijn wil om onbezonnen overdrijven te vermijden, wordt beantwoord met een knipoog van humoristische medeplichtigheid. Ze assimileert de in haar provocerende boosheid met een verbod, te verlokkelijk om te negeren en uit te dagen. Ze stelt: principes zijn er om overboord te gooien.

Het gevaar van het ten top drijven, is dat passionele overweldiging snel naar mise-en-scène ruikt, ze loopt over en verdwijnt in de rollen van de spectaculaire beeldvorming. Als het laat-maar-begaan, uitmondt in een wedloop “met ware doodsverachting”, komt het tot zelfmoordhysterie. Het opent de afgronden van het geïnverteerde leven, waar de vloedgolven van de collectieve dood zich in storten.

Het uitdijende enthousiasme plooit zich pijnlijk moeizaam terug als men niet de voorzorg neemt het aan te passen door zijn overdaad te matigen.

Het gemechaniseerde lichaam functioneert, het vitale lichaam creëert. De plaats van mijn overleven valt onder een sociaal en psychologisch contract dat van kindsbeen wordt opgelegd. Inderdaad, ik neem mijn toevlucht tot het breken van de halsband door mijn levensvreugde voorrang te geven, door lamentaties te bannen, door berekeningen en strategieën van een realiteit die me uit mezelf losrukt, te verwerpen. Maar die realiteit wordt door geen enkele goocheltruc opgeheven zolang de handelsbeschaving haar juk oplegt. Ik ben nochtans de naïeve overtuiging toegedaan dat het in het leven gestelde vertrouwen in staat is de monsters van de seculiere onderdrukking te ontwrichten, ze te grabbel te gooien aan die kracht van het protoplasma die in ons huist, alles verzwelgt, het negatieve verteert en zich herstelt, ons haar vrijheid zonder terughouding aanbiedend.

Intellectuele intelligentie en gevoelige intelligentie. Uit de dualiteit ten gevolge van de voortplanting door splijting van het lichaam, volgt een fundamenteel onderscheid tussen het mentale, of de gevoelige intelligentie, en de intellectuele bevassing. Het bewustzijn vloeit zowel uit het hele energetische lichaam als uit zijn afzonderlijke elementen. De intellectuele functie valt onder de dominantie van de geest op de onteerde materie die tot de slavernij werd teruggebracht. Een permanent conflict stelt de intelligentie van het lichaam, dat zijn stem probeert te laten horen, tegenover de mechanische intelligentie, die gewoon is ze in diskrediet te brengen, tot versmachten toe.

Terug naar de basis. We zullen onderworpen blijven aan de absurde verplichting te zijn wat we niet zijn zolang het hebben – de toe-eigening, de predatie – ons bestaan zal bepalen.

De oppermacht van de mens impliceert de alliantie van elke mens met het meest levende in zich. Wat niet in overeenstemming is met mijn menswording, onderwerpt me aan wat me doodt.

Het wakker maken van het menselijke bewustzijn dat in ons sluimert. Het stuiptrekkende stadium van onmenselijkheid wijst er ook op dat het op instorten staat. De gedachte, teruggebracht tot een marketing instrument, ontsluit door haar extreem verval, in welke mate ze het gevolg is van een originele breuk van de mens met zijn natuurlijke evolutie. De doodsklokken van deze aberrante beschaving luiden ook die van het ontwaken van “de menselijke waardigheid” in. Maar dergelijke woorden klinken hol in de lege ton van de geest van de tijd. En ze zullen hol blijven brommen tot het herstelde bewustzijn ze terug substantie geeft.

Misschien heb ik te lang gewacht aan mijn vitale lichaam de aandacht te schenken, die ik besteedde aan dit trieste “functionele lichaam” dat, met de leeftijd ook de waarschuwingen vermenigvuldigt: drink niet te veel, eet minder, pas op voor de trap, spaar je!

Ik zou er beter aan doen om zonder oponthoud mijn zoektocht naar een spoor zonder omwegen nieuw leven in te blazen en “Dat het leven me leidt waar het wil!” uitroepen.

Welke waarde heeft de speculatieve weddenschap van Pascal in vergelijking met de gok op het leven, zoveel concreter, moeilijker, opwindender?

De malaise van het ontdubbelde lichaam spoort me aan afstand te nemen van het gemechaniseerde lichaam, waarvan ik de frenetieke dolingen en de emotionele verwarring moeilijk verdraag. Stelt zich dan de vraag: hoe de heerschappij, door het machine-lichaam geüsurpeerd, teruggeven aan mijn vitale energie?

Ontwakend uit een droom, kwam het licht, met de vleugelslag van het mysterie, van een formulering: “Honger je functionele lichaam uit door je vitale lichaam te voeden.” Heel wat enigma zijn zwanger van hun antwoord, voor een verlossing op het juiste moment moeten ze kunnen rijpen. Ik heb daar uiteindelijk zin aan kunnen geven. Het komt erop aan mijn vitale uitbundigheid te voeden door ze te beschermen van de greep van het laborieuze, strijdende, sportieve, competitieve, geneeskundige lichaam. Dat lichaam, als een lastdier vastgeklonken aan de noodzaak, wordt beter verhinderd een punctie uit te voeren op mijn vitale kracht om er arbeidskracht van te maken. Ik moet ophouden om de raderen die me in de leegte doen draaien, te smeren met het zweet van de vermoeidheid en de angst. Het komt er uur na uur op aan mijn waakzaamheid te concentreren en mijn energie te wijden aan die begeerten van het leven die volledig vreemd zijn aan aaneenschakelingen, kleppen, cybernetische transmissies en ketens van oorzaak en van gevolg.

Tussen twijfel en ontredning, met het vreemde geweld van de onschuld, welt het oorspronkelijke beest in mij op. Het onttrekt zich uit mijn dierlijkheid met de bedoeling diens menswording waar te maken. Dit is een bedwelmende gewaarwording, een dronkenschap van de zinnen, een *hybris* die schaterlacht om de valstrik van de geest die de mens ontkent als dier, wegwijnt als menselijk wezen en wegteert in de verbanning uit zichzelf.

De geest is de negatie van het mentale want zij is de negatie van het lichaam als uitgewerkte verschijning van het levende. Het mentale ontspringt uit het leven dat klopt in het hart van de lichamelijke materie. De intellectuele gedachte is een mechaniserende gedachte, net goed genoeg om de armzalige realiteit die ze pretendeert te regeren, voort te brengen. Alleen de vrijheden van het leven zullen een einde maken aan het bedrog van de vrijheden van handel, van macht, van uitbuiting.

Het gemechaniseerde lichaam is het enige dat wordt herkend door de expert mechanici die tot taak hebben de machine te onderhouden om haar rendement te verbeteren. De maatschappij van de predatie produceert aan de lopende band promotoren van de efficiëntie die het bestaan gelijkstellen met eindeloos werken.

Al te lang afhankelijk van een systeem dat de drijfstangen en tandwielen van onze gewone gedragingen smeert, hebben we in weerwil van onszelf een geometrische voorstelling van het levende aangenomen. We zien onszelf meestal als een samenstelling van radertjes aangedreven door een eerste motor, een drijfjas of een transcendente computer, onder welke profane of heilige vorm dan ook – Natuur, Lot, Toeval of Voorzienigheid.

Aan de basis van de Geest vind je altijd de vinger van God. Of om het eleganter uit te drukken met Hölderlin: "Het pure intellect heeft nooit wat intelligent voortgebracht, noch de pure rede wat redelijks."

De meeste mannen en vrouwen zijn ongerust om te weten of ze goed of slecht "functioneren". Ze verstaan daaronder: zich in een staat van fysieke en psychologische gezondheid bevinden die hen in de meest diverse domeinen efficiëntie en rendement garandeert. Dergelijke bezorgdheden eisen een dermate angstvallige aandacht dat weinigen de tijd nemen om te overwegen dat het leven geen machine is. Het leven als een functioneel systeem beschouwen is net de bron van het kwaad.

Als ik door te stoppen met het grootste deel van mijn krachten in het dagelijkse werk te steken, en kies om ze ten dienste te stellen van mijn begeerten, dan bevoordeel ik het

energetische lichaam, het is mijn leven dat ik voed. Zoals het kind, geroepen om in mij herboren te worden, ben ik drager van dat menselijke bewustzijn waarvan soeverein zijn de echte wording betekent.

Van kindsbeen onderlegd in het beheersen van een lichaam herschappen om het labyrint van het bestaan en van de sociale jungle aan te pakken, zijn we prematuur oud geworden door die kinderlijkheid en wat ons daarvan in leven hield, af te leren. Maar er komt een ogenblik waarop, tussen de haperingen van het "lichaam van dienst", het lichaam van het leven opflakkert. Het volstaat soms dat een zonnestraal een norske blik, klaar om zich te sluiten, oplicht, om de begeerte naar wat afgeleerd werd, aan te vuren; zijn vitale lichaam terugvinden, er weer gewoon aan worden, erin wonen – zoals onze kindertijd zich erop toelegde vooraleer gedesensibiliseerd te raken, verstoten uit het nest, verbrijzeld tot het verval dat de leeftijd neerbuigt onder het gewicht van de aftakeling.

Het komt er voor het weer vitaal gemaakte lichaam niet op aan met het gemechaniseerde lichaam in concurrentie te treden. Het is beter het helemaal te absorberen, te verteren om het beetje bij beetje op te lossen in de verzachtende oppermacht van het levende.

Het voeden van het energetische lichaam gebeurt niet door het aanbieden van begeerten, plezier, vreugde en sereniteit dan wel door het tussen beide komen van de gevoelige intelligentie in het hart van het emotionele magma. Van zodra het bewustzijn mijn driften herkent in het eerste stadium van de alchemie van het ik, houden ze op een geïsoleerde, samengeperste en hoogst explosieve substantie te zijn. Ze ontsnappen aan de druk van het karakteriële pantser en vormen zo de *materia prima* die de alchemistische grootmeester zal louteren en transmuteren in vitale kracht. Dat betekent dat ik bij het bewust worden van mijn dierlijkheid, niet als wat onderdrukt en getemd moet worden maar als wat dient overstegen te worden, me bevrijdt van het hebben en het zijn open voor haar wording.

Is het niet aannemelijk dat de paleolithische beschavingen, waar de individuen van een uitstekende gezondheid genoten, de instinctieve neiging zich te verzorgen en dikwijls te genezen, onderzocht en vooruit geholpen hebben? Het heeft eeuwen geduurd vooraleer de geneeskunde zich echt met het lichaam ging bezig houden. Gedurende eeuwen genoot het lichaam van een dergelijk diskrediet dat het overgelaten werd aan de fataliteit van de mentale en fysieke teloorgang. Pas met de triomf van het kapitalisme en van de nieuwe technologieën wordt een interesse, zelfs een bezorgdheid voor de

lichamelijke werking waargenomen, voornamelijk vanuit een bezorgdheid voor efficiëntie, opbrengst en rentabiliteit. Vandaar ook de moeite om lange termijn overlevers te maken, al is het om hen over te leveren aan de verveling van een leven zonder vreugde, aanleiding tot zelfmoordpogingen. Hier bevindt zich, van in het begin, een fundamentele absurditeit die we bij aankomst terugvinden: het levende *individu (sujet)* wordt opzij geschoven ten voordele van het *voorwerp, object*, speelbal van de chemische en genetische maffia's. Het therapeutische geweld maakt deel uit van het oorlogsarsenaal van het handelsbestel.

Hoe langer ik het leven in mij beluister en me in resonantie breng met het leven dat rondom mij waart – de rivier, de bomen, de dieren, de lach van een kind, de gebaren van liefde en vriendschap, een glimp van de helderheid van een glimlach, hoe meer de gewaarwording me daagt dat in mij die omwenteling van het perspectief plaatsvindt waar ik zoveel over spreek en waar ik al zolang naar smacht. Het bondgenootschap met het universum van de begeerte en van het genot aanwakkeren, houdt de overlevingsmechanismen die mijn vitale energie opslokken, op een afstand.

Het gehumaniseerde vitale lichaam is het lichaam van de begeerte.

In de oude uitspraak “je mag alles want je moet niets”, vind ik vandaag een diepere zin: als de macht van de begeerte en haar gebiedende wil toeneemt, wordt de gedwongen taak genegeerd en overstegen door de drang naar het leven.

Het is een wankel evenwicht, de handelsmaatschappij willen vernietigen zonder de grondvesten te leggen van een voor alle levensvormen solidaire maatschappij. En ook, hoe kan ik me onttrekken aan de greep van het gemechaniseerde lichaam zonder eerst mijn vitale lichaam te versterken voor de overname? Had ik in 2009 de beschikking gehad over de nodige levenskracht om me die ongelukkige scheur in de quadriceps te besparen, dan was ik niet veroordeeld tot de geneesheren en de hel van de ziekenhuizen – en daarmee beschuldig ik noch mijn vriend arts, noch de uitzonderlijke chirurg die hij me aanbeval. Ik daag het ongeluk noch de dood uit, ik houd slechts koppig vol me aan de zijde van het leven te scharen en daarbij onderhoud ik de begeerte om ervan te genieten.

Vermoeidheid, ziekte, ouderdom zijn de producten van het gemechaniseerde lichaam. Het lichaam van het werk begrijpt geen andere tijd dan de vliedende tijd. Inzetten op de begeerte is toegang krijgen tot een tijdelijkheid die radicaal breekt met de woekerboekhouding.

Waarom zou ik toegeven aan de wissel van de vermoeidheid en de rust, van het werk en de vrije tijd, als ik, door momenten van genot te bevoordelen, over de vrijheid beschik om binnen bereik van de begeerte een leven te hebben dat geen verval kent omdat het zichzelf zonder ophoud vernieuwt?

Het lichaam heeft zich gedurende eeuwen vervolmaakt in een identificatie met een fysieke en psychologische machine. Gewagen zich ervan te ontdoen zonder voorzorgen is even ijdel als gevaarlijk. Wij zijn de verminkten. De krukken waar we van kindsbeen toe worden gedwongen, overtuigen ons van onze onmacht. We mogen die krukken pas weggooien als we weer leren gaan.

Ik smacht ernaar mijn creatieve autonomie te gebruiken om weer deel uit te maken van de menswording waartoe ik behoor.

Wie onder de ruwe bast van de oude boom het voedende sap voelt borrelen, weet tenminste waar de bron van de eeuwige jeugd zich bevindt.

De ouderdom is de vervaldatum, de afrekening van een bestaan waar de ogenblikken het haalden van de momenten. Erger nog: waar de momenten niet als dusdanig werden herkend maar werden geassimileerd met ogenblikken, sommige aangenamer dan andere, allen gebrandmerkt met het teken van het efemere en onderhevig aan de kronkelingen van het rad van het fortuin.

Niets veroudert meer op welke leeftijd ook, als wanneer men van zichzelf vervreemdt, zich verwijdert van de begeerte, zich bezig houdt met het verhogen aan *hebben* wat men verliest aan *zijn*. De tijd van het labyrint dat zijn meanders ontvouwt is noodzakelijkerwijs ook die van de vermoeidheid, de sleet, het verval.

De verschrikking van de ouderdom leest men in de blik van de anderen. Het afgrijzen er op een dag zo uit te zien, spoedt hen naar het schrikbarende verval. Het is al te laat wanneer ze zich, op de vlucht voor de revelatie van de tijd die hen ontvlucht, hals over kop in de labyrintische gangen van het arrivisme en het hedonisme storten. Aan hun voorhoofd de palmen van de seniliteit. De dood is niet zuinig met beloningen.

De ouderdom is een voorwerp, een ding waarvan de immobiliteit die van het kadaver vorm geeft. Men maakt van de ouderling een toegeeflijk en berustend slachtoffer, vastgeroest in het beeld dat hij ons opdient van een weifelend, voorzichtig, lafhartig lichaam. En dan! Die vermoeidheid treft alleen de waanzinnigen. Het werkritme dat hun hart en nieren brak, achtervolgt hen met een nostalgie waar de herinnering aan een verpulverd leven dierbaarder is dan het puin van dat leven dat nu hun heden versperd.

Weinigen roepen uit, het glas in de hand: “Kom, gelukkige luiheid, in de charmes van een leven dat zich niet haast en niet stopt, los ik de herinnering op aan een werkzaam verleden waar nu alle spijt van het lichaam wegrot.”

De ouderdom is geen heropflakking van de razernij, een karpersprong uit de vijver, worstelend met de doodsangsten van de agonie. Ze heeft voldoende tijd om bondgenootschappen aan te gaan met het levende, dat in zichzelf en de geliefden welt, de minnares, de vrienden, de vriendinnen, de dieren, altijd klaar je een feestje te bouwen.

Op een zogeheten gevorderde leeftijd – en waarvan het geklaag de vervaldatum dichterbij brengt -, past het alles opnieuw te leren, die onbedwingbare begeerte naar weten weer aan te wakkeren, de enige mogelijkheid het kind de vleugels van de kennis aan te reiken. Is het niet wanneer de ijzeren hand van de opvoeding haar vluchten breekt en vernedert tot het ambitieuze en gemene kruipen van het roofdier, dat de leeftijd haar boekhoudkantoor opent?

Opnieuw nadenken, handelen, wandelen, inbeelden, eten terwijl ik daarvan herstel – zoals het kunnen bewaren van het kind dat men in zich heeft – met versterkend luisteren naar het vitale lichaam, dat is wat me helpt bij het loslaten van dit oppervlakkige en gerimpelde lichaam, ten prooi aan het gesnuffel van therapeuten, aan de beten van de gang van zaken en aan een gewillig door de modernistische kindsheid ontwikkelde apartheid.

Kinderjaren, jeugd, maturiteit, ouderdom, elke leeftijd smacht naar een perfectie. Dit annuleert het cijfer van de jaren. Elke begeerte opent de deur voor een potentiële vernieuwing, voor een spel van resonanties waarvan begrepen is dat het leven er weergalmt.

Zich emanciperen van de predatorreflex. Naarmate het mentale gebruik van het bewustzijn het haalt op de afgescheiden gedachte, vindt en herontdekt het bewustzijn het vitale lichaam. Het plezier van het leven kent de wreedheid van de predator en het rijk van de kwellingen niet. Het louteren van dit plezier stimuleert de vitale energie en emancipeert ze van de mechanismen van het predatorlijf, van het lichaam aan de vleeshaken waar de dromen ontbinden in het donkere kamertje van het verleden waar ze gewurgd werden.

Als de macht der gewoonte me sombere of verwoestende gedachten indruppelt die in staat zijn mijn lichaam te verstoren, mijn humeur, mijn gebaren, mijn gedrag te

veranderen, waarom zou ik dan *a contrario* niet de macht hebben begeerten te formuleren die, na een lange doordringing, een vitaal proces kunnen bepalen zoals “de gedachte het orgaan bepaalt”?

Onderzoek naar het *placebo effect* heeft aangetoond dat het aanbieden van een product zonder enige medische werking, aan een patiënt die overtuigd is dat hij een voor zijn genezing onmisbaar geneesmiddel inneemt, in veel gevallen het therapeutisch beoogde resultaat bereikt. De overredingskracht van de patiënt, hier gestimuleerd door het bedrieglijk beeld van een weldoend geneesmiddel, doet uiteindelijk slechts beroep op de wijsheid van het lichaam, het eenvoudig aansporen tot genezen is voldoende om haar curatieve potentieel in gang te zetten. Bij het innemen van een lapmiddel dat het medische bedrog omzeilt, hernieuwt de patiënt onbewust contact met zijn energetische lichaam. Bij gebrek aan een directe toegang tot het bewustzijn van de levende materie van zijn wezen en zijn levensdrang, bereikt hij ze achteloos huppelend, uit fantasie.

De cirkel opent zich tot spiraal. Als het leven door het menselijke bewustzijn niet wordt geharmoniseerd, woekert het wild. Het plooit zich terug in zichzelf, bedeeft zichzelf grenzen toe met het verbod die te overschrijden. Het leven verpietert dan naar een stadium van simpel overleven, een ontwikkeling in een gesloten cirkel. Om het overleven toegang te geven tot zijn overstijgen, moet de cirkel doorbroken worden, het leven in wording moet zich ontrollen als een spiraal.

Het eeuwige terugkeren is een cirkel; het principe van de eeuwigheid is een spiraal, een cirkel die zich opent, maakt zijn eigen ruimtetijd. Analoog aan het DNZ.

Nietzsche geeft de aanbeveling elk ogenblik te beleven in de veronderstelling dat het, in de toekomst, identiek zal worden herbeleefd. Vandaar de aansporing er het beste van te maken, zodat het met dezelfde kwaliteit kan herhaald worden. In tegenstelling tot een circulaire en cyclische visie op de tijd, ben ik geneigd de ogenblikken om te vormen tot momenten, niet alleen voor mijn voldoening maar omdat het me de weg opent naar een zelf te leiden leven.

Ik hoed me voor het labyrintische denken, ik kan het niet volgen. Het heeft de gewoonte binnenwegen te nemen die ik niet ken. Het gebeurt dat de gedachte aan een ongeluk, aan een tegenslag, als de bliksem valt op de uitgestoken afleider. Ze volgt de gewone wegen van het emotionele langs opeenstapelingen van schuld, angst, haat, giftige twijfel. Ze kan ook, langs omkering en loutering, een hartstocht opwekken omdat een begeerte zich al langer ophield in een verborgen hoekje van het hart. (Genoteerd na een misstap op de trap terwijl de gedachte aan een mogelijke val mijn geest

doorkruiste. Van hetzelfde slag, X wordt plots misselijk, beseffend dat de vervaldatum voorbij is van wat iedereen zonder schadelijke gevolgen nuttigde. Nog een futiel voorbeeldje: mijn opvatting over koffie. Ik ben van oordeel dat die me 's ochtends opwekt en 's namiddags uit mijn slaap zal houden. Heel wat van mijn vrienden, die dit vooroordeel niet delen, hebben geenszins last van de effecten van de cafeïne.)

Het is niet de angst als emotionele reactie, opgeroepen door het gevaar waar men bang van is, men is bang van de gedachte aan de angst. Deze bewustwording, verre van de emotie te louteren, geeft zich over aan de geest die de predatorwoestheid in recht van toe-eigening, overstijgt.

Kan het karakterieel pantser, dat de stortvloed aan emoties samenbalt en controleert, afgeschud worden als we onze vitale kracht niet versterken, door ze toe te laten onze interne en externe evenwichten bij te sturen, door afstand te nemen van geneeswijzen die het lichaam herstellen zoals een garagist een wagen? En dan moet men nog in gedachte houden dat de individuele karakterstructuur de weerslag is van een maffioos sociaal systeem dat ons zowel beschermt als tot slaaf maakt. Niemand verandert zichzelf zonder de wereld te veranderen, niemand zal de wereld veranderen zonder zichzelf te veranderen.

De dwang omzeilen. Telkens ik op een verplichting bots, op een geprogrammeerde toekomst, op een ingebrekestelling, op een bedreiging, weiger ik de bevelen van het redelijke – juister, ik neem afstand van het minste gebod -, ik geef me over aan die kracht van de begeerte en aan het leven dat me meeneemt de verte in, ver van de benepen ruimte waar mijn lichaam en zijn omgeving vol dwang zitten. De bron waar ik mijn leven laaf met dezelfde materie waarmee het leven me laaft is uitsluitend die van de begeerte.

Vurig de wens uitdrukken “dat alleen het beste me overkomt” heeft op zijn minst een voordeel: het verkleint de tegenslagen, verkleint de bedreigingen, ontwapent de arrogantie, maakt de heersende vijandigheid belachelijk, mergelt de gevaren uit, door ze te ontheffen van hun gewicht in ongerustheid en slaagt er veelal in ze met een achteloos handgebaar weg te vegen.

Het lichaam dat open staat voor het pulseren van de vitale energie valt op geen enkele wijze te vergelijken met onze gedenatureerde dierlijkheid, noch met onze residuele woestheid, noch met het emotionele magma, waar natuur en denaturatie mekaar te lijf gaan in de arena van de opgestuwde passies.

De gevoelige intelligentie opent een wereld van resonanties. Inherent aan het vitale lichaam, komt de gevoelige intelligentie tot uiting via een effect van resonantie. Dat betekent dat de woorden en de begrippen ontsnappen aan de logica van de zuivere geest, waar ze ronddraaien in het besloten wereldje van de intellectualiteit – van de afgescheiden gedachte. Ze belichamen zich, ze zijn deel van het net van organisch bewustzijn, anders gezegd, van het mentale dat uitgezaaid is over de totaliteit van het lichaam. De gevoelige intelligentie is de klankkast van de schaarse gedachten, flarden van zwervende gedichten uit een tijdeloos cataclysm. Ze confronteert de dichter met de dagelijkse versnippering van een kudde natuurlijke driften en gedenatureerde passies. Het is van deze tweespalt dat hij de hoeder wordt.

Verbijsterd door de taal van de geest, hebben we zelden aandacht voor de taal van het lichaam, diffuus en precies tegelijk. Nochtans bereiken ons de berichten, die de gevoelige intelligentie tot zich neemt en ons aflevert, op elk ogenblik. Het bewustzijn loutert ze in de smeltkroes van de menselijke zinnen waar onze dierlijkheid overstegen wordt en het overleven transmuteert in leven. Meestal, bij gebrek aan waarneming, vervellen die woorden tot angstkreten. Het zich-niet-goed-voelen heeft, om bij de doven gehoor te vinden, slechts het gescheld en geschreeuw van de ziekte tot zijn beschikking.

Wat ik “assemblage punt” of “centrum van de aantrekkingskracht” noemde, vormt ook een veld van resonanties waar ik het gevoel heb dat de echo’s van een universeel leven hun stem verlenen aan het leven. Oorspronkelijk ging het om die poëtische en verwarde gedachten waarvan de resonanties rondwaren tussen slapen en waken. Beetje bij beetje werd deze slaapzone de klankkast waar ik duidelijker waarneem hoe subtiel de gevoelige intelligentie het juk van het intellect erodeert en breekt. Misschien openen zich op een dag, voorbij deze drempel, de deuren van het dromen.

Het verzamelen van de affecten op een plaats in het lichaam, de energetische haard, illustreert goed de overgang van de functie naar de resonantie, van het ogenblik naar het moment, van het gemechaniseerde lichaam naar het vitale lichaam. De idee van een assemblagepunt waar het bewustzijn de stemmen van het lichaam beluistert en probeert te beantwoorden, is een voorbeeld van een idee dat zich belichaamt, van een werkwoord dat vlees wordt.

Het is tijd om de materialiteit terug te vinden, die de denaturatie van zich heeft afgescheiden, door ze te overstijgen en gelijk te stellen met de tijdelijke macht, altijd

geneigd, zelfs met tegenzin, om zijn nest te delen met de godsdienst die er zonder bezwaren broedt.

De aantrekkingskracht van de macht als vorm van predatie maakt deel uit van de karakteriële blokkering en van het functionele lichaam. Om van deze lepra te genezen, zie ik slechts de verjongingsbron van het genot en zijn resonanties.

De natuur en de dialectiek van de begeerte

Niets lijkt me meer onontbeerlijk dan het verder verruimen van het bewustzijn van de begeerte: haar oorsprong, haar aard, haar omgeving, haar plaats in het existentiële labrynt en in de alchemie van het ik. Het vervangt de kritische analyse van de wereld niet, het centreert opnieuw, herstelt de relatie met het lichaam, verhindert net om als een ding te beschouwen wat “eerst en vooral” een persoon is. Dit om te vermijden dat de radicaliteit, zichzelf verheffend tot radicalisme, de spreekbuis wordt van de afgescheiden gedachte, van de ideologie.

Inherente belemmeringen. Alhoewel de mens van de begeerte onder de regel valt van de geëconomiseerde mens en er zich met moeite aan ontworstelt, is de menselijkheid waar hij fundamenteel naar verlangt, onverenigbaar met de wereld van de koopwaar.

De menselijke maatschappij sluit de wetten van de predatie uit, het zijn wetten waaraan een maatschappij van uitbuiting van natuur en mens gehoorzaamt. Geen enkel ethisch gebod zal voorafgaan aan de gedragsveranderingen. Geboren uit een verhouding met het leven, zullen onze aspiraties zich verstevigen in het bewustzijn dat onze creatieve macht – onze poëzie – aan het werk is in het hart van het wezen in wording.

De aard van de begeerte bepaalt de aard van haar vervulling. Het is onvermijdelijk dat schade berokkenen aan de begeerte ten nadele gaat van de begeerte en zijn aanstoker. De logica van de weerbots is een wet van de bezwering omdat de tovenaer zich vrijwillig opsluit in een web van bijgeloof waar het kwaad opzet gehoorzaamt aan het principe van “Wie slaat krijgt slaag”.

Alhoewel niet openlijk tot de tovenarij behorend, behoort de begeerte die kwijlt van de angst, het schuldgevoel, de haat, de wil te verleiden, te onderdrukken, te ketenen, tot een terrein dat uitgesloten is van de vrijgevigheid van het levende en van het geluk dat dit verschaft.

De begeerte van een gemechaniseerd lichaam kent slechts functionele vervullingen. De ziekelijke begeerte is daarom niet minder efficiënt. Vurig begeren naar macht, voordeel,

promotie, toeëigening van een mens of een ding kunnen tot resultaat leiden. De manier van doen “werkt”, zonder te moeten terug vallen op het arsenaal van de hekserij en de bezweringen. Maar al wat functioneel is, loopt vast. Na afloop triomfeert slechts het ongenoegen opgewekt door de mechanische onderdrukking van het levende. Dergelijke voltooiingen behalen de perfectie van een goed lopende machine, niets meer. De gratie van de verhoopte realisatie ebt weg, distorsie achterlatend, vastgenageld aan het rad van het ongeluk. Niet, zoals de mystici denken, “het leven dat zich wreekt” wel het gewone lot van de machine om te verslijten en onklaar te raken.

Ik waak erover dat mijn begeerte de vlucht neemt uit het nest waar het natuurlijkerwijs ontlook: de levendigheid van mijn lichaam en van de aarde. Een onuitputbare bron laaft haar standvastigheid. Mijn begeerte geeft niet om het resultaat. Het *is* zonder zich te bekommeren te *hebben*.

Tegen het hedonisme. Ik onderwaardeer de vraag niet van een lichaam dat genoeg neemt met kleine attenties: een sterke koffie, een verzachtend geutje melk, brood, boter, confituur, kaas, charcuterie, Mozart, Vivaldi, Boccherini, Gluck, de warmte van het houtvuur of van een zonnestraal, een kus van de geliefde, het glinsterend oog van een vriend? Ik kan er echter niet tegen dat de voorliefde voor het voorbijgaande het geluk van een moment vergiftigt onder het mom het te vieren. Ik wil niet dat de schaduwen van de dood het gefonkel van mijn wijn verduisteren. De genster van het leven die mijn gulzige blik verheldert, volstaat om de as te verspreiden van de genoegens die zich beperken tot plezier dat vergaat terwijl het opbrandt. De geest van de agonie is altijd slecht gezelschap.

De onverenigbaarheid van de begeerte en het hebben. Geld stelt een complex probleem. Het is niet in overeenstemming te brengen met de kosteloosheid van de begeerte, met de vrijgevigheid van het leven. De walging die er voor mij van uitgaat, wordt ten top gedreven omdat ik er wel moet mee omgaan, zelfs al stel ik alles in het werk om een maatschappij te vestigen die er het gebruik van bant. Men betaalt om te eten, om te slapen, om zich te verplaatsen. Kan de begeerte gebouwd op het ontbreken van geld er toe overgaan om gunsten te verzoeken? Ik denk hierbij niet aan het belachelijke idee een lottowinst af te smeken, te bidden voor de goede afloop van een zaak of voor een loonsverhoging.

Ik verwijs, bijvoorbeeld, naar een speciaal geval. Het gebeurt dat een galant of vriendschappelijk rendez-vous aanleiding geeft tot het betalen van een trein- of vliegtuigticket voor een ver land. In dit soort omstandigheden ben ik ertoe gekomen mijn

aandacht te vestigen op de verwachte samenkomst, niet op de prijs van het ticket en de reiskosten. Ik heb gemerkt dat – behandeld als onbenullige details, gemarginaliseerd als het ware door hun gebrek aan belang in vergelijking met de begeerte – hoe dwingender de passie, hoe gemakkelijker de verplaatsingskosten worden geregeld. Hier is geen sprake van magie, van mysterie. Pertinent zoals die obsederende wens is, geef ik om niets anders; en die lichtheid, die kommerloosheid veegt in een handomdraai de strenge orde van noeste gewoonten van tafel, de orde die gewoonlijk gebaseerd is op de absolute voorrang van het geld. Er vindt een ommekeer plaats die zowel de verliefde begeerte van het leven als het leven van de verliefde begeerte op de voorgrond zet. Zodanig zelfs dat het bijkomstige er me bovenop wordt gegeven. De vraag in termen van efficiëntie of de wens om mijn vrienden in geldnood te helpen, met het geld dat me, ik weet niet hoe, plots ten deel zou vallen, loopt het risico zich teniet te doen terwijl alleen het plezier al van het geven een oproep voortstuwt, weerkaatst naar de vier windstreken. Hoe geheimzinnig dit verschijnsel me ook moge lijken, ik ben ervan overtuigd dat het leven me geeft wat ik het geef en dat de resonanties van het *zijn* me vrijstellen van de berekeningen van het *hebben*. Vergis u niet: het is geen recept, het is een intentie die zich sinds lang cultiveert.

De berekening en de strategie gaan in tegen de begeerte en haar zoektocht naar voldoening. Ze negeren haar *de facto* omdat ze uit een realiteit komen die niet overeenstemt met haar universum.

Er gaapt een kloof tussen het wachten op een verhoopt resultaat en de formulering van de begeerte, onverzadigbaar herhaald door mijn interne monoloog. Ten gevolge van dat aandringen, ontdoet het propos zich van zijn zin, zoals een vervelling, krijgt het toegang tot het universum van resonanties die me omgeven en mijn geheime partities componeren. Het zal me te beurt vallen, als per vergissing, versterkt door een autonomie uit onheuglijke tijden. Hoe paradoxaal ook, het is als gevolg van de vergetelheid die zich er meester van maakte, dat het voor mijn deur, geopend door mijn alwetend onderbewustzijn, zal liggen.

Er is geen slechter weg om zijn begeerten te bereiken dan zich een doel te stellen en in te zetten op de middelen om er te geraken. Het leven beantwoordt de ware hartstochten. Hun roes heeft voldoende aan zichzelf.

Het is aan de begeerte erover te waken dat die vervoering niet overgaat noch in de gelukzaligheid – waar ze zal vastlopen, aangrijpingspunten geven aan het narcisisme, overgaan naar de megalomanie – noch in overmatige passie, veroordeeld zich een

nieuw evenwicht te zoeken piekerend van overmaat. Ligt er in de uitbarsting van ziekelijke gedachten die me plots overrompelen een voorteken, een waarschuwing tegen het risico op een denaturatie van de begeerte?

De begeerte die genoeg neemt met het aftasten van de afgronden – door psychoanalyse, drugs, hallucinaties of onder invloed – stelt zich bloot slechts een passief bewustzijn te zijn, te toegankelijk voor het verval van de arrogantie en het prestige. Contemplatie van het algemene en het bijzondere scherpt het oordeel aan en valoriseert het. Nochtans wordt de door het leven steeds hernieuwde greep die het menselijke bewustzijn uitoefent op de wereld en op zichzelf, meestal afgeslankt en verduistert door het oordeel.

Ik vind plezier noch weerzin onder te duiken in mijn emotionele afgronden om de monsters die zich in mij weren te “kennen”. Ik geef de voorkeur, zoals Orpheus, de zangen te vinden waarvan de poëtische kracht – het projectiepoeder van de alchemisten – de duistere figuren van de Styx en van mijn emotionele Erebus sust.

Het gebed is een valstrik. Wie bidt moet weten wie gebeden wordt. De meeste mannen, vrouwen, kinderen geven zich over aan het gebed, ofwel openlijk, met een godsdienst als uitvlucht, ofwel heimelijk, zoals de atheïsten die hopen de dobbelstenen die het Toeval of het Lot hen toewerpt, in hun voordeel te laden. Maar, profaan of heilig, de smeekbeden zijn gericht tot dove Goden.

Het leven kent geen kniebuigingen. Begaat men niet een eerste vergissing door zich tot een vreemde entiteit te wenden als het erop aankomt de ware kracht die we bezitten op te wekken? De tweede dwaling is te verzoeken, te bedelen. Het gaat er niet om de smekende hand uit te steken maar met open armen de scheppende rijkdom te ontvangen die het leven ons brengt. Je smeekt niet om wat gegeven is.

Wat zegt het gebed? “Voldoe aan mijn wensen, want ik buig voor jou en herken je almacht.” Opoffering, gehoorzaamheid, marchanderen, hypocriete rituelen van geven en nemen, niets beter dan de verscheuringen van de klauwen van het gesjacher om de begeerten op de vlucht te jagen!

Als ik mijn begeerten bezing, dan bid noch smek ik. Evenmin in de eis, de verwaandheid, de arrogantie. Ik kras een groef, ik graaf met de griffel van het bewustzijn een spoor van resonanties die, zich verspreidend in mij en in de wereld, me het gepieker overbodig maken. Mijn berichten gaan van de rivier naar de oceaan die ze

meeneemt in haar golven, vredig en woest. Niets gaat verloren van golfslag tot golfslag en alles wordt herboren.

Besluiten “ik wil geen moeilijkheden, geen dwang, geen bedreigingen, geen tegenslagen” is een valstrik. In de overtuiging dat het leven geneigd is me haar gunsten te schenken, voorvoel ik in haar de potentiële rijkdom van mijn wording. Zij is, door mijn gedrag te bevrijden van het denaturerende karakteriële pantser, de kans te *zijn*, waaraan ik gehecht ben. Waarom zou ik terugvallen in de angst met de bezwering: “Gelieve me te wapenen tegen het ongeluk, me te beschermen tegen ziekte en tegenslag?” Het verbond met het leven is geen akte van geloof, het is de verloskunde van de alchemist aan zijn fornuizen.

De mystieke verlichting lost het menselijke wezen op in een buitenaards, zins begoocheld wezen. Het bliksemend contact als ik het leven raak en geraakt wordt door het leven is een gelijkaardige beleving, maar waarvan de uitwerking in omgekeerde richting loopt. De lichtboog die aan beide polen – de ontvanger en de zender – ontspringt, verblindt me dusdanig met zijn helderheid dat ik, verre van te verdwalen, naar die bron geleid wordt die mijn dorst zal laven. In die verblindheid ontwaakt mijn luciditeit. Ze gidst me naar het plezier die de kleine goestingen van de noodzaak zal voldoen bij het openen van het manna van de mogelijke werelden.

Zich overgeven aan de autocreatieve beweging van het levende is geen sinecure. Een handeling moet herhaald worden alvorens de moeite die ze vergt tot een verlichtende gratie toegang geeft; alvorens mijn levendigheid danst met de behendigheid en de vluchtigheid van die kat van Cheshire.

Hoe kan het menselijke bewustzijn ooit in staat zijn de natuur te verbeteren als ze niet uit de natuur zelf komt? Als ze niet het borrelende bewustzijn is, elk ogenblik, van het bewustzijn van het levende?

Ik probeer te *zijn*, in de constante begeerte van wat ik vurig wens te worden.

Het ogenblik en het moment.

Elke theorie is het product van een tijdvak. Het begrip “*struggle for life*”, dat “gevecht voor het overleven”, de ruggengraat van *Over het ontstaan van soorten*, van Darwin, loopt – niet per toeval – samen met de notie van concurrentie, door de bloei van de kapitalistische productiewijze opgericht tot motor van de vooruitgang. De economische rivaliteit is vanzelfsprekend geen vernieuwing. Nieuw is de belichting, in de 19de eeuw, van de noodzakelijke rol van de concurrentie in de triomf van de industrie, die

Prometheus rehabiliteert, de materiële macht van de aardse mens aantoon, de godsdienstige nevels verdrijft die zijn genie bedwelmden. Van de onderdrukkende goddelijke voogdij verlost, bevrijdt de liberale ideologie de ontzaglijke mogelijkheden van de mens die vastberaden genoeg is om trots alleen te speculeren op zijn ondernemerschap. Het dynamisme van de industriemagnaat wordt door het liberalisme vergeleken met een gevecht voor de vrijheid.

De vraag stelt zich vandaag als volgt: welke zedelijke omwenteling is verantwoordelijk voor het betwijfelen van het traditionele tijdsconcept? In welke spiegel, en voorbij welke spiegel verschijnt haar reflectie?

Het lijkt er inderdaad op dat het lineaire karakter van het tijdelijke, van het verleden naar het heden en van het heden naar de toekomst, niet meer op overeenstemming kan rekenen bij de fysici. De idee krijgt nu de overhand, van een ruimtetijd waar verleden, heden en toekomst een nevel vormen die beheerst wordt door het principe van de entropie, die wil dat de oorspronkelijke orde zich ontwikkelt en daarbij de wanorde genereert. Mijn onwetendheid op dit gebied, verhindert niet op te merken, ten eerste, dat de economische en sociale chaos vandaag antwoord geeft op een kapitalistische wil om een orde op te leggen waar het ogenblikkelijke monetaire winstbejag als een cataclysm het oude productieve dynamisme opvolgt.

Ten tweede: het in vraag stellen van de lineaire tijd, van de vliedende tijd, ten voordele van een gecondenseerde tijd, van een chaotische ruimtetijd waar een bijzondere organisatie wordt getest, ontsnapt niet aan een mechanische zienswijze.

Bovendien, afgezien van de paradox die een reiziger in de ruimtetijd verbiedt het verleden te betreden om het te veranderen (daarbij het risico lopend een voorouder te doden en zijn eigen geboorte onmogelijk te maken) en afgezien van een dialectiek van de orde en de chaos, voelen de fysici zich kiplekker. Ze botsen inderdaad op een onbekende, en die onbekende is net hun eigen subjectiviteit, een paradigma dat het wetenschappelijk voorwerp gehouden is te negeren. Ze hebben het uitvoerig en heel pertinent over de verhouding van de tijd en de zwaartekracht, maar het bestaan – in een analoge verhouding als tussen microkosmos en macrokosmos – van een aantrekkingskracht waar het lichaam van elk individu aan onderhevig is, is een feit dat ze niet kunnen begrijpen. Geen enkele wetenschap heeft het tot nu toe aangedurfd onder ogen te zien dat het mogelijk is dat de begeerte, afkomstig uit het impulsieve leven, een menselijk bewustzijn ontwikkelt dat in staat is tussenbeide te komen in de nevel van het lichaam en zijn toekomst te beïnvloeden.

Ik ben ervan overtuigd dat de fysici het belang van hun eigen vitale sterrenstelsel wel aanvoelden maar dat ze het *onderwerp* niet durven onderzoeken of zelfs bespreken. Dat ze Isaac Newton niet vergeten, een figuur vol arrogantie en medelijden, die onder de kracht van zijn denken een emotionele complexiteit verschulde waarin zijn fascinatie voor de alchemie een niet te onderschatten rol speelde.

De heersende tijd, de tijd die ons bezit terwijl hij ons leven afneemt, is de tijd van het existentiële labyrint, van het gemechaniseerde lichaam, van de economie die het leven aaneenrijgt met de vlijmscherpe klauwen van de vermoeidheid, de sleet, de aftakeling, de veroudering, de dood.

Het ogenblik breekt aan en gaat voorbij met de genadeslag van het efemere. De enige verloren tijd is de tijd die me verliest en die ik verlies, omdat ik niet bij machte was ze te grijpen. De blik uitgewisseld met een vrouw die nooit mijn minnares zal zijn, omdat ik ze niet heb tegengehouden – ik heb toegestaan dat ze zich verwijderd in het verleden. Als ik daarentegen het ogenblik stil zet, als zich dank zij de onschuldige gebaren van een maaltijd, een commensaliteit vormt, een warme gastvrijheid waar de vriendschap zich goed voelt, als ik uit de ogenschouw van het landschap een schoonheid puur die me plots overvalt, als ik een wijn proef en me laat overwelden, niet alleen door de smaken maar ook door de goesting er het genot van te delen, dan haal ik uit een ogenblik een diep plezier, een levensvreugde, dan maak ik er een moment van.

Het ogenblik is een punt op een verlopende tijdslijn, het moment is een stilstaan bij begeerte, een gecondenseerde tijd, een uitstulping die de lineaire tijd rond zichzelf knoopt en zijn vlucht vooruit onderbreekt en een zone creëert waar de gewone opeenvolging van het verleden, het heden, de toekomst, niet meer geldt.

De tijd van het verloop is functie van de ruimte beheerd door de economie. Haar noodzakelijkheid “werkt”, maar heeft, zoals een bezwering, alleen effect voor wie er in gelooft. De bezwering van de lineaire tijd geniet, helaas, van een ruime consensus. Is die niets anders dan één van die ontelbare reflexen, aangekweekt door conditionering, die de comfortabele notie van de normaliteit bevestigen?

De tijd van de sleet, van de afgang, van de dood, is een door de geest ingesijpeld gif. Een venijn geproduceerd door de tirannie van het werk en de denaturatie van het levende. En deze denaturatie heeft ook zijn invloed op de dood als biologisch fenomeen. In de natuurlijke orde van het leven hoeft de dood slechts te antwoorden op de roep van een leven dermate gevuld met voldane begeerten dat het niets anders wenst dan een weldoende rust. Maar wie kan met gemak verzuchten: “Ach mijn leven,

ik heb ruimschoots genoten van je machtige heerschappij, laat me inslapen in de sluimer van de aarde”?

Elke dood is artificieel en voortijdig. Zij is de som van de ogenblikken die aan het leven onvreemd zijn, aan het dagelijks bestaan ontrukkt door de frenetieke ijdelheid. Men sterft meestal omdat men niet genoeg heeft geleefd.

Om van een ogenblik een moment te maken, volstaat een samenloop van die pleziertjes en van die vluchtige geneugten, verspreid over ons dagelijks bestaan: vieren van de vriendschap, blik van de liefde, genster van de creatie, muzikale harmonie, genot, verlichting van de schoonheid, poëtische aanpak van de wereld, verrukking van de gevoelens, ontroerend landschap, zonderling licht, fascinerende lectuur. Door gewoon te worden onze plotse verrukkingen te minachten, te misprijzen, raadt de geest van de ernst ons af het ogenblik te overstijgen en aan het moment de aandacht te besteden die het veelvoudige hart dat ons bewoont, opwekt bij het uitzwermen van zijn resonanties.

Elk moment is de aanzet voor het overstijgen van de tijd die wegglijdt.

Het besef van het moment zet het belichamen van de begeerte in gang. De vitale energie maakt er zich meester van, neemt ze over. Het besef van mijn levenspuls zorgt er beetje bij beetje voor dat het leven me leidt en in zijn zog mijn dierbaarste wensen meeneemt. Het verwoorden van de begeerte is slechts een gewoonte – een oefening van de afgescheiden gedachte – als ze niet onophoudelijk het verbond met de levenspuls in mij aanwakkert, als mijn begeerte niet gericht is op het soelaas van mijn wil te leven. Het moment groeit als moment van het leven, het adopteert er de “andere” tijd van, het is een creatie van een andere tijd. Zijn ruimte wordt dan dat zwaartepunt van het lichaam dat ik graag vergelijk met een centrum dat de resonanties uitzendt die ik in mij draag en die de resonanties ontvangt die de grote woonst van het universum in zich draagt.

Voor de lineaire tijd is het moment een cyclische vorm, op zichzelf draaiend, zoals het rad van het fortuin onophoudelijk de fatale opeenvolging van ogenblikken afritst. Op die manier versterkt de efemere tijd zijn greep op het moment, de ontwikkeling ervan wordt verhinderd en gedenatureerd, tenzij de tussenkomst van een levende reactie de bezwering doorbreekt.

De begeerte loopt niet rond in gesloten kringetjes, tenzij vastgeklonken aan de vernietigende opeenvolging van onderdrukking en uitspatting. De begeerte opent op

zichzelf en uit zichzelf. De spiraal is de meest geschikte vorm voor zijn uitbreiding. Het is ook die van het leven.

Vertaalt die spiraalsgewijze evolutie niet het best onze verzuchting naar de oppermacht van het leven, naar die volheid van het bestaan waarvan ons meest intense geluk slechts een verre aanpak is? Het is ook de torsie die gelijktijdig de gesloten werelden van ons karakterieel pantser en die van een wereld waar het leven, verstikt ten gevolge van het plooien, in zichzelf verkrimpt.

Niets heeft een heilzamere werking tegen de verwarring dan het onophoudelijk aanwakkeren van de bekoring van de door de levenslust in elk van ons aangespoorde genot. Met behulp van de kleine geneugten doe ik beroep op haar macht, zodat ze in mij de wegen van de reïncarnatie terugvindt, zodat ze haar natuurlijke hechting herontdekt. Want elke gedachte komt uit het lichaam en heeft de roeping er terug te keren. Me voor het leven open stellen maakt dat het leven zich opent voor mij. Het is mijn tijdverdrijf op elk tijdstip dat de tijd ontknoopt.

In mijn arcana initieer ik mij die levenswil tegemoet te komen, af te dalen tot de plaats, tot de tijd dat ze mij tot haar verheft. En met de vurigheid van een *geleerde onwetendheid* vlei ik me in haar aanwezigheid. Ik voel in de onmetelijkheid die haar eigen is en die in mij werkzaam is, dat ze me overtuigt door mij te handelen. Is dit niet de manier die ons zal bevrijden van de godsdienst, van de religieuze geest van de atheïsten, van de vloek die ons aan de hemel der ideeën ketent?

De begeerte smeedt een tijd die geen tijd kan teniet doen.

De tijd die ons wordt ontstolen is een diefstal, de opgelegde tijd een verkrachting. Laat het menselijke bewustzijn wakker worden en het ogenblik zal ermee ophouden ons mee te sleuren naar waar we niet zijn. De wil te leven is een natuurlijke thuishaven. Het moment verdrijft de vleeshaken van de frenesie, van de rentabiliteit van de gebaren. Ze oefent een moratorium uit – alvorens liquidatie – op de gediensstige orde waar de ogenblikken het ritme bepalen van de macabere dans van zij die berusten.

Het moment is een staat van genot en van bewustzijn. Het gebruikt de tijd van de begeerte tegen de afmattende vlucht van de tijd. Het opent voor de macht van het leven een uitverkoren territorium waar mijn begeerten zich veilig voelen in hun intentie tot groeien en uitbreiden.

Het ogenblik is slechts een radertje. Er zijn geen momenten van ongeluk, van rouw, van depressie, van dood, in het ongeluk zijn het slechts de ogenblikken die ons aan stukken rijten, ons vermorzelen, ons verspreiden voor de onzure wind van wat niet leeft.

Het ogenblik wijkt nooit van de zijde van haar beide cipiers, de angst en de schuld.

Volstaat het moment van een plezier, van een passie, van een opwelling van affectie om de gevangenis van de ogenblikken te doorbreken? Ja, als het bewustzijn het zich aantrekt en versterkt, zo niet zullen de heersende tijdelijkheid en de wet van het efemere de gewone tirannie van de tijd die loopt en niet stopt, herstellen.

In de overgang tussen ogenblik en moment tekent zich een weg af. Het is aan ons die te ontdekken. Op die manier wordt een mutatie op gang gebracht die het gemechaniseerde lichaam zal vervangen en het te lang veronachtzaamde, vitale lichaam haar kracht terug zal geven. De intellectuele intelligentie, waarvan de rit verstrikt raakt in de teugels van de hiërarchie die haar leiden, wordt gemakkelijk uit het zadel gelicht door de gevoelige intelligentie.

De euforie waarin de liefde, de vriendschap, de drank, de ontmoeting, het genot me dompelt, volstaat niet op zichzelf. Ik wil dat de inherente tijdeloosheid van het moment het focale punt bereikt waarin het verleden, het heden en de toekomst worden overstegen. Het plezier hervalt in het radarwerk van het ogenblik als het zich niet bevrijdt van de angst morgen een toontje lager te zingen, van de schrik zich niet te herbeleven. Toegeven aan het efemere is zich wijden aan het onvermijdbare, aan het lot, aan de dood. Het moment verliest zijn zin als het geen deel is van de af te werken bestemming.

Afkomstig van de vitale puls, van de begeerte, van het verlangen, vormt het moment in het verloop van de vliedende tijd een lus die de stipte en mechanische opeenvolging van ogenblikken oprolt en bedot. Dat de lineaire tijd zijn loop herneemt zodra ik toegeef aan de verplichtingen van het overleven, is niet belangrijk. Het belang zit in het besef van twee gekoppelde acties: de ene stelt de momenten in staat het totalitarisme van de lineaire tijd te doorbreken, de andere geeft me de mogelijkheid ze te bevoordelen en ze te vermenigvuldigen. Zoals ik dagelijks ondervind, hoe meer ik me openstel voor de geneugten van het leven, hoe meer het leven zich in mij opent.

In de gangen van het labyrint waar de frenesie van de verplichtingen me verwart en verdwaalt, biedt het moment me een kompas. Ze gidst me naar een plaats met een andere tijd waar de begeerten een schijnsel van eeuwigheid hebben.

Het ogenblik is even repetitief en uitwisselbaar als de verveling. Het moment is uniek en niet te vergelijken. Wanneer het liefdevolle paren haar niet te evenaren poëzie verliest, wordt ze weer een ogenblik, ze hoort dan bij de kwantificeerbare en mechanische handelingen.

Het moment staat open voor de rijkdom van het zijn, het leven opent zich plots voor de onmetelijkheid van de niet ontdekte gebieden. Welke angst, steeds herhaald, ontraadt ons ze te doorkruisen en te begrijpen dat leven het enige en echte avontuur is?

Het uitwerken van een moment wordt niet bereikt door een geleerde berekening of door het subtiel bespelen van de sfeer. Het slaat telkens weer op de tegenstelling tussen leven en overleven: het plezier van de een en de ander mogen dan hun gelijkenissen hebben, ze verschillen radicaal van inhoud en van zin. Het genot van het ogenblik is vluchtig, als een onhandige dief die zijn goed verliest in het kerkhof van de tijd.

Het moment is een hergeboorte. Hoe bescheiden ook, het voedt de droom van de totale mens waarvan anderen gewag maken: Leonardo, Montaigne, Rabelais, Marx, Hölderlin, Fourier.

Als de gratie van een moment van geluk ons te beurt valt, is dat dan niet omdat we het, bewust of niet, innig gewenst hebben? Want elke gratie is de bekroning van een moeite. In de zekerheid dat een tegengestelde houding het onheil, de val, het ongeluk bevoordeelt, waak ik erover de momenten van geluk te versterken in plaats van uit inertie toe te geven aan die traditie van de tegenslag die niet zal nalaten me ongeluk te brengen.

De pessimist verwacht het ergste en dat heeft dan ook alle kans zich aan te bieden, de optimist verwacht het beste, of het nu komt of niet. Ze hebben gemeen dat ze zich passief overgeven aan de decreten van een niet te doorgronden lot. Beiden knielen ze voor de orde der dingen die hen als voorwerpen behandelt.

De aaneenschakeling van ogenblikken, die ons haar beperkingen oplegt, speelt in op de zogeheten aangeboren zwakte van de mens en het efemere karakter van zijn ondernemingen. Het versje "Alles gaat voorbij, alles gaat tegensteken, alles gaat kapot" mag ons dan tot kotsen toe door de strot geramd zijn, vroeg of laat opent er een barst in de tijd die ons tot het besef brengt dat het veranderen van een ogenblik in een moment de poëtische openingshandeling is van een mogelijks andere wereld.

Het ogenblik is kwantitatief, het moment kwalitatief.

Voorbij de pauze en het glas van de troost dat de moe getergde arbeider zich gunt om zich op te krikken vooraleer terug te keren naar de armoe, bestaat er een wil om niet te hervallen in de tandwielen van de voortdurende sleet. Als de vermoeidheid opduikt, kies ik een muziek naar mijn hart, een goede wijn, een plezant boek, ik roep mijmeringen op van zoete liefdesmomenten, maar bovenal, versterk ik mijn band met een leven dat ik het voorrecht toeken – ongelooflijk, onzinnig en buiten kijf - eeuwig te zijn. Ik verbrand het ogenblik in een moment van oneindigheid. Het moment is het vuur van een vreugde die niet uitdooft.

Een ogenblik in een moment veranderen, is het aanscherpen van het bewustzijn aan de hand van een alchemisch proces waarvan het leven het voorrecht heeft het in ons tot uiting te brengen. Daar kantelt het functionele lichaam naar het vitale lichaam, het overleven in het leven.

Het moment van de vitale puls, de begeerte, de zin, maken een knoop in de draad van de tijd die vliedt in het mechanische aaneenrijgen van ogenblikken. In de doolhof van het labyrint verlicht het moment het bestaan met zijn bewustzijn van een andere tijdelijkheid, het stelt in staat te ontsnappen aan de tweedelige logica die elk ogenblik opdringt aan het existentiële dwalen: moet ik deze richting op of die andere, toegeven aan de noodzaak of afslaan naar de revolte, macht of list kiezen, tijd winnen of voluit gaan? Het moment is noch vooruitgang noch teruggang, het is de perceptie van een vitaal centrum, het is “verbonden” met de levende en aardse realiteit. Het zwaartepunt waarmee ik me verbind, ontnemt zo zijn betekenis aan dat werk- en oorlogstuig, die dubbelbladige bijl, de labrys, waarvan “labyrint” afgeleid is.

Vanaf het ogenblik dat ik beroep doende op de begeerte, een moment maak (hoe vluchtig ook), vervoeg ik die alchemie van het ik, dring ik door in het gebied van een andere wereld. Ik ben niet meer in de verlopende tijd noch in de opeenvolging van gesloten ruimten die de doolhof uitmaken van mijn gewone dag. Het moment is een ontsnapping uit het labyrint.

Met de eenvoudige herinnering aan een moment snuif ik de open lucht, schud ik de begrenzing van de ogenblikken af. De gedachte die zich opent voor het genot roept ander genot. De begeerte die me aangrijpt om, met wat zich aandient andere momenten te maken, is al een alchemische gedachte. Het moment is de openingsacte et het meest rudimentaire element van de bouw van een situatie, van een transmutatie.

De overgang van een ogenblik naar een moment overstijgt in de beleving van de intensiteit de eenvoudige transformatie van een plezier. Zij geeft het bewustzijn de

macht in mij het wezen van begeerte, dat de zelfverbanning opheft, de overhand te geven.

Het ogenblik is voor het moment een vertrekpunt dat ik tezelfdertijd gelijkstel met een verzamelhaard, een zwaartepunt, een punt van ontvangen en uitzenden van de resonanties van het lichaam en van de wereld en aan de *materia prima*, die fysiologische, psychologische, emotionele, cellulaire draaikolk die een obscuur bewustzijn dat zijn licht zoekt, uitwasemt. Dit specifiek menselijke bewustzijn is de rijkdom van het zijn, ze stelt het leven in staat te heersen, zonder in zelfvernietigende proliferatie te vallen.

De onvoorziene overgang van het ogenblik in moment komt veel voor. Als een woord, een beeld, een gebaar, een parfum, een herinnering mijn gevoeligheid opwekken en me plots de deuren van een andere wereld openen, is het dan niet omdat in mij een gevoelige intelligentie op de loer ligt, die de geschikte gebeurtenis afwacht om zich te vertonen, om het woord te nemen dat zo vaak door de intellectuele intelligentie wordt aangeslagen? "Hij zit op de maan", zegt de volksuitdrukking, en inderdaad, ik ben in dat ergens anders dat mijn verborgen realiteit is. Die momenten, spontaan opborrelend, zijn het rudimentair antwoord van een inspiratie die hen wenst te maken, te ontwikkelen, de grootste aandacht te schenken; want het is niet zonder verdriet dat men ze verlaat om terug te vallen in de monotonie van de ogenblikken en de verveling te vergaren van de tijd die wegvlucht.

Het moment is een impulsieve dronkenschap. De *hubris*, de niet te onderdrukken woestheid, ontmoet er het bewustzijn dat haar mens maakt. Het moment is dan ook het punt waarop het bewustzijn indringt in de transmutatie van het ik.

Uit de diepte van de bedwelming nadert het ogenblik en twijfelt het moment dat zich soms verbergt.

In de dronkenschap van het leven poogt het moment de stortvloed van onze natuurlijke dierlijkheid, de vermenigvuldiging van tegenstrijdige emoties te harmoniseren. Het ogenblik volstaat niet. Het klampt zich vast aan de verloren tijd. Alleen het moment opent op de transmutatie van het magma dat in ons gromt.

Ik span me in de ruimte en de tijd waar het wezen van begeerte in mij om verzoekt, uit te breiden. Het betreft een energie die zich zonder oponthoud vernieuwt, in tegenstelling tot de energie opgevreten door de zogeheten noodzaak, besteed aan wat

niet het leven is, maar haar inversie. De efficiëntie is een hymne aan de glorie van het werk dat ons te gronde richt.

Een initiatieke ervaring: de alchemie van het ik

Het biologische getij dat mijn vitale energie beheerst, behoort tot het natuurlijke ritme van systole en diastole. Er bewust van worden is meestal voldoende om me gerust te stellen. Ik doe hier niets anders dan het nauwer vatten van een populaire vaststelling: “Er zijn dagen met en er zijn dagen zonder.” Ik weet dat in het lagere intergetijdengebied van mijn vitaliteit mijn aandacht moet toenemen, mijn gebaren zich matigen, mijn emoties zich laten paaien, mijn receptiviteit zich toespitst op de stemmen van het lichaam (de maag is gevoeliger voor overdaad, de longen hebben een nieuwe adem nodig, een tochtje doet me niezen, de erotische begeerte tempert zijn eisen, de vrees voor een misstap doet me struikelen).

Ik maak een duidelijk onderscheid tussen die bioritmen en het emotioneel gewoel dat het vredige heen-en-weer van een cyclus die even natuurlijk is als de opeenvolging van dag en nacht, of het tij van de zee, verstoort en in de war brengt. Wat me mishandelt, me uit evenwicht brengt, keert mijn beste bedoelingen om, brengt onbegrip over me en het misverstand heeft als oorzaak een mechanisme uit het fenomeen van de ontaarding: de opbouw van een karakterieel pantser dat, wijl het de mens beschermt tegen zijn eigen emoties, ze doet oplaaien, ze assimileert met de dierlijkheid en terwijl het overstijgen ervan onmogelijk wordt gemaakt, ze veroordeelt tot het gekoppelde afgrijzen van onderdrukking en uitspatting, van het verbod en de overtreding. Om het geweld van die interne oorlog – die tezelfdertijd de verwarring en de dubbelzinnigheden van de sociale oorlog aanwakkeren - te temperen, beschikt de intellectuele intelligentie slechts over de magere troost van de ethiek en de filantropie. Ze stelt zich tevreden met het beheren van de ziekelijke verhouding die bij de mens de scheiding met zichzelf onderhoudt.

Gevoelig voor de aanwezigheid in mij van een protoplasmatische vorm van leven, neig ik die te ervaren als een materie onderhevig aan de drie staten van het traditionele magister: het nigredo, waar de verdorven materie geroepen is zich te distilleren, het rubedo, waar het lunaire bewustzijn paart met de Zon, waarvan het de vale weerschijn is, om in het albedo de steen der wijzen voort te brengen, ook wel “projectiepoeder” geheten, dat de eigenschap heeft het leven haar menselijkheid over te brengen. Ik heb me laten gaan in het spel van de analogieën en ik experimenteer, zonder enige verwachting, met een alchemie van het ik waar mijn emoties, aan het karakteriële

kooien ontsnappend, de *materia prima* uitmaken die de transmutatie onder gelouterde vorm aan de vitale energie die haar veroorzaakte, zal teruggeven.

Het Magnum Opus. De alchemist – in de lijn van John Dee of Robert Fludd – verschilt van de goudmaker in zoverre dat hij zowel diegene is die handelt als de grondstof voor het werk is. Hij is het vuur, de athanor, de smeltkroes, het te transmuteren element en het bewustzijn dat heel het proces op gang brengt.

Het activeren van de transmutatie van het emotionele magma in levenskracht heeft niets van een goocheltruc. Het enige dat meespeelt, is de intrede van het bewustzijn als actief bestanddeel van het proces, een bewustzijn dat, opgewarmd door de begeerte, ontwaakt en zich identificeert met de wording van het leven zelf.

Anders gezegd, het *Magnum Opus* bestaat voornamelijk uit het losweken uit de lichamelijke materie van de energetische vorm die haar in staat zal stellen, haar schijnbare ontbinding overstijgend, zich te bewaren in het hart van die eeuwige beweging van energie naar materie en van materie naar energie. Ik breng hier slechts terug naar haar basis – haar louter fysische natuur – de eeuwige terugkeer die Nietzsche van een metafysische vorm voorzag.

Het bewustzijn van de transmutatie maakt deel uit van de transmutatie zelf.

Het alchemisch magister vereist geen voortdurende aandacht, het gaat niet om een opeenvolging van ogenblikken op zoek naar efficiëntie, het gaat om een exponentiele ontwikkeling van momenten. Elk moment, als bewustwording, komt tussenbeide in het transmutatie proces door het weer aan te wakkeren.

Bewust worden van het alchemische proces maakt van mijn lichaam de athanor waar het alchemische proces de transmutatie onderneemt van de existentiële chaos, in leven scheppend leven. Het overstijgen van het overleven naar leven is niets anders.

De beginselen van een alchemie van het ik daagden me lang geleden, ten gevolge van een gelukkige reactie en niet minder humoristisch, een opschrikken van het bewustzijn als het ware. Vastgezogen in het drijfzand van een zorgwekkende alcoholische toestand, zag ik mijn lichaam als een alambiek waar het geborrel van de onrechtmatig verzwolgen alcoholen overging tot een zorgvuldige distillatie. De esters en schadelijke bestanddelen vielen druppel na druppel in een omgeving, als in nevelen omhuld maar die langzaam lijf kreeg, terwijl het mijne ontlast werd van wat me, door het overschrijden van de grenzen van het plezier, zeker schadelijk kon zijn.

De verveling, de haat, de dood, ontstaan door een blokkering van het nigredo, door zijn afsluiting. Het bevrijden van hun opgestuwde energie en er de wil te leven mee voeden, verbreekt het pantser door de emotionele razernij, die ze bestrijdt en verergert, weg te nemen. Ik spreek hier niet over het veranderen van haat in liefde maar over het ontstoppen ervan en het herstellen van de formidabele energie die ze vrijmaakt met het geweld van een vitaliteit, die over het genie beschikt zich voor te planten door systemen af te breken, niet door mensen te doden.

Mijn alchemie is een openen van het wezen voor het leven. De angst die het licht ziet, verdunt zich en wordt gepaaid. Hetzelfde geldt voor de emoties in het algemeen. Het is hun opsluiting die hen te duchten maakt.

De alchemie van het ik is een empirische handelswijze of oefening, geen intellectueel begrip. Ze drukt mijn wil uit elk ogenblik tot een moment uit te bouwen. Ze beantwoordt de begeerte me te verenigen met het meest levende in mezelf, zo goed dat mijn willen-zijn mijn menswording is.

Telkens ik de wil uitdruk dat "mijn begeerten zich vervullen en zodoende mijn levenswil versterken", wakker ik het alchemische proces van de transmutatie van het ik aan. De ervaring is niet zonder gevaar. Ik ben inderdaad de grondstof, de smeltkroes waarin die zal transmuteren en het vitale vuur dat het moet bewerkstelligen. Niemand is in het ongewisse over de plotse ijstijden die het leven omkeren.

Door zo dicht als mogelijk bij wat ik beleef dit boek te schrijven, bewerkstellig ik mijn eigen transmutatie, het proces dat de oude man toelaat dit nieuwe wezen te scheppen dat een mens is. Is dit iets anders dan het Boek waarvan Mallarmé droomde?

Nooit heb ik in dergelijke staat van verrukking geschreven, bezeten door het gevoel dat alles me gedictieerd is door mijn eigen innerlijke stem. Ik weet wel dat de lachende en schrikbarende sfinx van de hoogmoed spiedt naar de misstap van een mogelijke verwaandheid die, me meesleurend naar zijn hol, hem in staat zal stellen me te verscheuren.

Bij het overschouwen van de voortdurende en universele beweging van de transmutatie van de energie in materie en van de materie in energie merkt men dat uit de geslachtelijke impulsen, uit de mateloze begeerte die de geliefden meesleept, een belangrijke uitstraling van energie vrijkomt. Weinigen worden er zich van bewust en dit is waarom de creatieve energie onbedacht opbrandt en zich verstroot in futiele

laborieuze activiteiten terwijl ze uit zichzelf een kracht bezit, die in staat is het leven een stijl te bieden die het leven heruitvindt.

Het gevoelige lichaam is onafscheidbaar van het menselijke bewustzijn dat eruit voortkomt, zich openbaart en terugkerend naar zijn vleselijke bron, zich loutert en de capaciteit bereikt de bestemming te beïnvloeden. Het is geen dubbel van het gemechaniseerde lichaam. Het vormt een ruimtetijd van materie en van energie, het is de smeltkroes en de *materia prima* van ons bestaan, die een alchemie van het ik, deelachtig van de natuur, het voorrecht geeft om een proces van transmutatie aan te vatten analoog aan de onophoudelijke transformatie van het minerale, het plantaardige en het dierlijke. Wat de mens nog niet heeft opgemerkt is dat hij over de capaciteit beschikt op die transmutatie in te werken.

Het bewustzijn geeft substantie aan de transformatie van het ogenblik in moment. Het bewustzijn van het moment is aldus het moment van het bewustzijn. Het is in deze betekenis dat het tussenkomt als actief principe in de alchemie van het ik. Het is het ik dat in zichzelf terugkeert om het te bevrijden van het overleven dat het gevangen houdt in zijn balling.

Mens zijn is zijn ketens doorbreken. Onder andere de ketens die de aarde aan de hemel vastklinken en die de vrijheid beperken tot de keuze om van determinisme te veranderen.

Katalysator. Is het mogelijk dat de bliksemse helderheid van een gedachte, juist uitgedrukt, op het bewustzijn van het lichaam inwerkt als een stimulans, als een katalysator in het proces van de alchemie van het ik? Het lijkt erop dat op het moment dat de onhandige formulering van een wens zich in een meer aangepaste vorm nestelt, ze een toestand van poëzie bereikt, ze in een betovering verandert die werkt, dronken van levenslust.

De paradox van de stilte. Ik ben onherroepelijk alleen om de kracht van de tijger die ik moet strelen, waar te nemen, alleen om te weten wanneer hij klaar is om mijn kalmerende gebaren te aanvaarden, alleen om te vermoeden op welk moment zijn krachtige vitaliteit hem een volheid overdraagt waarin hij toestaat me te aanvaarden. De alchemie van het ik is een *mutus liber*. Ze heeft nood aan de stilte zoals de hijgende woorden tijdens de liefde het genot ophitsen tot de densiteit van de stilte, waar alleen de taal van het lichaam spreekt. Zo blijft het beschrijvende bewustzijn van het proces op touw gezet door de alchemie, stom over de in gang zijnde transmutatie. Het is eigen aan de transmutatie te handelen zonder resultaat te verwachten noch te aanroepen.

De stilte past bij het onderhouden van het vuur, onveranderlijk en veranderlijk, die mijn levenswil in vuur en vlam zet. Dit is het voorrecht van mijn *spelunca*, van mijn *camera obscura*, de caverne waar mijn geheime begeerten gesmeed worden. Zelfs in haar vurigste uitdrukking of mededeling blijft mijn genot onvervreemdbaar. Benevens het plezier om het te delen en te vergroten, is mijn genot me even eigen als mijn hersenkronkels en mijn vingerafdrukken. Het is in deze intens intieme eigenaardigheid dat het genot zijn energie besteedt en investeert in het proces van de transmutatie.

De stilte is het geheim van de begeerte. Niet de defensieve stilte – gedictieerd door de voorzichtigheid of het wantrouwen van de aanstellerij -, maar de stilte waarin de begeerte zich concentreert en zichzelf vergeet.

De ethiek noch de esthetiek hebben een plaats in het alchemisch proces dat berust op het aanwenden van de begeerte als creatieve kracht van de menselijke bestemming. Zo ook is het moment meer dan een overstijgen van het ogenblik. Het is in mijn alchemische opvatting, een concentratie van energie waarvan de uitdeining de vorm van een spiraal heeft waarin de ruimte en de tijd hun traditionele dimensies verliezen.

De wording van de mens doorbreekt de cirkel waarin het opgesloten leven zich verarmt tot overleven en zich afsluit van het overstijgen – van de transmutatie – die haar oppermachtig zal maken.

Het bewustzijn van de transmutatie maakt deel uit van de transmutatie.

4 Begeerte en intentionaliteit

Ten gevolge van hun herhaling, van generatie op generatie, hebben de dogma's en vooroordelen van het verleden in elk van ons een richting aan onze bedoelingen gegeven, een manier van spontaan geloven in een voor universele waarheid gehouden realiteit, verkapt volgens de maatstaf van een economische realiteit die de vorm aanneemt van een totalitair systeem. Deze waarheden ontsluit echter snel de leugens die hen aankleden, als ze bekeken worden langs de invalshoek van het leven opgeofferd aan het profijt. Ze kunnen hun venijn niet verbergen. Wanneer het religieuze en filosofische klatergoud dat het onmenselijke verbergt, wegvalt, dan sijpelt het ziekelijke er langs alle kanten uit, het ettert van de builen waarmee de handelspest het bestaan besmet.

De intentionaliteit is de weg die wordt gebaad door een zo dikwijls herhaalde intentie dat ze zich een autonoom spoor slijt. Ze is het product van een ervaring waarvan de

betekenis op absolute wijze verschilt al naargelang ze beantwoordt aan de vrijheden van de natuur of gehoorzaamt aan de eisen van de denaturatie.

Het kind dat leert stappen ontdekt op *natuurlijke* wijze de zwaartekracht en het praktische gebruik ervan. Een opvoeding daarentegen die een gebeurlijke val gelijkstelt met een verval, met een fout, met een straf, met een mislukking maakt van de intentionaliteit de beëdigde gids van de doeltreffendheid van de predator.

De intentionaliteit is een manier van psychologische stratificatie. Voor de geest is het niets meer dan een manier om het karakteriële lichaam te automatiseren. Onze afkeur voor het vitale lichaam geeft vrij spel aan de kracht van de inertie die de radertjes beweegt van ons functionele lichaam – het enige dat erkend wordt door de dominante realiteit. Haar suggestieve kracht verleent de gebaren, de gedragingen, de gedachten, de verbeeldingen een ingebeelde spontaneïteit.

De intentionaliteit van het vitale lichaam gaat in tegen de passieve stratificatie die het gemechaniseerde lichaam impliceert. Het obsessionele aandringen van de begeerte vormt een vruchtbare alluviale afzetting die de stroom van het leven verdeelt ter bevoeiing van ons bestaan dat *systematisch* wordt uitgedroogd en gesteriliseerd.

Bevestigen dat de intentionaliteit niet dezelfde betekenis heeft in het perspectief van de dood dan in het perspectief van het leven is een vanzelfsprekende banaliteit. Inderdaad, maar onder die ogenschijnlijke waarheid als een koe schuilt een voorafgaande vraag: aan welk perspectief hebben jouw daden, jouw gedachten, jouw verbeeldingen, gekozen zich, gewild of ongewild, te onderwerpen?

Er bestaat een levensinstinct. Er is geen doodsinstinct. Wat Freud het “doodsinstinct” noemde, is in feite een geconditioneerde reflex, een reactie tegen de verminking toegebracht aan het leven. De reflex van de dood is een plooi van het zijn, een organische terugtrekking veroorzaakt door de verscheurende pijn van een losscheuren van zichzelf, door de voortdurend afgeschraapte wonde van het verminkte leven. Deze verminking heeft niets metafysisch, ze ontspruit uit de geschiedenis, “door de mens en tegen hem”. De tijd van de tegenslag heeft het voortdurende losscheuren van het leven gelijkgesteld met een principe van de realiteit.

Bespot gerust de hekserij, jij die je verplaatst van hok naar hok op een schaakbord dat beheerst wordt door de wetten van de bezwering!

Het menselijke bewustzijn loutert het levensinstinct. Het spoort haar aanwezigheid op in ons en onthult ze als levenswil.

De levenswil is het levensinstinct gelouterd door het menselijke bewustzijn. Alleen onze menswording heeft het voorrecht het wilde leven in bescherming te nemen tegen haar zelfvernietigende woekering. Ze werkt, door uit onze oceanische branding een creatieve kracht te puren die in staat is de regulerende reflex van de dood te omzeilen. In haar natuurlijke uitbundigheid reikt het leven zo ook de middelen aan om te vermijden dat die uitbundigheid zich in haar tegengestelde omkeert.

De intentionaliteit van het geluk openbaart zich telkens we het ogenblik in moment veranderen. Het volstaat dat door een onzinnige verrukking van de begeerte, de lust ons overvalt om het genot van een drank te loven, van een voedsel, van een passie, van een idee, van een creatie, om onmiddellijk de arbitrage te herroepen van de ogenblikken en de gebruikelijke functionele waarneming, die de vervalste rivaliteit tussen het efemere en de duur in scene zet, in te trekken.

Alleen het overleven heeft een schaakbord nodig om zichzelf op spel te zetten.

Ligt er geen paradox in het feit dat de begeerte, uitgedrukt in een rationele vorm, gehouden is zich koppig te herhalen – eentonig opgedreund – om tot het lichaam door te dringen? Het risico om te hervallen in de automatismen van het gemechaniseerde lichaam is niet te verwaarlozen. Wat de herhaalde begeerte toelaat eraan te ontsnappen, staat in verband met het voorafgaandelijk opzetten van een prioritaire relatie met het gevoelige lichaam, en niet met het lichaam van de arbeid, dat er de aliënatie van uitdrukt. Eigen aan de nieuwe intentionaliteit is het stimuleren van de aantrekking tussen de begeerte en de vitaliteit, die haar haar fundamentele substantie geeft.

De intentionaliteit is een protestkreet van de *basis*. De geest, die het lichaam mechaniseert door het te economiseren, stoot op het verzet van het lichaam dat vijandig staat tegen de voorwaarden die het worden opgelegd. Het geweld van de begeerte werd altijd overschaduwd door het geweld van de frustratie die haar aan banden legt. Maar de razernij van de verminkte begeerte gebruikt juist de energie die de lusten van het leven en het genot voeden. Het omdraaien van de begeerte die bij gebrek aan vervulling zichzelf probeert te vernietigen, is ze terugsturen naar de vitale flux van haar afkomst.

Ik bevestig mijn streven naar de levensvreugde door ze toe te vertrouwen aan een intentionaliteit die haar standvastigheid in mij prent. Haar aanwezigheid is een gratie, verkregen na lang worstelen. Ze verhindert de dodelijke recuperatie van de begeerte

die wanhoopt of wegwijnt, ze beschermt me tegen de begrafenisfeesten van de vernietiging.

De begeerte verstopt als ze niet terugvloeit naar de lichamelijke materie waaruit ze voortkomt. Hoe verward ze ook mag zijn in de emotionele verwarring, het menselijke bewustzijn heeft de mogelijkheid ze uit de knoop te halen en op te maken als een *materia prima* voor de transmutatie.

Als zoveel goede bedoelingen de poorten van het ongeluk openen, dan is het omdat de voorgezongen bedoeling van de eeuwen van blinde gehoorzaamheid er een gewoonte van maakte om het beste in het slechtste om te zetten. Daar zit geen enkele fataliteit in. De weigering om de begeerte voorrang te geven en ze tot levensintentie te verheffen, volstaat.

We veronachtzamen onze intentionaliteit veel te gemakkelijk ten voordele van de aasgieren van de ziekelijke verbeelding. Er is nood aan niets minder dan een totale ommekeer van het lichaam en van het hoofd (hun vereniging eigenlijk) om onze intenties te doen stroken met onze levenswil; om onze intenties hun potentiële rijkdommen te doen ontdekken, zodat ze, ons eigen geworden, stralen van het geluk van iedereen.

De nieuwe intentionaliteit. Het bestaan dat we met een hardnekkige gelatenheid hebben opgedragen aan de dood, gaan we nu opdragen aan het leven met een passie zonder voorbehoud.

Dronk op het levende: Dat mijn intentie zich moge versterken om elk ogenblik de plenging aan te reiken die het verheft tot moment.

Eenieder die zijn bestemming wil leiden volgens het leven dat hij wenst, komt ertoe de vraag te stellen: hoe kan het *zijn* zich voeden met het *hebben* zonder erdoor te worden opgevreten? De vraag behoort niet tot de geest waar de ketenen van de afgescheiden gedachte worden gesmeed. Ze wordt uitgezonden door de zwaartekracht die het lichaam op zijn zoektocht naar volheid in gang zet. Daarom dat de individuele begeerte naar een soeverein leven in resonantie treedt met de wil naar sociale vernieuwing die beetje bij beetje tevoorschijn komt uit het voorgeborchte van een maatschappij van nacht en nevel.

Zijn en wezensdrang. Het zijn betreft zijn betekenis uit de wezensdrang, uit de beweging van het bewustzijn, ontsproten uit het levende, dat naar zijn bron terugkeert en er zich vestigt als universeel bewustzijn. Deze beweging knoopt weer aan met de

specifieke evolutie van de menselijke soort, waaraan de handelsbeschaving een halte, een stase heeft opgelegd. Terwijl de maatschappij van het profijt en van de macht uit elkaar splijt op het einde van haar doodlopende steeg, herleeft het sinds onheuglijke tijden bestaande opzet, een daadwerkelijke menselijkheid te bereiken, onder de blinde en stomme blik van het spektakel en van zij die er paraderen.

Wezensdrang en intentionaliteit. De wezensdrang opgelegd door de geest is niet meer dan een tirannie doorkneed van schrik en schuld. Ze galmt op elk ogenblik van de door de noodzaak geblafte orders. Ze verstoopt en denatureert de ware wezensdrang, dat van de naar voltooiing strevende begeerte en waarvan de motorische spanning zich incarneert in een intentionaliteit van het leven, niet in machtswellust. Mijn wezensdrang is deel van de wording van de menselijke soort. Daarin worden alle beperkingen en onderwerpingen geannuleerd.

Zodra ik het zijn opvat als een wezensdrang, wordt mijn wezensdrang:

- a) de spanning van de begeerte naar haar voltooiing, daarin ligt de afwerking van het levende.
- b) mijn bestemming als bewustzijn van mijn menselijke specificiteit.
- c) de omkering van het perspectief waar het zijn het haalt op het hebben, het leven op het overleven, de vitale energie op het gemechaniseerde lichaam.

De intentionaliteit is mijn wezensdrang in expansie. Daarin drukt zich die levenswil uit waaraan ik de zorg toevertrouw me te leiden zonder me over berekening noch strategie druk te moeten maken. Ze opent mijn heden voor de boodschappers van een toekomst die het bevat en die ik in mij opneem.

Ik schrijf aan mijn intentionaliteit de capaciteit toe in mij de katalysator te activeren die de verandering in tegenslag verhindert van de kwaadaardige gewoonte, opgedaan door mijn begeerten, naar buiten te treden vergezeld van hun tegengestelde.

De intentionaliteit is wat me beetje bij beetje voorbereidt om het vitale lichaam, dat energetische lichaam dat mijn begeerten laat gedijen, als normaal – als het grote gewone - te beschouwen. Vanuit het standpunt van de intellectuele rede betreft het hier een even onzinnige en onbegrijpelijke reden als de intelligentie van het hart.

Van het moment dat het me volstaat om in de begeerte te zijn, weet ik dat de begeerte in mij is. Plots de vanzelfsprekendheid ervaren dat ze volstaat op zichzelf dompelt me in een roes als geen ander: de voldoening van het onverzadigbare.

Ik wil tot in het diepste van mijn slaap, voor mijn begeerten de weg banen van mijn bestemming.

De intentionaliteit is de wezensdrang van het vitale lichaam, ze maakt deel uit van de energetische gedachte die de levende materie in wording uitstraalt. Haar voortdurende evenwichtsoefening sensibiliseert me in dat verzamelpunt waar mijn kloppende, cellulaire, emotionele, mentale, fysiologische, chemische melkwegstelsels omheen draaien. Daar is het dat ik ze door de zeef van mijn bewustzijn haal en ze formuleer volgens het principe "Weten wat ik wil, willen wat ik weet". Op die manier maak ik aanspraak op het recht aan mijn intentionaliteit de zorg toe te vertrouwen mijn begeerten waar te maken, zonder er mij verder over te bekommeren.

Eens zorgvuldig ontluisd van de angst en van de schuld, verhoogt wat ik uit de levenslust of het eenvoudige plezier haal, mijn vitale energie en haar aura van resonanties.

Ik ga zover in het beoefenen van het menselijke bewustzijn tot het spontaan in mij werkt. Het nodigt me uit domheid, brutaliteit, barbaarse gevoelens te trotseren door ze tegenvoets te nemen, door hun vijandige territorium te verlaten om ze op het terrein van het levende te lokken. Dit is de voortdurende moeite die ik me opleg door me in een perspectief van het leven te plaatsen. En terwijl ik me toeleg om alles waar te nemen vanuit het oogpunt van het leven – wat ik zonder onderscheid "intelligentie van het hart" of "gevoelige intelligentie" heet -, dan is het de aanwezigheid van en de solidariteit met het levende die ik in mij koester. Dit is mijn zwaartepunt dat mijn melkwegstelsels beheert en bevrucht, tot en met die meest wrede, meest melancholisch *steriele*, die me meeslepen in hun verre spoor.

Als ik vroeger geïrriteerd was door iemand die dacht me fijn te malen, te beledigen, te bedreigen, dan had ik de neiging hem eraan te herinneren dat hij niet de middelen had van zijn brutaliteit. Maar mijn uitbarsting had een nadeel: hij gaf de vijand een belang dat hij niet zou nalaten uit te buiten. Bovendien duurde het niet lang vooraleer ik het belachelijke ervoer om in een machtsstrijd te stappen die er op neerkomt verder te pissen dan de andere. Ik verliet de arena's van de polemiek al lang geleden, de snoevers achterlatend zichzelf uit hun rol te verlossen. De levenswil negeert en annuleert het gesticuleren van de wil om macht. Er is veel te verwachten van de dag dat het hele kleine aantal revolutionairen, dat er niet op uit is de ene tirannie te vervangen door een andere waarvan ze de vrijheden zullen regelen, zich ervan bewust wordt dat ze door zich op het terrein van de vijand te begeven, zijn wet ondergaan. De echte

guerrilla bestaat erin hem op een terrein te brengen dat hij niet kent: het terrein van het leven, waar de vastberadenheid en het creatieve geweld onwrikbaar staan.

Zich in de wereld een woonst van begeerten bouwen, heeft meer kans ze bewoonbaar te maken dan de vernieuwing toe te vertrouwen aan de weerzin, de haat, de frustratie, die machtsmiddelen die haar al zo lang tot het onleefbare verdoemen.

Ivoren toren, fort, hol, alles vernietigd door de grote woonst van de begeerte waar ik verblijf.

Zieners en visionairen. Afgezien van de bekwaamheid om de gedachten van hun klanten te doorboren, gebeurt het dat zieners, kaartleggers, astrologen voorspellingen doen die bevestigd worden door de toekomst. De juistheid van de auguren lijkt me minder verbazingwekkend dan de bewezen tegenstrijdigheid tussen hun vermogen de toekomst van een ander toe te lichten en de onwetendheid die ze ten toon spreiden over hun eigen toekomst – zoals die astronoom uit de volksverhalen die de mysteries van de hemel afspeurt en de afgrond niet merkt die zich opent voor zijn voeten. Volstaat het te zeggen dat de ziener op zijn patiënt de energie afleidt die hij beter op zijn eigen bestaan zou richten? Is het niet eerder omdat hij van zichzelf gescheiden en gevangene van het omgekeerde leven blijft, zodra het zijn intentie is zich meester te maken van een mens en zijn geheimen, hem “voor zijn eigen goed” te behandelen als een voorwerp, in plaats van te mikken op zijn eigen natuurlijke aanleg het leven te laten stralen vanuit zichzelf, een wil die aan de basis ligt van elke kennis die zichzelf wil voortzetten?

De intentie te leven herroept de intentie niet te sterven. Ze heeft geenszins nood aan een voorschrift om de beste remedie af te leveren tegen de endemische ziekte die de dood is.

Ik bescherm in mij de vaste bedoeling te leven alsof ik nooit moet sterven! Ik verwacht niets van dergelijke keuze, ik hecht er geen geloof of illusie aan. Het belachelijke laat me koud, zoals de in het stof van het verleden geknielde gedachte niet zal nalaten te verklikken. Ik heb het gevoel dat er geen uitgezwermde begeerten bestaan die vroeg of laat niet welkom zijn op een vruchtbare bodem.

Als we er toe komen welbewust te sterven, aan het leven het moment overlatend om verlof te nemen, wil dat zeggen dat het versterken van de vitale vastberadenheid, de macht heeft de gevolgen voorbij de dood voort te zetten?

Wat is het overschrijden van de drempel van de dood? Van het zijn overstappen naar het niet zijn? Van het zijn naar een vluchtige vorm? Van de materie naar een gelijkaardige energie?

In zijn theologische casino biedt Pascal een gok van een kraamverkoper aan, een gambiet dat de klant bedot. In de strijd tussen berusting en uitdaging valt er niets te verliezen, niets te winnen.

Ik heb me, wat mij betreft, voorgenomen me te baseren op de wil te leven, op die wilde impuls die het menselijke bewustzijn loutert, door met haar een onbreekbare alliantie te smeden. Ik ben ervan overtuigd dat het leven het geheim bezit van de transmutatie van de dood. Want de dood is slechts het principe van de corruptie die het nigredo beheerst zolang het niet in het alchemische proces deelneemt, dat er het overstijgen van bewerkstelligt. Het gaat hier niet om een pythagorische metempsychose, een palingenese, een gereïncarneerde rinpoche of andere theosofische speculaties, maar om een prozaïsche oplossing: ons dagelijks brood wordt al veel te lang door de dood gekneed. Ik heb de vaste intentie om van bakker en van dessem te veranderen. Opdat overal uit het aardse manna een brood rijst met de smaken van het leven.

De irrationele hypothese van de onsterfelijkheid. Mijn gevoelige intelligentie bevoorrecht het vitale lichaam en verloochent het functionele lichaam dat zich erop entte zoals de dode zich vastgrijpt aan de levende. Vandaar mijn bevraging: mijn lichaam onophoudelijk voeden met zijn eigen vitale energie – de intentie versterken voortdurend in wording te zijn -, is dit niet een toestand bevorderen waarin de dood zich oplost? Is dit niet het scheppen van een existentiële substantie waar de macht van het lichaam zich ook voortzet als buitenlichamelijke macht? Ik versta daarmee dat het bestaan, losgerukt van het functionele en bevrijd van de mechanische sfeer, in staat is die spiraalbeweging binnen te dringen waar materie en energie zich combineren en verenigen. Dat het een concentraat realiseert van de materie en de energie die voortdurend in ons werkzaam zijn en waarvan het geëconomiseerde en gefunctionaliseerde leven ons verwijdert.

Anders gezegd, zijn we niet in staat een onsterfelijk vitaal lichaam te scheppen, spelend met *een alternantie en een simultaneïteit* van onze materiele en energetische substantie? Onsterfelijk, of op zijn minst begiftigd met de macht de dood in een transmutatieproces te betrekken? De dood mee te nemen in de werveling van de energetische materie en de gematerialiseerde energie? Een persoonlijke cyclotron als het ware.

Het plezier waarvan de uitbundigheid de voldoening niet overschrijdt, geeft aanleiding tot onvoldaanheid. Daarom hebben we nood aan een oneindige begeerte. Wat stopt kwijnt weg.

Een eeuwige herhaling is niet wat ik nastreef. Het gaat om een eeuwig herbeginnen.

Er bestaat een liefde voorbij de liefde, er bestaat een lichaam het lichaam voorbij, dat is de kwintessens van de eeuwigheid. De formule heeft helaas niets meer voor zich dan haar schoonheid en zal dode letter blijven zolang ze haar substantie niet krijgt van die concentratie van de tijd, bewerkstelligd door de dialectiek van het ogenblik en het moment, de praktische oefening van de hereniging van het verleden, het heden, de toekomst, de terugkeer van de tijdeloosheid naar zijn originele materialiteit (het Hebreeuws heeft er een spoor van behouden in zijn verbale vorm met het agglomeraat "wat was, is, zal zijn").

Soms is geluk zo intens dat ik erbij stilsta: na het beleven van zo'n volheid wil ik wel sterven.

Dan en daar is het dat mijn levensintentie me op de schouder tikt: "Kom kom, niets is ooit intens genoeg, elke voldane volheid roept wel een andere op, zoals in dat wiskundig grapje waar een hotel dat zonet een oneindig aantal klanten herbergt, zich in staat verklaard een volgende oneindigheid klanten te ontvangen." De oneindigheid vermenigvuldigt zich tot in het oneindige.

Ik heb het gevoel de begeerte in mij te graveren als een microgroef waarvan de melodie zich afstemt op de geheime symfonieën van het universele leven.

Daar vormt zich de tegenstelling tussen de functionele herhaling, waardoor de geest een notie in het hoofd hamert en een passieve intentionaliteit maakt, en het bewustzijn dat de groef verdiept en bezaait opdat het overstijgen van de oude wereld zijn vruchten mag afwerpen.

De bewuste intentie heeft de kracht een weg te banen die het spoor van de verworven gewoontes uitwist en vervangt. Volgens Sheldrake bestendigt de morfische resonantie het geheugen er van. "De aandacht is als het ware de keerzijde van de gewenning."

Nood is wet. "De haren rijzen ten berge als men denkt hoeveel tijd en moeite er werd besteed aan Bijbeluitleg." De opmerking van Lichtenberg krijgt een nog schrikbarender wending als men bedenkt dat de Bijbel eenvoudig en op heel voorbeeldige wijze de grote beuzelarij van de gedenatureerde gedachte illustreert, gedachte waaruit het

dogma van de vervelende en dodelijke noodzaak sijpelt. Bij het oproepen van dat duistere verleden – altijd aanwezig – dat zoveel energie radbraakte, wil men toch uitroepen: “Kruip uit de doodskist van jullie gewoontes! Zorg ervoor dat het leven voorrang krijgt op de orde van de dingen en van de ideeën!”

Hoe meer de begeerte ageert in resonantie met de levenswil, hoe meer ze naar haar voldoening reikt.

Om de onzekerheden, de wisselingen van hoogten en laagten – die daarbij het beeld van de seksuele impulsen oproepen - , van de begeerte te temperen, verzorg ik mijn levensintenties tot ik in mij een intentionaliteit vlees voel worden waarin de reminiscentie aan de originele begeerte en zijn voortdurende regeneratie versmelten.

We zijn omgeven door zwervend schuldgevoel afkomstig uit een giftig verleden. Zo geloofde men zich vroeger omgeven door lijdende zielen. Als dat overal doordringt ook waar geen enkele tegenslag ze oproept, laat ik mijn intentionaliteit de zorg ze te verwijderen.

Tegen de angsten die me zolang beheersten, overtuig ik mezelf langzaam dat elk risico heilzaam is, dat de vastberadenheid het gevaar teniet doet, dat in het symfonische universum van het leven de tegenslagen dissonanties zijn die zich oplossen. Dat zijn sprankels van elementair weten die men slechts leert met de nederigheid van de leerling, in al zijn tedere en stotterende onwetendheid. Vooral door vastberaden de hoogmoed, de opschepperij, de snel bedorven voldoeningen van een verderfelijke glorie te verbannen.

De toekomst waar mijn begeerte naar smacht, voedt mijn heden. Sommigen zullen hierin de luchtspiegeling zien van de wankele zekerheden van het ijlend exorcisme. Ik hou me in dit geval niet bezig noch met oordelen noch met vaststellen. Het volstaat dat ik het heden openstel voor mijn komende geluk. Ik nodig het heden uit, het te ontvangen alsof ik met de minnares een feestje bouw om de liefde te vieren die haar tot mij voerde. De eed smeden dat mijn te verwachten zegeningen mijn heden voeden, brengt me dichterbij het universum van het leven, dat zoals ik voorvoel, het lijden van de wezens zal afschaffen en het soevereine van het menselijke leven zal uitroepen.

In zijn focaal punt van tijdelijke concentratie valt het bewustzijn te bevatten als een mogelijkheid om het cyclische ritme van de materie en de energie te beïnvloeden. Daar schuilt misschien het mysterie van de reïncarnatie: haar fysieke realiteit verduisterd en gedenatureerd door de metafysica van de godsdiensten en van de filosofieën.

Zowat twintig jaar geleden ontwaakte ik uit een droom met een formule die ik nog dagelijks opdreun. Haar betekenis ligt niet voor de hand en toch verlicht haar duisternis me: "Open mij voor de grote almacht van het leven en laat de grote almacht van het leven zich openen in mij." Het enigmatische karakter ervan veroorzaakte en versnelde uiteindelijk, door de fascinatie die ze uitoefent, mijn langzame benadering van een realiteit die zich waarmaakt in mij. Het lijkt alsof ik tezelfdertijd een teken krijg van progressieve desaliënatie, een poging tot bevrijding van het gemechaniseerde lichaam, een contactname en een verbond met die levenswil waarvan de afgrond van de *antifysis* ons verwijderd houdt.

Simon van Samarië vergiste zich niet, hij die in De revelatie van de grote macht, het vuur van het leven gelijk stelt aan die geslachtelijke begeerte die in het menselijke wezen slechts van liefde droomt – in tegenstelling tot het dier, dat genoeg neemt met een eenvoudige voldoening.

Een Oosters verhaal gaat over een prinses die zwoer slechts te huwen met de man die in staat zou zijn met haar een dialoog te voeren over het onderwerp van haar keuze. Een groot aantal prinsen lieten het leven, uit wrede wil van de vader, die op die eis geen replek vond. Tot zich een zwerver aanbood, onder ieders hoongelach. Hij doorboorde zonder moeite alle schijnbaar incoherente uitspraken van de prinses, werd goedgekeurd en huwde haar. Hij had begrepen dat ze zich te buiten ging aan het zachte kruid of hasjiesj en had er zelf genoeg van tot zich genomen om een communicatie met haar tot stand te brengen. Communicatie is slechts mogelijk in een wereld waar *gelijkaardige* resonanties heersen. Voor de goede verstaander!

In de roes - die van de dronkenschap, van de zwoele hitte, van de grote vermoeidheid -, zwoegt het intieme "labeur" van de bevalling onophoudelijk. Voor zover ik me er aan overlever, bestaan er geen ogenblikken waar de waakzaamheid van de levenswil zich niet uitoefent en niet probeert zich met de onschuldige kracht van een lentescheut te openbaren. De slaap stimuleert haar, ze sluimert nooit. Zo staat ze me toe in vrede te slapen.

Ten einde mijn intentionaliteit te ontdoen van de belemmeringen van het verleden – schuld, beperkingen, angst -, leg ik me toe ze te beschouwen alsof ze me tegemoet komt uit een toekomst waar de liefde en de creativiteit in al hun volheid, waar ik zo intens naar verlang, heersen zonder dwang.

Onder de kalme of bewogen wateren van mijn getijden, straalt een parel van puur leven. Ze absorbeert en verslindt de tijd die verloopt, ze geeft mijn wording een straling

die me welbewust oriënteert. Zich bezeten weten door de impuls van het leven, dat is de ware intentionaliteit. Ik ben gestopt het beste te eisen omwille van de schrikbarende onzekerheden die een dergelijke hoop meebrengt. Ik open me in alle vertrouwen voor het geluk dat me te beurt valt, geluk dat zich uit de verte van mijn wording een weg naar mij baant, om mijn heden te verrijken. Het heeft geen nood aan hocus pocus om het leed, de angst, de ongeschikte greep van de dood op afstand te houden. En als het er niet in slaagt, dan lijkt de simpele houding die ik aanneem om me zonder voorbehoud te openen voor het leven, er toe bij te dragen. De begeerte voor een ander leven is reeds dat leven.

Zoals ik heb kunnen vaststellen, zal voorrang geven aan de begeerte in de hoop ze verwezenlijkt te zien, haar lente versnellen, alsof die nood had aan de winter om tot wasdom te komen. De reden is eenvoudig. Het onderhouden van de herhaalde intentie van de begeerte incarneert de moeite in een intentionaliteit waarvan de levenswil de betekenis bepaalt. Wanneer de resonanties spontaan opspringen, zetten ze een proces van loutering en harmonisatie op gang dat zijn weg zonder haast noch treuzelen vervolgt.

Alles is omgekeerd aangeleerd. Beweren dat het leven een droom is, nodigt de dood uit het te breken. Want door te buigen voor de vermaningen van de zogeheten realiteit leggen de droom en het leven hun hoofd op het kapblok. In een wereld waar de neiging tot tegenslag geen enkele moeite heeft de zure verveling van de vervalste pleziertjes tot een nachtmerrie te maken, is het moeilijk zijn leven te dromen door in meditatie met de dageraad de helderheid van een authentiek geluk te zien rijzen. Wie in tegendeel koppig volhoudt, aangespoord door een hardnekkige begeerte, heeft alle speelruimte om zijn lichaam over te laten aan de kracht van de droom die leven wordt.

Het belang van de spanning die zich instelt tussen de begeerte en de realisatie waarnaar ze streeft, schuilt niet in de bezorgdheid het gewenste doel te bereiken. Dit belang hangt af van de wil tot vervulling. Want die wil maakt deel uit van de universele levenswil en drukt zich uit als actief bewustzijn. Die wil is de bijzondere verwezenlijking van de ononderbroken flux aan resonanties waarmee het leven ons doorkruist en bewoont. Die wil is noch virtueel noch speculatief. In de vitaliteit van het lichaam heeft zij haar centrum van emissie en van receptie. Zij is als het ware onze viscerale hersenen.

Bij het voor mezelf uitvinden van mijn actieve intentionaliteit – solidair met het levende -, heb ik het gevoel rond te kuieren in het gezelschap van een boodschapper. Mijn

✓ ● ■ □ ✦ ✧ ? ♥ ✓ ⓘ ! ✨ ●, mijn engel-demon, heeft niets hemels. Hij ontspruit uit een alliantie met mijn dierlijkheid, hij stamt uit mijn geliefde bestialiteit, hij vervoegt me, huppelend als een faun, op voorhand zijn passen regelend met die van mijn wording. In zijn ondeugende knipoog schittert de waarschuwing: "Neem jezelf niet ernstig!" Met die lichtheid vermijden de vaarten van mijn bestemming de klippen die mijn angsten rondstrooien.

Het komt de fluisteringen toe waarmee mijn boodschapper mijn inwendige dialogen onderhoudt, mijn begeerten te identificeren, ze nogmaals in de bron onder te dompelen, er alle inversies af te spoelen, ze te louteren naar de weg van het hart en van het menselijke bewustzijn. Het gaat dus om een taak die zonder verplichting noch beperking, vastberaden is de noodzaak van de rechten en de plichten te breken.

Als de steeds herhaalde intentie in de wezensdrang vorm krijgt, wordt de levenswil de motor van mijn bestemming.

Daar is het dat het *Es muss sein* dat Beethoven inroept, zich ontdoet van het fatalisme om zich te herbronnen aan die levensvreugde die de kracht van zijn muziek onderbouwt (ik denk hierbij minder aan zijn symfonieën dan aan zijn kwartetten). Omdat hij jammer genoeg het creatieve geweld van zijn oeuvre niet in zijn dagelijkse bestaan vertaalde, bestemde hij zichzelf tot de kwellingen van een bestaan dat slechts zelden geraakt wordt door het genie van de harmonie. Dit gaat vanzelfsprekend in tegen het traditionele ziekelijke perspectief dat het ontstaan van de grote kunst aan het lijden toeschrijft.

De liefde is niet zozeer een toestand dan wel een intentie. Ze komt voort uit de seksuele impuls maar wordt pas echt liefde na loutering. Alleen het menselijke bewustzijn heeft de mogelijkheid haar originele dierlijkheid te overstijgen zonder haar levendigheid te beperken. De geest, daarentegen, gaat de dierlijkheid voorbij door haar te onderdrukken, het aberrante onderscheid tussen spirituele en lichamelijke liefde gemeengoed makend.

De intentie om de passie te louteren, versterkt haar natuurlijke vastberadenheid. Als de liefde doorgaat dan is het omdat de opwinding uit het begin haar aanmoedigt om voortdurend te herbeginnen. De liefde voor het leven is wat leven geeft aan de liefde.

De eeuwigheid van de liefde zit in het zich hermaken in de zichzelf gevende levensimpuls. De intentionaliteit is een alliantie, geen vertrouwelijk contract. Onder de hoede van haar boodschappen, kan ik me onthouden van de twijfels van Orpheus, val

ik niet terug in het verleden, verwijder ik me van de ziekelijkheid van de emotionele storingen, waar de onderdrukte dierlijkheid wegrot en slechts wacht op een teken van verstandhouding om de grote adem van het leven te veranderen in mufte doodswalmen.

Noodgedwongen met de wagen 's avonds naar huis kerend, in een vergevorderde staat van alcoholisme, begin ik niet te zingen zoals het dronkaards wel eens overkomt, wel met luide stem de geleerde opsomming van mijn belangrijkste begeerten te psalmodiëren. Merkwaardig genoeg ruimt de oplettendheid die zich op de weg (die ik weliswaar goed ken), op het stuur, op de lichten, op de remmen, moet toespitsen baan voor een heel andere concentratie. Ik beweeg me met gemak in een soort irreële realiteit die me noch te snel noch te traag doet rijden, noch te dicht noch te ver van de rand. Ik heb het gevoel de zorg, om me naar mijn thuishaven te brengen en aan de risico's op een ongeval of politiecontrole te ontsnappen, over te dragen op mijn boodschapper van de diepten, mijn *agathodaimôn* – mijn “goede demon”. Aangekomen zonder hinder, overtuigt de primaire staat van voortdurende uitbundigheid me nog tot het nuttigen van een sterk bier (een Bush amber). Het ging in dit geval, om een eerste heildronk op de intentionaliteit, waarvan de geriefelijkheid, uit gelukkige ervaring, me aanzette de praktijk verder te onderzoeken.

De intentionaliteit is slechts te bevatten vanuit een orde van prioriteiten toegekend aan begeerten.

Ik bevoordeel mijn interne slenteren. Op het fantastische palet van mijn begeerten ken ik een gamma van modulaties toe aan de thema's waarvan de resonanties me bekoren – lekkerbekken, erotica, de schok van het mooie, onverwachte ontmoetingen, bijzondere ontdekkingen (zoals een steen in de vorm van een hart), plotse inspiraties, melodieën uit intieme symfonieën. Ik open in en voor mij een ruimtetijd waar ik me maar heb te laten leiden door een gelukkige samenloop van momenten, of zelfs van situaties. Zo vormt zich een mooie ontsnapping die me verlost van de labyrintische machinaties.

Mijn begeerten maken deel uit van de intentie om de momenten van geluk, van gezondheid, van sereniteit, van harmonie voorrang te geven. Deze weloverwogen aandacht leek me van dien aard zowel het leven, de begeerten en de momenten te versterken. Er heeft zich in mij een verbeterheid verankerd om vastberaden de angst, de schuld, de ziekelijke reacties uit te wissen. Ze neemt het over van een door de vermoeidheid, de luiheid, de ongedwongenheid aangetaste waakzaamheid. Mezelf berispen voor die te ordinaire gebreken kan ze alleen maar verergeren. Ik geef er de

voorkeur aan beroep te doen op de intentionaliteit, die mijn passionele obsessie beetje bij beetje vorm gaf, opdat de dans van het leven me met haar lichtheid vrij houdt van de macabere gebaren van de dwang.

Als ik de nefaste effecten van een intentionaliteit die, in tegenstelling tot de mijne, gehoorzaamt aan de seculiere bevelen van de overleving, had te illustreren, dan koos ik voor de zinsnede van Lichtenberg: "Niets maakt sneller oud dan het voortdurend bezig zijn met het idee te verouderen. Ik voel het goed aan mezelf; het maakt deel uit van mijn eigen gifproductie."

Met de intentie en de intentionaliteit is het zoals met de moeite en de gratie. Er komt een moment waarop de voortdurende vastberadenheid en het in herinnering brengen van de begeerte in de vergetelheid geraakt, alsof de betrachting haar tot stand komen uit het oog verliest, het belang ervan van zich afschudt, onwetend is over haar afkomst of wat het aan wie dan ook verschuldigd is en het afwijzen van elke termijn, haar toestaat onopgemerkt te verschijnen en zich als bij mirakel te realiseren.

De creatie verlicht de moeite van het volharden. Zo is het ook met de intentionaliteit.

Er zit altijd spanning in de begeerte, en ik heb het moeilijk me ervan te ontdoen. Maar het is alsof ik ze bevrijd door er afstand van te nemen, ik laat haar aan haar eigen bewegingen, en kijk, ik hoef er zelfs niet meer aan te denken. Laat ze haar gang maar gaan, geluk en tegenslagen rondstrooiend, het gaat me niet meer aan. Haar energie volstaat om mijn gang te verstevigen, hoe waanzinnig die ook lijkt.

De betekenis van het leven is het leven zelf. Haar geven zoals ze zichzelf geeft, getuigt van de menselijke vrijgevigheid en het is een oproep haar aardse en universele soevereiniteit waar te maken. Ik heb vertrouwen in die gift van het leven. Het graan van het bewustzijn zaaien is een gewoon gebaar als ik ophoud me zorgen te maken over de plaats voor het uitstrooien, in het ongewisse of die van steriele of fertiele aard is. Me zelf de aarde geven zorgt voor alles.

We lijden aan niets anders dan aan de overlevingsziekte. Dat gevoel leek me best geïllustreerd met het beeld van het existentiële labyrint. We draaien er in rond en omdat we onszelf niet vinden, zoeken we slechts onszelf te verliezen. Zo gaat die ziekte door voor ongeneeslijk en stemt alleen de dood ermee in soelaas te bieden.

Een openbloeiende liefde vervoert altijd de liefde voorbij. Wat zit er aan de oorsprong van die geloftes, van die beloftes van eeuwige binding waarvan elke verliefde harteslag de oprechtheid bewijst? De aantrekkingskracht van de wulpsheid? Zeer zeker. Maar

ook die kracht van de begeerte die, zich louterend, ernaar smacht nooit te eindigen. De in het leven verankerde begeerte is zoals de tijdeloosheid van de levenswil. Het is haar intentie, haar wezensdrang.

Ik geef me blindelings over aan een leven waarvan mijn bewustzijn besloten heeft dat het beantwoordt aan mijn bedoelingen. Soeverein wordend, vernietigt mijn wil zich.

De betrachting van het geluk materialiseert en vormt zich in tegengestelde richting van de intentionaliteit die ons afbouwt. Ze is de beweging van het zijn die de oogsten van de toekomst en de gelukkige momenten bewaart, vrij van de gevangenissen van het verleden. In haar toont zich het universele leven dat in ons weer lichaam wordt. Het existentiële labyrint stelt ons niet in staat dergelijke tekens van verstandhouding te ontvangen.

Het leven kent geen berekeningen. Ik hoef dus niet op te lijsten wat het me geeft.

Door het overleven te verlengen ten nadele van het leven, levert de geneeskunde een heruitgave in lekenversie van de vloek van de godsdienst die de mens van zijn bestemming wegrukt en hem veroordeelt tot kruipen onder het oog van een blinde God.

Uit ongedwongenheid zal de wet van de noodzaak zichzelf breken. Het is eenvoudig vast te stellen dat de nood en de dwang die de verplichtingen regelen waar ik het hoofd moet aan bieden – een werk afmaken, een huiselijke taak, een boodschap, een bureaucratische karwei – lastig zijn omdat de begeerte er nergens huist, of dan met tegenzin. Als ik daarentegen vertrek van mijn begeerten – soms ver verwijderd van wat me voorgeschreven werd te volbrengen -, dan komt er een moment waarop het karwei verslapt, in zekere zin smelt en die hardheid verliest die het afstotelijk maakte. De reden is dat ze geen transmutatie maar een transformatie onderging waarin de overgang van het overleven naar het leven zich aankondigt. Dat formulier van de Sociale Zekerheid dat ik me al duizend keer beloofd heb, in te vullen en op te sturen, vul ik in op de hoek van de tafel, al spelend in mezelf heb ik me weten te omgeven met tal van passionele bezigheden. Elk ogenblik omgezet in een moment is een inwijding in een alchemie van het ik waar ik bewust ben van het overstijgen van het overleven en geleid te worden door de wil een mens te worden. Mijn gewone of buitengewone noden vasthaken aan de begeerten doet ze wervelen en walsen en om de duivel zijn er altijd wel een paar die de voorgeschreven weg volgen - voorgeschreven door hen, niet door mij.

Op elk ogenblik waak ik erover in het perspectief van het leven te blijven. Het houdt me uit het labyrintische dwalen en haar noodzakelijke strategieën.

5 De wezensdrang van het mens worden, houdt het einde in van het perspectief van de dood en het ontluiken van een levensstijl.

Het is een taak van lange adem om de noden van het overleven te onderwerpen aan de keuze van een leven waar niets verloren gaat, waar alles zichzelf maakt. De meesten zijn het zo gewoon te vegeteren op de bodem van een vuilbak tussen voedsel en uitwerpselen dat ze bang zijn eruit te komen zonder zich eerst met vuilnis te tooien.

Het onafgewerkte is de gedachte van het worden. De eeuwige lente van de begeerte.

Sinds de adolescentie heb ik me de aanroeping van Nietzsche eigen gemaakt: "O wil van mij, hou en bewaar voor mij een grote bestemming!" Welke bestemming? Beroemd worden, een belangrijke plaats innemen in de geschiedenis? Ik sluit een verwarring in de verwachtingen, in het begin, niet uit. De dominante predatie moedigt de uitdaging aan, en de uitdaging ontsnapt niet aan de predatorreflex. Ik heb het te danken aan mijn twijfels, aan mijn angsten, aan mijn gebrek aan vertrouwen, aan een koppige verlegenheid tegenover elke aanstellerige houding, zeer snel een totaal gebrek aan interesse ontwikkeld te hebben ten opzichte van oordelen en opinies die me een bekendheid, goede of slechte, toekennen (en ontkennen). Ik heb altijd een afkeer gehad van eerbetoon, spectaculaire erkenningen, de rollen van goeroe, van de uitzonderlijk lage en arrogante functie van leermeester. Mijn bestemming behoort niet tot de wereld die verrot onder de hemel van het profijt. Ze zit hier, in mijn arcana, schoorvoetend de mogelijkheden van een nieuwe wereld uit te proberen. Mijn bestemming poogt in mij de resonanties op te wekken van een universeel leven dat ik toegankelijk vermoed voor het hart van de vrouwen, de mannen en de aarde. Een leven dat al millennia sluimert onder het lijden van het bestaan.

Als de onophoudelijk geregenereerde liefde deel uitmaakt van mijn leven dan is dit zonder twijfel in de oceanische zin van het leven. Ik heb de behoefte herboren te worden om steeds verder te gaan in de ontdekkingstocht van een leven, dat voor mij het moment zal kiezen om het sterrenstof te vervoegen waar de herinnering aan onze oorsprong schittert.

Mijn universum van de begeerte voorrang geven en me overtuigen van de gegrondheid van mijn beweringen, is dat niet beroep doen op het "placebo" effect? Toegegeven. Het is nochtans een feit dat dit gebruik me gevoelig maakt voor een universum waarvan de substantie een krachtig adjuvans is. Ik beweert niet dat me verbonden voelen met de levende krachten van de aarde en met de immense en niet te stoppen menselijke drang die ze tracht te harmoniseren, de triomf van het leven en van het bewustzijn staft;

maar mijn obsessionele poging om een door de roofdierachtige agressiviteit en door het gewicht van de omgevende onderdanigheid gedestabiliseerd lichaam opnieuw in evenwicht te brengen, brengt een intieme alchemie op gang waarin ik mezelf en materie en actief bewustzijn voel.

De uitgesproken keuze voor het leven is geen uitdaging van de dood, het is een negeren. Ik heb me willen bevrijden van alle fataliteiten door al mijn begeerten op de vrijheid te richten. Ik heb het gewild zonder iets terug te willen, alsof het volgen van een passie ze vrijspreekt een resultaat te bereiken dat haar efficiëntie aantoont. O mijn hart, ik moet je alles.

En wat een tegenstellingen in mijn verhaal! Ik probeer heel naïef het onzegbare te zeggen, ik geef een universele resonantie aan postulaten die alleen op mijn persoonlijke ervaring berusten, ik doe beroep op een rationaliteit die ik afwijs uit naam van de rede van het hart. En toch ontwar ik, de draad van het leven volgend, het kluwen van mijn divergenties, mijn pulsionele noden louterend op het puntje van de begeerte. Wie weet wie zich nog laat vangen aan dit spel?

Het lichaam vertelt zichzelf in de droom. De bewoonde en bewoonbare werelden ervan vormen in de smeltkroes van de gestolde tijd een tijdeloos epos, dat ons cellulair weefsel goedschiks kwaadschiks doorgeeft aan onze organen. Van die verborgen zangen, waarnaar onze lichamen sidderen, weten we niets.

Ik ben tevreden dit leven te ontdekken dat in mij niets van een mirakel heeft noch van een onuitsprekelijk mysterie. Er de arcana van onderzoeken heeft geen andere zin dan het moeilijke evenwicht bewaren tussen mij en de wereld, tussen wat ik ben en wat ik wil zijn in het zijn van de wereld en in het verloop van haar permanente creatie. Als ik als enige deze passie zou hebben dan nog zal het paradoxaal effect van haar resonanties zich even goed doen voelen. Mijn koppig volhouden volstaat om me niet boven maar naast hen te die berustend in hun lusteloos bestaan, gehoorzamen aan de dogma's en postulaten van een realiteit die hen door het slijk sleurt en tot idioten maakt. Men heeft het begrepen, ik geef niet om te verleiden of te onderwerpen. De ware overtuiging komt uit de redenen van het hart, niet uit de kunstgrepen van de geest. De berekening is niets zonder haar doel, de poëzie straalt omdat ze geen nood heeft aan een doel.

Het geluk dorst naar het absolute. Niemand ontsnapt aan de pijn van het overleven. Het lijden dat aan ons vreet is inherent aan de stremming van de begeerten, aan de blokkering van de emoties die door het karakterieel pantser worden verhinderd zich te

louteren en het overstijgen van de dierlijkheid tegenwerken. Deze onderdrukking, oorzaak van angsten en ziekelijke reacties, sijpelt haar venijn in de aderen van het leven zelf, waarvan het de natuur is te groeien en te vermenigvuldigen. De raderen van het slagen en mislukken, van de efficiëntie en haar ijdelheid leggen een perspectief op van de ondergang en de stagnering dat op de wil gelukkig te zijn, weegt met een gevoel van onvolmaaktheid en gebrek.

Ik heb lak aan de verplichtingen van het altruïsme en van de militante solidariteit. Ik weet daarentegen dat ik niet gelukkig kan zijn als niet iedereen dat is. Hoe kan mijn geluk het geluk van de anderen bevorderen, het geluk van wat leeft en probeert te leven: de mannen, de vrouwen, de kinderen, de dieren, de bomen, de planten, de aarde een gift voor wie zich verwaardigt ze te ontvangen om ze iedereen aan te bieden?

Ik heb mooi het belang te beseffen van de intentie om het onbevredigende te beantwoorden met het onverzadigbare, om de valkuilen van de urgentie te ontwijken, om de vrijgevigheid, de poëzie, het mooie te bevoordelen, hoe ontsnappen aan de versmaching van de twijfel en de onzekerheid tegenover de immensiteit van de taak? De kakafonie van de oude wereld verspreidt, met een onverbiddelijk volharden, diffuus dissonanties waarvan het lachwekkend lijkt ze te willen oplossen via de aftastende harmonisering van persoonlijke melodieën. Ik kan me er nochtans niet van weerhouden te denken dat de neiging om van zichzelf en de individuele emancipatie uit te gaan de enige toegangsweg is naar een werkelijk menselijke maatschappij. Ik ben ervan overtuigd dat het in mij ophelderen van de notie van het zijn en van de wezensdrang een onontbeerlijk licht werpt op het project van een radicaal nieuwe maatschappij. Een licht dat noch de godsdiensten noch de ideologieën aanreikten.

Bron van leven. Dat het overleven een geamputeerd leven is, laat veronderstellen dat er in het lichaam en in het universum een focaal punt bestaat waar het leven in al zijn omvang aanspraak op maakt. De gloei van de begeerte heeft er zijn oorsprong en creëert een ruimtetijd waar de wetten van de ingekorte realiteit geen vat op hebben. Daar is het, dat tegen het door het economische vilbeluik verminkte leven, de aspiratie van een soeverein leven zich versterkt en beetje bij beetje de bergen van twijfel verzet.

Alleen de uitstraling van het leven kan het beeld uitwissen dat de anderen van ons hebben. Ze verlamt de grijpklauw die de reflexen van de predator doen groeien om ons vast te grijpen. Als het aantal en de verscheidenheid van de voorstellingen die men van mij maakt, volstaan om me onzichtbaar te maken, dan is dat eerst en vooral omdat uit

mezelf bestaan, me altijd vrijstelde een rol te houden, deel te nemen aan het spektakel van het dagelijkse leven, al was het om het aan te klagen.

Het overleven en zijn intellectuele tirannie zal opgevolgd worden door een levenskunst in resonantie met het levende, daarbij uit de wezens en dingen substanties vrijmakend die de reïficatie en de ogenschijnlijke inertie versteend hadden. Na de eerste rillingen van de plantaardige gevoeligheid en van de “groene handen”, wie weet welk wezen wakker wordt en uit de minerale nacht kruipt?

Waar zwierf ik al die tijd die me nu achterlaat aan de dageraad van het heden? Welk deel nam ik in de eeuwen van wat me maakt en afbreekt? In hoeveel generaties heb ik me verloren en gevonden? Wie waren sinds mijn begin mijn inwoners? Het belang ligt niet in de antwoorden. Het is samen te vatten als de rijkdom van een erfstuk waarvan ik niet het minste weet behalve dat ik er houder van ben en het aan mij is het te gebruiken met het menselijke bewustzijn dat zich tot mij een weg gebaad heeft.

Het leven is een ononderbroken pleidooi van wensen, van dromen, van begeerten. Hoewel gedwongen gevaren te trotseren die we zelf opgewekt hebben, ons neerlegend bij het gewone ongeluk, gebeurt het ook dat de schicht van een geluk de aanleiding is om het rad van het onfortuinlijke te breken, om de vanzelfsprekendheid te ontdekken van een leven hier en nu, niet in het hiernamaals, een leven voor het grijpen, in weerwil van de ziekelijke verzoeken die er ons van weerhouden. Dat is de strijd die moet gestreden worden, een strijd tussen twijfel en vastberadenheid, een volgehouden, vermoeiende, passionele strijd. Ja, de enige die ons kan leiden van de abstracte mens – die door het rukken van de geest gemanipuleerde stropop - naar het menselijke wezen, schepper van zijn eigen bestemming.

Zich naar de hoogste menselijke waarde schatten, beschermt tegen het belachelijke van de megalomanie. Dan nog moet men voor ogen houden dat oordelen, schatten, meten, voornamelijk deel uitmaken van de bezigheden van een boetiek!

Dromen van het leven leert de nachtmerries van de dood negeren. Een geleerde onwetendheid onderwijst hoe het existentiële labyrint, waar het aanleren van het vak van prooi en predator de kunst van het genieten afleert, te verlaten.

Door het ogenblik op te slokken, geeft het moment de voorkeur aan de tijd van de begeerte boven de tijd van het verloop. Het verjaagt er de cipers van, angst, dwang en schuld. Dit is de basis van wat het alledaagse kan bieden voor de oprichting en de

uitbreiding – methodisch en spontaan – van situaties die de ruggengraat zullen vormen van de zelfbeheerde maatschappijen.

Ik heb nooit zoveel ontvangen van het leven sinds ik me er onbekommerd aan over lever. Ik heb zo over haar gewaakt dat ze nu in mij waakt tot in mijn sluimeringen. Ik ben ertoe gekomen te denken dat ze voor de diepe slaap van de dood, de droom smeedt waarnaar ik smacht in mijn verrukkingen en die me zal begeleiden.

De aan de gang zijnde mutatie van de beschaving opent de bressen in de geëconomiseerde realiteit van deze oude wereld. Door de gapende gaten van dit interregnum verdwijnen een groot aantal vooroordelen en waarheden die voor eeuwig werden gehouden. Tegen de dictatuur van de middelmatigheid met haar zelfmisprijen en het exorcisme van de arrogantie heeft iedereen nu de vrijheid zich ervan te vergewissen: het gewone individu is eigenlijk een buitengewoon wezen, uniek en onvergelijkbaar. Een wezen dat zich tot het, als een geschenk aangeboden, leven durft te wenden met: “Je bent mijn begeerte, en in naam van die begeerte, ziehier, vanuit het diepste van mezelf, wat ik wil zijn.”

Zij die hun overlevingspijn voor een ongeneeslijke ziekte houden, verspreiden vaak de idee alsof frustratie onherroepelijk is. Ze schrijven hun geleefd gebrek een realiteit toe, die overeenkomt met de onderdrukkende macht van het kapitaal en die de onzin van de revolutionaire strijd, hun nijdige passiviteit en de zelfbevredigende razernij van het oproer zonder ochtendgloren rechtvaardigt. Het cultiveren van de toestand van frustratie, zet aan het blaffen tegen het leven, waarvan men de hulp misprijst.

Ze zijn ontelbaar, de gebruikers van de labrys, de bijl met twee snijkanten, die in zichzelf hakken terwijl ze de ander slaan in de gedeelde wonde van een broederlijke vijandigheid.

Het hoe langer hoe idioter maken van de menigtes en de wanhoop zijn de beursgenoteerde waarden. Het voordeel van de wanhoop is dat ze, als garant en souteneur van een hoererende realiteit, uit haar bordeelhouderij een luciditeit haalt, waar het conservatisme en het radicalisme eenzelfde concurrentieel profijt uit betrekken. In beide antagonistische kampen scoort het obscurantisme iedere keer punten.

Toen een vriendin, in verband met Indië, haar verbazing uitsprak over het opvallende contrast tussen de verschrikkelijke armoede en de zachte zeden waarvan de misdeelden blijk gaven, schoot een bedenking van mijn vader me te binnen. Zijn

magere salaris had zijn neigingen tot feesten nooit ontmoedigd: "Het is niet omdat men in de miserie zit, dat men miserabel moet leven."

Het gaat geenszins om het verdragen van de materiele en mentale armoede, door zich in de troost van het ogenblik te storten, waar puritanisme en hedonisme paren en alcohol, drugs, godsdienst, sport en spiritualiteit hoogtij vieren. En nog minder gaat het om de bewering dat de loutering van het plezier en de begeerte, de revolutie bij de neus neemt.

Het betekent alleen dat het aangrijpen van de gelukkige momenten, hoe ver uiteen ook, me klaar maakt om alle mogelijke gelukkige momenten te ontvangen op een meer aangepaste manier, dan door het olijsten van mijn ongenoegens en teleurstellingen. Dat is wat ik "de omkering van het perspectief" heb genoemd. Ik beweer niet dat doen en denken in het perspectief van het leven voldoende is om een nieuwe maatschappij op te bouwen, maar ik heb de zekerheid dat het perspectief van de dood walmen opbraakt van die zogeheten revolutionaire collectieven waar het subversieve opbod een karikatuur is van de concurrentiele strijd van het kapitalisme.

De angst stapt in de pas van de vliedende ogenblikken. Geloven dat de tijd verloren gaat en niet terugkomt, is toegeven aan het efemere en de dood aan zijn tafel nodigen.

De partij van de dood beschikt over machtige militieën om de planeet te galvaniseren. Ze heeft zich maar de cloaca te krabben om de kar te laden met, in bonte verscheidenheid, de gladiatoren van de polemieken, de militante hanen van de ideologische arena, de handelaars in agonie, de apostelen van de zelfmoord. Ze triomfeert overal en haar arrogantie verbergt haar belachelijke griezelen. Het spektakel van het verscheurde bestaan roffelt de trom in de vier windhoeken. Al was ik de enige om het te roepen, de afkeer van het leven is voor mij het meest walgelijke braaksel van de dominante maatschappij.

Ik amuseer me mij te onttrekken aan het labirint waar koninklijke banen en doodlopende steegjes elkaar overlappen, waar de tegengestelden mekaar ondersteunen en annuleren, waar omgekeerd recht is, waar het leven spelen eindigt in rouwspelen.

De verstikking van de eeuwen heeft de adem van de menselijke verzuchtingen nooit uitgeput. Het belang van de begeerte schuilt niet in haar voldoening maar in de passie die ze stimuleert bij haar formulering. Tussen bries en storm signaleert de poëtische kracht die ons maakt en die we maken, de nabijheid van onze oceanen.

De idee dat we op de wereld zijn, zonder van deze wereld te zijn, duidt op de afscheuring van de mens van zichzelf, van de verwijdering van de natuur van zijn menszijn. Het overwicht van de geest op de materie heeft deze waarheid over zijn oorsprong vervalst. Ze heeft van de mens een banneling uit het hemelse universum gemaakt, een stofje uit het rijk van de Goden. We zijn voortaan in staat te handelen alsof het rijk van de mens eindelijk van deze wereld is. Dat hij zich deze wereld eindelijk eigen maakt, niet door toeëigening maar door het genieten van de wezens en van de dingen, door hun wederzijds genot.

De renaissance impliceert vandaag de omkering van de omgekeerde wereld.

Het voorrecht van de nieuwe onschuld is te ontsnappen aan de voelsprietten van de spectaculaire recuperatie. Ten aanzien van de dominante realiteit hebben haar wapens geen enkele geloofwaardigheid. Het is in de clandestiniteit dat ze naar de aardse en menselijke natuur terugvoert wat er vroeger door hemels mandaat van gescheiden werd.

De ruïne van valse rijkdommen die het *hebben* opgestapeld heeft door het *zijn* af te scheuren van zijn echte rijkdom is zowel een aanklacht tegen de vervalste realiteit van een wereld van voorwerpen, als het terugschenken aan de persoon – aan elk afzonderlijk bestaan – van het recht te strijden voor zijn autonomie en emancipatie. Deze wil tot autonomie heeft niets gemeen met het “alles loslaten” van de zelfmoordenaars, roemrijk bereid in het niets te springen, noch met de kudde die zich uit inertie schikt in een smerige wereld.

Genieten van de wezens en de dingen ontraadt de toeëigening ervan. De passie van het genot breekt de gretigheid van het hebben. Alleen wat gegeven wordt, is verkregen en hernieuwt zich voortdurend. Het hebben scheidt verveling af: het begrijpt de verandering alleen als die wordt terug gebracht tot een uitwisseling.

Er is geen cultus van het leven. Het leven is geen goddelijke entiteit. Het is de wording van de vrouw en van de man. Geen enkele heiligheid kan het leven opsluiten. Het is de denkende materie. Het leven weet en het is wat het wil. De menselijke soort komt erin voor en de mens als menselijk wezen, maakt er deel van uit en heeft de mogelijkheid er zijn stempel op te drukken.

Het universum van de resonanties. Ik acht me gelukkig met mijn weigering deel te nemen aan het spektakel, plaats te nemen in de opvoering van een gedevitaliseerd leven, de stoet van schaduwen te vervoegen die op de wanden van ons penitentiair

bestaan, een schimmenspel opvoeren. Ik bereik met de meeste pertinentie de radicaliteit van de wereld die ik bewoon en die me bewoont, in een “luidruchtige eenzaamheid”. De bekoring van de luiheid en de gemakzucht dragen bij tot mijn bescheiden geestdrift onbekend te blijven, terwijl mijn ideeën zich verspreiden uit resonantie – zonder enig toedoen van mij, afgezien van de typografische verspreiding van een aantal woorden.

Misschien bestaat er een kristallisatie van het bestaan vergelijkbaar met het oorspronkelijke minerale samenklitten, waar het leven begint.

Begin van een nieuw wezen, begin van een nieuw tijdperk. Het ene valt onder de subjectiviteit, het andere onder een analyse waar de geobserveerde wereld rekening houdt met de observator, hem opslokt en absorbeert. Wat in mij de overhand haalt is wat me overhaalt: het moment waarop ik visceraal een transmutatie voel voltrekken. Een aangevoelde transmutatie, gewild met een voortdurend onderhouden luciditeit, totdat het bewustzijn zich plots belichaamt. Deze incarnatie van het bewustzijn is een teken van de communie tussen de alchemist en zijn oeuvre, ze realiseert de eenheid in wording van het brute leven en van het menselijke bewustzijn.

Ik wil alleen vechten met de wapens van het leven, de enige die niet doden.

Wie zich verbindt met de grote kracht van het levende kan door geen enkele ketting aan banden gelegd worden – zelfs niet de door de dood gesmede ten behoeve van het ordinaire lot.

Trouw aan de eis te verbinden om te ketenen, waakt de religie erover een permanente communicatie op te zetten tussen de belevenis, de emotie, de gedachte en haar kerkelijke greep, waarmee ze de mens en de maatschappij onderwerpt. Het christianisme zal zodoende bevestigen dat de mens lacht, lijdt, ten onder gaat, zich opricht in de persoon van zijn messias Jezus. Het genie van Bach zat in de vertaling van de macht van de belevenis, met een dergelijke intensiteit dat vreugde, verdriet, verrukking, depressie, waanzin, het halen door hun expressieve universaliteit, op het dogmatische gewauwel en de evangelische gemaaktheid die hen dragen. Wat nog overblijft van het principe van de *religio* – het verbinden van de vetes van de geest – is zijn oorspronkelijke vorm, zijn *Urform*, de relatie tussen het passionele moment en een wijds opzet dat hier niet valt onder een religieus systeem, maar onder de authenticiteit van het menselijke wezen dat zijn bestemming terugkrijgt.

De God van Bach, net als die van Fourier, is de universele harmonie.

De beste manier om aan het Lot te ontsnappen, is zich zonder terughouden over te geven aan zijn bestemming. De intensiteit van een eindeloze begeerte weet de boodschapper van de beste toekomst te ontvangen met de uitbundigheid van de eenvoud.

Me ontdoen van mijn karakterieel pantser, helpt me ontdoen van uitwendige en inwendige vijanden, die me ermee willen belasten. Het gevecht dat geleverd wordt tegen de anderen, maakt teveel deel uit van het gevecht tegen zichzelf, om er solidair mee te zijn. Ik heb niets gemeen met wie de macht bestrijdt met de wapens van de macht. Ik behoud een onoverbrugbare afstand met wie de slechte adem van de autoriteit verkiest boven de zucht van de menselijke aspiraties.

Door me terug te trekken van een terrein, dat door de verwarring van de vijandigheden steriel werd gemaakt en door alleen met vrienden om te gaan – gekende of ongekende – verslingerd aan eenzelfde zoektocht van emancipatie, hoef ik geen dolksteek te vrezen, zelfs al heb ik geen pantser. Ik kan mezelf zijn, met mijn dwalingen en onzekerheden, zonder me te moeten verdedigen, rechtvaardigen, zonder een rol te moeten houden, die de eerste de beste aangrijpt om me in zijn kast met oordelen te schuiven. Met andere woorden: geen enkele macht zoekend, geen enkele rol van baas, van goeroe, van pedagoog, van leermeester, heb ik niets te vrezen van de uit het verleden geërfde, oude agressieve reflexen.

Mijn twijfels komen niet uit mijn neiging het effect van de resonanties, die ik toeschrijf aan het bewustzijn op volle kracht – het *organum plenum* – van het lichaam te overdrijven, het is veeleer een onderschatten van haar invloed; een niet aan elk ogenblik opleggen van het leitmotiv van mijn vlijmende begeerten; een niet onverzadigbaar eisen van ruimer geluk. Van niet genoeg te putten uit de bron van leven – waarvan die oorspronkelijke begeerte getuigt die slechts droomt van liefde – zodat mijn geluk kan bijdragen tot het geluk van de anderen.

Moge de tijdloze jeugd van de begeerte de vergroeiingen van het verleden van me afspoelen. Het oude karkas van de wereld als buur hebben, veroudert me meer dan de optelling der jaren. Hoe lastig hebben we het niet om onze woonsten te openen voor de lente die, in elk seizoen, ons genot inluidt!

De enige goedgekeurde realiteit van de archaïsche mens kwam van de Godenhanden waarin hij, tussen hopen en beven, zijn lot legde. De nieuwe mens ontdekt zijn existentiële zin, aan de boezem van een leven dat creëert en zich opnieuw creëert. Na achtereenvolgens verboden, misprezen, verteert te zijn, beroert de begeerte het

bestaan vanuit het protoplasmatische leven dat, familiair en onbekend, roert in ons. Zijn het mensen of mensachtigen, die wezens die aan het leven verzaken om het te verkopen, voor de prijs van een rommelbestaan, aan buitenaardse wezens die geen andere realiteit hebben dan een ingebeelde?

De nachtmerries van het existentiële labyrint wekken slechts dromen op van een beperkt geluk; ontsnappingsdromen geen scheppingsdromen. Nochtans is ons lichaam een grote woonst. We reizen er voortdurend, onder of voorbij de fluctuerende grenzen van de dromenwereld opmerkelijke sterrenstelsels doorlopend, waar in hun totaliteit opgeslagen zijn de volbrachte, geschetste, ingebeelde, droom- en mogelijke realiteiten, de evolutieve en involutieve gebeurtenissen die zich sinds onze oorsprong hebben opgestapeld en gemengd, de levenservaringen op hun onophoudelijke zoektochten naar zichzelf, dwars doorheen al wat onderdrukt of negeert.

We dwalen tussen de sporen, die de ontelbare bewustheden die ons bewonen voor onze voeten strooien, die in onze lucide, blinde, verlichte, onbegrijpende, verschrikte ogen oplichten. De ogen van onze huid, van onze organen, van onze hersenlagen verwerken een oogst aan feiten waarover we meestal onwetend zijn, omdat de kleingeestige wereld van het overleven en zijn rationaliteit ons ontraden de macht die we in ons hebben te ontdekken.

Het minerale, plantaardige, dierlijke en menselijke vuur is de substantie van onze scheppende kracht. Onze broze schuitjes varen op een stroom van eeuwigheid. Het worden gidst mij. De toekomst maakt zich aanwezig. Haar spoor slokt het verleden op. Elke arena afgeschapt, kan de strijd van het leven voor het leven beginnen. Uit het sap van de aarde verschijnt een geweld dat de tranen en de wapens van de dood niet kent, noch de horden van krijgers en de horden van martelaars.

De vernietigingswapens behoren altijd tot de partij van de macht, of die nu conservatief of subversief is.

Ik wortel in mijn levensimpuls, overtuigd van een menswording die de volheid van de wezens en de dingen in haar hart draagt. Wat me omringt is deel van mijn galactische harmonie. De mutatie van het ik is onafscheidbaar van de mutatie van de wereld.

De mutatie van beschaving maakt deel uit van een moment uit de geschiedenis, dat de auteur van "De Internationale" had voorvoeld: "De wereld zal van basis veranderen / We zijn niets, laat ons alles wezen!" Het *moment* in dit geval, staakt de vlucht van de tijd en van de ogenblikken. Er wordt ons de gelegenheid geboden ons de macht van de mens

en van de aarde, verkwanseld aan de moeizaam op het aambeeld van de handelsbeschaving gesmede Goden, weer toe te eigenen. Het hebben heeft het menselijk wezen gedood door een goddelijk wezen uit te vinden dat het van de aarde heeft verbannen. Mens wordend, zullen we het hebben doden en het goddelijke bannen, tot in het oneindige.

Hoe langer het gevoel van een alliantie met het leven me belichaamt, hoe makkelijker ik me ontdoe van de besmettingen van het verleden: intellectualiteit, autoriteit, predatie, zorg voor de schone schijn, oordeel, schuld, angst, afrekeningen, opoffering, weerzin, frustratie, vergelijking, kwantitatieve versnippering, afhankelijkheid van de verlopende tijd, van het ogenblik, van de duur.

Het volstaat niet de tafelen van de oude wetten te breken om het juk van het verleden af te werpen. Terwijl geen enkele onderdrukking de wil tot emancipatie kan versmachten, dompelt het gescheiden bewustzijn, het van het levende vervreemde bewustzijn, die wil onder in lethargie. Alleen een voluntaristische uitdrukking blijft over, een soort ethische aansporing, een preek van een volkstribuun, een bezwering van een revolutionair leider. Er is tijd nodig vooraleer de verzuchting van het lichaam, om vrij te bewegen in een wereld waarop het die beweging vastlegt, kan ontsnappen uit de stier van Falaris waar ze loeit in de pijnen van de geest. Tijd vooraleer de aan het lichaam herstellende gedachte zich reïncarneert, opnieuw lichaam wordt om in zijn originele materiele substantie de levenswil waaruit het stamt, terug te vinden. Buiten het herenigde lichaam is de individuele emancipatie een misleiding, en de sociale emancipatie een intellectuele bedriegerij.

In het beetje tijd en ruimte dat hen is toegemeten, moeten de grote dingen zichzelf leren maken.

Je moet geen profeet zijn om te beamen: door van de mens een volledig menselijk wezen te maken, zal de mutatie van de beschaving die God, usurpator van een schepping waarvan de mensen afstand deden door zich de hunne te ontzeggen, in de kerkhoven van het verleden begraven. Een God op snit van het patriarchaal gezag, model voor de tirannieën waarvan de almacht voor onze ogen verdwijnt, opgeslokt door de tyrannosaurus van het geld die op zijn beurt aan het wankelen is in de voorspelling van een geprogrammeerd cataclysm.

Het einde van de godsdiensten zal geen gevolg zijn van een wil ze te verpletteren. De repressie vermenigvuldigt de martelaren en de moordenaars, gerechtvaardigd door de wraak. Alleen wat ons verbindt met de aardse energie en de universele aanwezigheid

van het levende, kan de ketting breken die de religie smeedde tussen hemel en aarde. Het echte *religio* is niets anders.

Het is een ongewoon gevoel een boek te schrijven en daarbij de indruk te krijgen door het boek geschreven te worden.

Mallarmé verwijst impliciet naar het project van een Boek gefocaliseerd op *het universele leven en het bijzondere leven*. Terwijl zich in mij een relatie concretiseert tussen mijn lichaam en de wereld, open ik me beetje bij beetje voor een wereld van resonanties. Het lijkt me alsof mijn verhaal zich samenstelt en me samenstelt in een zwaartepunt waar mijn existentiële melkwegenstelsels verward op zoek zijn naar een harmonie die het heelal beheerst en erdoor beheerst wordt. Men zal me toegeven dat de humor zijn plaats heeft in het avontuur. Ik kan er om lachen zonder nadeel te ondervinden. Mijn lach borrelt op uit de levensvreugde.

Eén begeerte huilt naar het absolute en achtervolgt in het geheim de dromen van de lijdende mensheid: greep hebben op de transformatie van de levende materie in energie en van de energie in levende materie. De Egyptenaren maakten er de basis van hun religie van met het fabel van Osiris en de praktijk van het balsemen. De joods-christelijke mythologie illustreert het thema met de legende van de dode messias en zijn verrijzenis. Ze gaat tot het adopteren van het farizeïsch dogma van de verrijzenis der lichamen.

Is het mogelijk dat niet alleen de zotte hoop herboren te worden, zoals een plant zijn granen zaait, maar ook het vooruit-weten van één van die experimenten die het leven al evoluerend tot in het oneindige herhaalt, aan de oorsprong ligt van dergelijke opvattingen? Moeten we in de uitzonderlijke staat van bewaring van de lichamen van een aantal mystici een effect zien van de hysterische verlichting die, alles wel bekeken de omgekeerde weg volgt van de begeerte, die met de kracht van haar intensiteit lichaam wordt?

Desincarnatie en reïncarnatie verdienen het misschien deel uit te maken van de zoektocht naar een originele materialiteit, die door de eeuwen geregeerd door de abstractie, de geest, de intellectuele functie, de mystieke en profane histerie, niet heeft opgehouden te veranderen.

De eigenliefde nieuw leven inblazen, bevindt zich op de antipoden van het individualisme, van het egoïsme van de predator, van de berusting, van de

“opgestuwde” mens, overladen met frustraties. De eigenliefde impliceert het bewustzijn van het wezen en van de wezensdrang; het bewustzijn van het mens worden.

Met zichzelf een slechte burenl relatie onderhouden, is een aanmoediging om op anderen het zelfmisprijzen te projecteren. De handelsbeschaving, competitief en concurrentieel, onderhoudt met haat en berusting de beoefening van de endemische conflicten waarvoor een arsenaal aan voorwendselen met de meest uiteenlopende rechtvaardigingen de wapens levert, van godsdienstoorlogen tot geruzie met woorden. Gedurende eeuwen was de zondebok het best gevoede dier om op te dragen als zoenoffer.

Tezelfdertijd bestond er altijd tussen individuen, gemeenschappen, volkeren, verschillend van taal, van godsdienst, van ideologie, van zeden, een co-existentie, zelfs een affectieve en ludieke relatie waarbij de afstand van de humor, de integriteit van de menselijke zin vrijwaart.

Om de situatie zo te vergiftigen dat ze op een slachting uitloopt, is de venijnige tussenkomst nodig van machtsgeile mannen, handige politici, demagogen, om de chaos te organiseren en zich de rol van gidsen, van leiders, van roergangers van boten in nood, toe te meten. Na het spel van het bespotten volgt het sinistere uitsluiten en verbieden. De lach wordt sardonisch, de grap schuimt op de lippen met wat bloederig speeksel. Wat slechts spot was, zwaait nu met de bijl van de ironie en maakt op het kapblok gehakt van het onschuldige gekscheren.

Hoe sneller we erkennen dat dieren behoren tot specifieke soorten – waarop we weigeren de minste tirannie uit te oefenen -, hoe sneller we aan het beest dat keft in ons de vrijheid toekennen, zich te louteren zonder die vitale kracht te verliezen waarvan het geweld de vurigheid van onze passies garandeert. Dit is precies het proces van humanisering die aan het werk is wanneer de seksuele drift opgewonden genoeg is om de brutale bevrediging te overstijgen en de gratie van de liefde te bereiken.

Eindeloos begeren stelt zich pas tevreden met de eeuwigheid. Evenmin als de honden, waarvan Lautréamont zegt dat ze huilen “naar het oneindige”, beschouw ik de eeuwigheid als een idee, een concept, een abstractie. Het is slechts een passie die alle andere beheerst.

Elke onbevredigde is een onverzadigbare die zichzelf miskent.

Mijn verwarde woorden hebben niets beslissend. Het zijn slechts ogenblikkelijke notities, experimentele hypotheses die me helpen met leven, met het omkeren van het perspectief van de dood, met het afschudden van het gewicht van de eeuwen.

De passie voor het leven herhaalt zich altijd met plezier. De dood is niets anders dan een vervelende herhaling.

Vloesberg, Le Pré-Gervais, Argentenay, La Canée, Exarcheia, Arles, Pugny, Revel, Brussel.

21 maart 2009 – 7 maart 2015

Vertaling Geert Carpels , Wodeke, 2017 - 2022